

Joseba Permach: "EAJk orain arte inposatu duen jarrera amaitu da"

ARGIA

2005eko maiatzaren 22a | LXVIII. urtea | 1.993 zenbakia | 3,30 euro

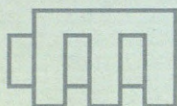
Lauaxeta jaio zeneko mendeurrena Tiroz hautsitako berbak

- Arrebaren testigantza
- Jon Kortazarren analisisa

Ana Urkijo, Athletic-eko lehendakariordea:
"Gizartea ez dago prest gabarra jaisten ikusteko, nesken taldeak liga irabazi duelako"

Hau da Euskararen Etxea

euskararen
e t x e a

Euskararen Etxe bat baino gehiago dago, izan ere, asko dira. Zeure etxea da, baita ere egunean-egunean gure hizkuntza errespetatu, erabili, ikasi edo zabaltzen duen pertsona ororena.

Agoitz plaza 1. San Inazio auzoa.
Bilbao. Tel.: 94.405.23.83
www.euskararenetxea.net

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación Foral
de Bizkaia

Ongi etorri zure etxera

gure
artearen
euskararen

asteko gaia

- **Lauaxetaren mendeurrena.** "Goiz eder onetan erail bear nabe...".
MIEL A. ELUSTONDO / JON KORTAZAR 4

pertsonaia

- **Ana Urkijo:** "Ilusioagatik nago Athleticen zuzendaritzan". MIEL A. ELUSTONDO 10

gaiak

- **Ibilaldia 2005, Durangon:** Erabilaldia.
AINHOA LENDINEZ 16
- **2000 ARGIA:** Ilargiak ez du h-rik.
NAGORE IRAZUSTABARRENA 23

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis:** ASISKO URMENETA 29
- **Aritmetikaz gaindi.**
XABIER EZEIZABARRENA 30
- **Luparekin:** Astegunetako kultura (eta II).
YOLANDA ARRIETA 32
- **Txandan:** Maitasunaz.
CASTILLO SUAREZ 33
- **Hiruko txikian:** *La Real de Tous.*
JOXE MARI OSTOLAZA 33
- **Falta eta sobera.**
EDOTA ARANA 34

erdiko kaiera

- **Artisten matxinada ikusezina.**
MIRIAM GARTZIA 35
- **Ezpalak:** KATIXA GARATE 38
- **Argitalpenak:** Jon Alonsori galdezka.
PILAR IPARRAGIRRE 40
- **Denbora-pasak** 42
- **Ihesi:** Irati mendian Basajaunen atzetik.
ANDONI OTAMENDI / MIKEL ZARAUTZ 44
- **Makina bat kontu.** JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA 48

termometroa

- **Joseba Permach:** "EAJk orain arte inposatu duen jarrera amaitu da".
MIKEL ASURMENDI 50
- **Maiztasun hiztegia:** XX. mendean gehien idatzitako hitzak. ONINTZA IRURETA 53
- **Bero beroan** 55
- **Net Hurbil:** Baziren behin Nasser, Nehru, Zu Enlai eta Bandung.
PELLO ZUBIRIA 56

azkena

- **Euskaldunaren orgatxo.**
INIGO ARANBARRI 58

Lauaxetaren mendeurrena

Ehun urte dira Esteban Urkiaga "Lauaxeta" jaio zela. Horren harira, hainbat ekitaldi daude antolatuta aurten urterako Laukizen eta Mungian. Bere bizitzaren eta erahilketaren historia errepasatu nahi izan dugu eta horretarako lekuko bikain bi aukeratu ditugu: Felisa Urkiaga, Lauaxetaren arreba, eta Andoni Perez Cuadrado, mutiko koxkor zela Gasteizen bizi eta Lauaxetaren fusilamenduaren berri izan zuena. Ondoren, Lauaxetaren liburutegiaren inbentario aurkitu berriaz jardun zaigu Jon Kortazar, liburutegi horrek Lauaxetaren makina bat sekretu gordetzen zituelako. 4

Ana Urkijo

«Ilusioagatik nago
Athleticen
zuzendaritzan»

Lehenengo emakumea izan zen Ana Urkijo Bizkaiko Abokatuen Kolegioko zuzendaritzan. Eta emakume bakarra da Athleticen zuzendaritza batzordean. Horrek taldearen gestioari buruzko hainbat bilera luze egitera behartzen du; berari, ordea, futbolaz hitz egi-tea gustatzen zaio, txikitatik izan baita futbol zale amorratua. 10

JOSEBA PERMACH

Jokalekua berria eta mahaiaren beharra

Joseba Permachen hitzetan, azken hauteskundeen emaitzek jokaleku politiko berria ekarri dute. Orain, gatazka politikoa konpontzeko alderdiak bilduko dituen mahaia apailatu beharra dago. Denbora kontua balitz, gaitzerdi. 50

Luparekin

Yolanda Arrieta

32

Jabelza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produkzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonariz. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Irigo Txinburreta, Aloña Sorluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina, 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 123 euro. Ipar Euskal Herria: 149 euro. Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Airez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza / Dani Blanco.

Lauaxetaren mendeurrena

“Goiz eder onetan erail, bear nabe...”

Ehun urte dira Esteban Urkiaga "Lauaxeta" (Laukiz, 1905 - Gasteiz, 1937) jaio zenetik. Haren oroimenezko ekitaldiak hamaika dira Laukizen eta Mungian, txikitandik bizi izan zeneko herrian. Idazlearen arreba Felisa eta gudariaren heriotza hurretik bizi izan zuen Andoni Perez Cuadrado lagun hartu eta bidean abiatu gara, Laukiztik Gasteiza, Mungiatik barrena.

MIEL A. ELUSTONDO

HIRU ESKALE ETA LAU MUTIL izan ziren Laukizko Urkiaga Basaras familian. Hirugarrena Esteban, laugarrena Felisa. Berau da zazpi senideetan bizirik den bakarra, 96 urte dituela. Adin handia gorabehera, ikurrina jasotzen ipini zuten herritarrek aurtengo Aberri Egunez, eta boto ematen ere jardun zuen azken hauteskundeetan: "Baten faltarik egon ez dadin!".

Herriko taberna

Lauaxetaren ibilia Mungiari loturik dagoen arren, Laukizen jaio zen poeta eta Laukizen jaio haren arreba Felisa ere. "Herriko taberna eduki genuen guk Laukizen. Hantxe jaio ginen. Baina aitak esan zuen han ez zegoela bizimodurik eta Mungiara joan behar genuela. Etorri ginen Mungiara eta hementxe bizi ginen". 1909an izan zen.

Etxea seinalea da oraindik garai bateko Urkiaga-Basarastarrena Mungian: Gatikatik datorren bidean, sasoi bateko etxea dotore ageri da gaur egun. Eraikin askorik ez inguruan orduan, babesik ez, lau haizeetara zabalik. Hortik sortu zuen ezizena poetak: Lauaxeta. Egun, kafetegia eta hotela da etxe hura eta Lauaxetaren eskultura du ondoko plazatxoan.

Ezkerretik eskuinera: Lauaxeta lagunekin Gorbeian, 1933. urtean; Manu Robles-Arangiz, Lauaxeta, Juan Kareaga eta J. A. Agirre Euskalduna pilotalekuan; Lauaxeta Estatutuaren aldeko mitina ematen, Mundakan.

Esteban Urkiagak lau urte zituela joan zen familia Laukiztik. "Mungiara etorri eta fraideen eskolara joan zen gure neba, Ventades eskolara. Gero, aitaren anaia bat eduki genuen Lekeition, don Frantzisko, eta hark esan zion gure aitari Esteban fraide joateko". Etxean, ikasiko zuen bakarra izan zuten idazlea. Josulagunetan ikasi zuen Durangon, Loiolan, Oñan... harik eta bide horri utzi eta Mungiara itzuli arte. Liburuatarako joera ekarri zuen erbestetik. Klasikoak landu zituen eta, horrekin batera, jakingura piztu zitzaion. Baita kontzientzia ere: "Txikitan euzkeraz itz egina nozu, baina gero aztu jatan", Mungiako kalearen ajea, inondik ere.

"Piztu egin zen orduan"

1928an itzuli zen "Lauaxeta" etxera, Mungiara. Felisa akordatzan da: "Taberna eduki genuen etxean, Mungian, orain hotela dagoen etxe horretan. Bertan bizi ginen, goian genituen gure gelak, eta hantxe egoten zen gure neba, eskribitzen. Lehenengo, bederatzietakoa mezara joaten zen, gero, almortzua egiten zuen, eta gora igotzen zen, eskribitzen. Gero, bazkaria, orduantxe jaisten zen". Etxean egoten zen irakurtzen eta idazten,

lanaren aukera sortu zain, nonbait. Mungian bertan izan zuen modua: "Sindikatuan, eskribau. Madrilerako ere bai, eskatu zioten idazteko, *Blanco y Negro* aldizkarirako, baina harako pentsatu ere ez! Gero, *Euzkadi* etorri zitzaion, eta piztu egin zen orduan!".

Kazetari ez ezik, poeta ere izan zen Esteban Urkiaga, eta Felisak ere akorduan ditu liburuak: *Bide barriak* eta *Arrats beran*. "Poesia izan zen *Bide barriak* (*Rumbos nuevos*). Eta *Arrats beran* bestea, liburu txikitxo izan zen. Guk irakurtzen genituen noizean behinik, askorik ez, etxean beharra egon zen eta. Gainera, orduan ez genion inportantziarik ematen".

1928an bertan, Bilbon zen, *Euzkadi* aldizkarian lanean eta beste hainbat agerkaritan ere idazten: *Jagi-jagi*, *Bizkaitarra*, *Euzkerea*, *Jaungoiko-zale*, *Yakintza*... Ordurako, Lauaxeta ezizena baliatu zuen.

1930erako, Euzko Alderdi Jeltzalean zen. Kazetari eta idazle zen, eta mitinlari ere jardun

zuen. 1931koa du *Bide barriak* eta 1935ekoa, berriz, *Arrats beran*.

Mungiatik aparte egin zuen bizimodua Lauaxetak. Bilbon bizi izan zen, lanean, eta literaturak, euskarak eta abertzaletasunak agintzen zizkioten lanetan. "Orain amar urte tautik ere enekijan euzkeraz. Eta eneban maita. Zegaitik? Aberrija be enebalako ezagututen. Ezagutu osuan behintzat, erdizka bai baina".

Faxistek armak hartu eta altxatu zirenean, intendentziako komandante izendatu zuten. Aldi berean, propaganda aldizkarien ardura izan zuen. Eta Gernika bonbardatu eta European krimenaren berri eman zedin saiatzen ari zela, frantses kazetari bati laguntzen, preso hartu zuten. Felisak esana da: "Esteban Gernikako azoka ingurua ikusten egon zen kazetari harekin. Bien bitartean, zain zuten txoferra. Eta txoferra zain, baina Esteban eta bestea ez etortzen. Halako batean, han non tanke bat ikusten duen txoferrak. Eta beldurtu eta ihes egin zuen, nire neba eta beste kaze-

● ASTEKO GAIA ●

Hormak hitz egingo balu...

Gasteizko Santa Isabel hilerriko horma da argazkikoa. Bertan erahil zuten Esteban Urkiaga. Ondokoak, Lauaxetak heriotza-ren inguruan idatzitako poema bi dira:

*Goiz eder onetan erail bear nabe
txindor baten txintak gozotan nabela?
el naiten leiora begiok intz gabe!*

*Eta bake deuna sortuko danean
neure azur utsak besteenakin batu;
eresi Gurenaz lagundu bidean
obi bakar-arte.*

*Baina, arren, bukatu
oroigailuaren maitasun itzala
Kristoren gurutzaz; Beragaz ditxarot.
Josuren fedea besterik ez daukot!
erri zintzo onenak zaindu dagiala
il gintzanen atsa, il gintzanen aala.*

Lauaxeta

taria Sollube aldetik ihes egin eta Mungiara joango zirelakoan. Baina ez, ez ziren agertu. Eta egunkarian irakurri genuen gero: '*Detenidos un periodista francés y un rojo*'. Eta '*rojo*' hori gurea zela imajinatu genuen".

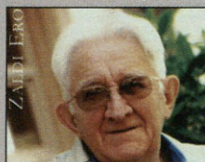
Gasteiza eraman zuten preso.

Gasteiz

Andoni Perez Cuadrado 10 urte zituen 1936an. Mutil koxkor bizi eta ernea zen. "Oraintxe izan balitz bezalaxe gogoratzen naiz garai hartaz. Orduko egoera zeharo ezberdina zen: ez genuen telebista ez antzeko denborapasarik eta, aldiz, jakin-min ikaragarria genuen. Ni San Prudentzio kalean bizi nintzen eta, gure etxetik bertara, Fronton Hotela genuen. Hotel hura topaleku zen, hantxe egosten ziren Gasteizko alerik garrantzizkoenak. Eta, Gasteiza orduko, bertara biltzen ziren militarrek, politikariak eta beste. Hantxe egon zen Condor legioa ere".

Kalean ez ezik, Andoniren etxean ere ez zen giro faltarik. Abertzale zituen aita-osabak, Juventud Vasca-ko afiliatu. Osabak berotu zuen abertzaleatasunera. "Gogoratzen naiz, sei-zazpi urte nituela, mitinak zituela gure osabak, Arrasateko Agirre batekin, Bastidan eta Lagranen. Egundoko kasketaldia harrapatu nuen mitinera eraman nahi ez nindutelako. Azkenean eraman ninduten, jakina, a zer erremedio! Akordatzten naiz autoaz, ikurrina txikiaz, mitinaz... nola gure aitonak tranga handi bat hartu eta eraso zien mitina lehertu nahi zutenei. Giro hori bizi genuen".

Andonik oroitzen duenez, "dena iristen zitzaidan belarrietara. Gerra hasi eta berehala hiru lagun fusilatu zituzten Gasteizen, 'lehenengo hiru fusilatuak', eta berri hark erabat astindu zituen bazterrak". Era berean, Lauaxeta nor zen jakin ez bazekiten ere, ongi jakin zuten fusilatu zuten orduko! "Lauaxeta Karmengo

Andoni
Perez
Cuadrado

"Hilerritik kanpora fusilatu zuten. Egun, hilerria inguratzen zuen harresia eraitsita dago, salbu eta horma zati bat, Bulebar merkataritza gunera dagoena. Hantxe hil eta lurperatu zuten. (...) Franco hil ondorengo urteetan Joseba Azkarraga arduratu zen bere hezurrak Mungiako kanposantura eramaten".

komentuan eduki zuten preso. Gernika aldean preso hartu, eta hona ekarri zuten". Karmengoa ez zen izan Gasteizko kartzela bakarra. Berez, Bakea kalean zegoen presondegia, baina presoz mukuru. Karmengo komentua presondegi, Foru kaleko mojen komentua emakumezkoen kartzela eta Murgiako pouldarren etxea kontzentrazio eremu bihurtu zituzten. "Eta, anekdotak balio baldin badu, bizpahiru egun egin zituen preso Murgian Robert Taylor aktoreak; hegazkin pilotu zen, itsasoan erori, harrapatu eta Mungian eduki zuten. Enbaxadak esku hartu eta libre utzi zuten, jakina".

Lauaxeta fusilatu eta berehala zabaldu zen haren heriotza hotsa. "Gudari zaharrenek bai, ezagutzen zuten, edo bazuten haren aditza: 'Lauaxeta, idazlea, kazetaria'. Gure etxean *Euzkadi* erosten zuen aita, eta seguru behin baino gehiagotan ikusi zuela haren sinadura kazetan". Iritzira egiten zituzten fusilamenduak. "Zerrendak egiten zituzten. 'Halako eta halako' hots egiten zuten. Eta bazekiten nora zeramatzaten. Eta hurrengoan, 'halako eta halako', eta horrela, norberaren izena esango zuten beldurrez. Lauaxetaren kasuan, edo 'Lurgorri' Azkarragaren kasuan, aldiz, ez zuten ihesbiderik: nabarmenak ziren, gazteak, burutsuak, konprometituak... lehenbailehen hil zituzten. Ez ziren konturatu martiri egiten ari zirela. Nonahi fusilatzen zuten jendea hemen, Gasteiz bueltan. Izan zen josulagun bat, aita Moreno, hiltzera zihoazenean aitortzeko aukera izan zezaten, hots egiten ziotena. Aita Morenok esanda dakit Azazetan, Haroko Maskorretan, Urbinako kasko batean eta beste zenbait lekutan hil zutela jendea. Aita Morenok berak esan zidan Apodaka izeneko poliziak -Bruno Ruiz de Apodaka, odolzale beldurgarri bat- 107 lagun hil zituela aitortu zuela, eta 108.ak ihes egin ziola esaten

zuela". Andoni mutikoa helduek zer esaten ote zuten aditzen egoten zen. "Gauza asko horrela jakin nituen: tartean, lehenengo hiru fusilatue-na, eta Lauaxetarena. Beste asko ez fusilatu ez beste, tiro eman eta zulora, edo beste hamaika modu txarretara akabatzen zituzten".

1937ko ekainaren 25ean hil zuten Esteban Urkiaga, goizeko 6:30ak aldera...

Ondoan joan zitzaion aita Moreno, eta Felisak dionez, "ez zitzaion apartatu tiro eman behar zio-ten arte". Gasteizko Santa Isabel hilerrian hil zuten, Bulebar aldera jotzen duen hormaren kontra. Andonik badaki: "Hilerritik kanpora. Gaur egun, garai batean hilerria inguratzen zuen harresia eraitsita dago, salbu eta horma zati hori, Bulebar merkataritza gunera dagoena: iparralde-ko horma. Hantxe hil eta bertan lurperatu zuten. Gero, Franco hil eta ondoko urteetan, Joseba Azkarraga arduratu zen Lauaxetaren hezurrak Mungiako kanposantura eramaten".

Preso hartu zutenetik ikusi ez

"Tristeza izan zen, bai horixe. Preso hartu zutenetik ez genuen ikusi", dio Felisa Urkiagak. Besteren bidez saiatu ziren senideari laguntzen. "Bazen familia bat Gasteizen, su artifizialak zituena -Lezea-, haiek ere mutil bat eduki zuten preso, kartzela berean. Eta haiek ematen zioten arropa Estebani: garbitu eta eroan, garbitu eta eroan. Gure neba hil zutenean haiengana joan ginen, zer edo zer eman beharra ote geneukan edo, atendi-tzearren, eta ezetz. Gure nebak ibili zituen arro-

ZALDI ERO

Felisa Urkiaga

"Preso hartu zutenetik ez genuen neba ikusi".

"Detenidos un periodista francés y un rojo" irakurri genuen. Eta 'rojo' hori gurea zela imajinatu genuen".

pak, alkandorak-eta, haiek eduki zituzten. Eta gura ote genituen esan ziguten, eta guk baietz".

Lauaxeta hil eta fusilatutako lekuan egon zen lurpean hamar urtean. Orduan, Alderdiko baten bisita izan zuten haren senideek, Felisaren arabe-ra: "Esan zigun hamar urte pasa zirela eta lurpe-tik atera behar zela, orduan ateratzen ez bage-nuen gero ezin izango zirela topatu hezurrak. Ea kargu egingo ginen, ala Alderdia bera egingo zen. Aitari esan nion eta gure aitak, estimatzen genu-e la baina geu egingo ginela kargu. Eta geu joan ginen, neba bat eta biok, Gasteiza. Eta lurpetik atera eta alokatutako panteoi batean sartu geni-tuen nebaren hezurrak, zinkezko kaxa txikitxo batean, ikurrinaz tapatuta. Hala sartu genuen panteoian".

Gero, berrogei urte bete zirenean, poetaren hezurrak Mungiara ekartzeko modua izan zuten. Ubidean lotu zirela dio Felisak, Araba eta Bizkai-ko muga egiten duen herrian. Hantxe arabarrak, hantxe bizkaitarrak. "Gasteizkoek Ubideraino ekarri zuten kaxa, ikurrinaz tapatuta, eta hantxe, beste automobilean sartu genuen. Eta ekarri zen Mungiara. Ajuriaguerra ere han egon zen, gaixo-rik zen ordurako baina, kantzerrarekin". Eta Mungian, elizkizuna egin zen. Felisak ez du hileta meza hura ahaztua. "Mungian ez da inoiz ere eli-zan hainbeste jende egon! Jesus! Ikaratu egin zen jende guztia! Polita izan zen, zoragarria!".

Orduan, atsedean hartu zuen poetak, eta Laua-xetaren familiak. Mungian datza harrezkero Esteban Urkiaga Basaras, Lauaxeta. ■

Ezkerrean, Mungiako etxean dagoen plaka eta eskuinean, Mungiako hilibia.

ITSAS MENDI

Karabanak eta autokarabanak

- Furgoneten eraldaketa
- Autokarabanen alokairua

E-posta: itsasmendi@itsasmendi.com
www.itsasmendi.com

Errep. Nazionala 1 - 20140 Andoain (GIPUZKOA)
 Tel. 943 59 32 90 - Faxes: 943 59 41 73

Liburutegia autorearen ispilu

"Lauaxeta"ren jaiotzaren mendeurrena ospatzen ari garen urte berean iritsi da Jon Kortazarren eskuetara egilearen obra eta iturri literarioei buruz hainbat berrikuntza ekarri dituen aurkikuntza. Hain zuzen, 1937ko abuztuan Euskadi Buru Batzarreko idazkari batek Lauaxetaren bibliotekaz egindako inbentarioa. Bertan, Esteban Urkiagak bildutako 600dik gora libururen berri ematen zaigu. Tartean, zenbait ezusteko.

1937. URTEAN Esteban Urkiagaren heriotza gertatu zenean, bere gauzak eta liburuak bizi zen etxean, Henao 40ko bigarren pisuan, geratu ziren. 1985. urtean, ia berrogeita hamar urte beranduago beraz, nire doktorego tesia bukatzen ari nintzela, bere lagun izandako batek —orain ez dut gogoan Jose Luis Irisarri edo Ander Aranbaltza izan ote zen— azaldu zidan Esteban Urkiagaren paperak kutxa batean gordetik geratu zirela etxebizitzan, eta kutxa hartan poema argitaragabeak, orain arte galdutzat dugun *Roncesvalles* poema, aurkitzen zirela. Beste idazle askoren kutxa mitikoekin gertatzen den bezala, kutxa hura obsesio bihurtu zen niretzat, baina denborak aurrera egin zuen eta aurkituko ez nuela konbentziturik, bertan behera utzi nuen ikerketa lana, beste eginbehar batzuk ere banituelako. Jarraitu dut noizbehinka arazoari bueltak ematen. Doktorego tesian lan bat egin nuen, ondoren argitaratu zena, Lauaxetaren iturri literarioak zein ote ziren aztertzeke asmoz. Uste dut nahiko zehatz azaldu nuela zein idazle irakurri zituen eta lan hori aspaldi argitaratu zen. Baina mahaikoen iritziari jarraiki beste kapitulu bat idatzi nuen tesian, literatura konparatuaren bidetik Lauaxetaren pentsakizun poetikoa eta garaiakoa kontuan hartuz.

Hala ere, oraindik haren biblioteka falta zitzaigun, eta Esteban Urkiagaren omenez, haren jaiotzaren urteurrena ospatzera goazenean, berri pozgarri batek astindu du nire ezjakintasuna. Abertzaletasunaren Museoa zaintzen duen Sabino Arana Fundazioari esker, hara non heltzen den nire eskuetara ez Lauaxetaren biblioteka baizik eta

JON KORTAZAR
Argazkiak: Bidegileak

Lauaxetaren bibliotekaren inbentarioa.

Harako kutxa hura non dagoen, eta zenik ere ez da oraindik agertu, baina Marian Morenok eskuratu zizkidan orrialdeetan, Santanderren Lauaxetaren bibliotekaz egindako araketa bat agertzen zaigu.

Kontua da Euskadi Buru Batzarrak Lauaxetaren biblioteka Santanderrera eraman zuela eta 1937ko abuztuaren 7tik 16ra 6 kutxatan sartu zirela liburuak, Baionara barkuz eramateko asmoz, eta egun horietan Euskadi Buru Batzarreko idazkari batek orduak eman zituela bibliotekako liburuak zerrendatuz, agian, Euskadi Buru Batzarreko Luis de Arreguiaren aginduz.

Inbentarioa ez da guztiz zehatza, eta gainera ezin zaio baldintza haietan zehaztasunik eskatu, baina guretzako oso baliagarria den informazioa eskaintzen du, idazlearen izena eta liburuaren izenburua ematen baititu.

Ez dakigu nola heldu ziren liburuak Santanderrera, baina erabateko informazioa eskaintzen digu inbentario horrek. Guztira, 650 inguru libururen berri ematen zaigu erlazio edo inbentario horretan. Oro har,

652 libururen aipamena egiten bada ere, batzuk toki desberdinetan errepikatuak agertzen dira, beste batzuren artean Lauaxetaren *Arrats Beran* bera —gure idazleak 5 ale besterik ez zituen gordetzen bere liburutegian—. Begirada zerrendara ekarriz, esan dezakegu, alde batetik, urri samarra dela Urkiagak bildu zuen liburutegia, 650 liburu ez baita kopuru handiegia. Guztiz urria ere ez, noski. Eta lehen begiratu batean gai asko jorratzen duena, jabearen interes nagusiak agertzen zituena, zalantzarik ez. Atal hauetan banatu dugu bere

liburutegiko zerrenda hau, eta jakin badakigu ez garela guztiz zehatzak banaketa egiteko orduan: Artea, Beste hizkuntzetan argitaratutako liburuak, Biografia, Erlijioa, Etnografia, Euskara, Gizarte Auzia, Historia, Itzulpenak, Literatura, Nazionalismoa, Pentsamendua -Filosofia, Soziologia, Kulturaren soziologia-, Generoa -Feminismoa eta emetasuna- eta Zuzenbidea.

Hasteko, hor da idazle nazionalista batek izan behar duen dotrinaren agerbidea. Sabino Arana-ren lanak, lehenik, baina ondoren Euskal Zuzenbideaz eta historiari agerturiko lanak. Ez da falta-ko Lizarrako Estatutuaren ale bat. Euskal Herria eta Espainiaren arteko harremanak direla eta politika ez da soilik bere lanaren muga izango, Zuzenbideak eta Historiak, eta Soziologiak zer esan handia dute bide honetan.

Bigarren ohar gisa, zera adierazi beharko

Euskadi Buru Batzarrak

Lauaxetaren biblioteka

Santanderrena eraman zuen eta

1937ko abuztuaren 7tik 16ra 6

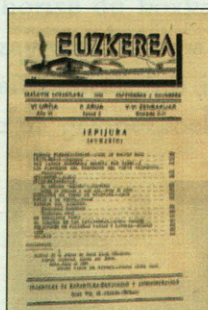
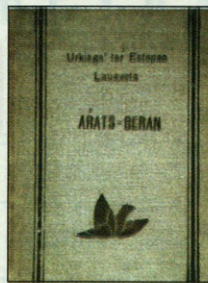
kutxatan sartu ziren liburuak,

Baionara barkuz eramateko asmoz

nuke: nire interesak direla medio, literatura liburuak berebiziko garrantzia izan dute niretzako. Orain arte gene-kiena ziurtatzen du zerrendak. Patxi Altunak, Josu Penadesek eta nik neuk egindako ikerketen ziur-tapena dugu hemen gutxi gorabe-hera; esan nahi dut, bagenekiela zeintzuk ziren haren iturriak, bai literatura klasikoan eta baita modernoan ere: sinbolistak, 27ko belaunaldikoak nabarmen ager-tzen dira zerrendan.

Hirugarrenez, eta azkenekoz, oraingo, zerrendan badira sor-presak. Pentsakizuna saila deitu dudan horretan badira Lauaxeta-ren irakurketen berri handiak, soziologia, filosofia eta saiakera aldetik guretzako berriak direnak, noski. Horien berri ez zen ematen bere egunkari artikuluetan, eta gure idazlearen modernitatea aipatzen dugunean ezinbestekoa izango da zerrenda honetan diren aipamenak kontuan hartzea, Lauaxetaren modernitatea begi-bistan jartzen dutelako aipame-nok eta irakurketok.

Badira zenbait alor zerren-dan ohar txiki baten bidez zehaztu ditzakegunak. Adibide

Liburutegian ageri diren lan bi: autorearen *Arrats Beran* liburua eta *Euzkerea* aldizkaria.

bi emango ditugu: Bere garaian errotutako irakurle baten aurrean gaude. Euskaraz garaian argitaratutako asko eta asko aurkituko dugu Lauaxetaren bibliotekan. Garaiko itzulpen asko: Grimm anaien itzulpenak, Heinere-nak, Kirikiño zein Bernardo Garroren liburuak eta Tene Mujikarenak ere, noski, hortxe aurkituko ditugu. Eusko Ikaskuntzaren jarraitzaile sutua dugu, eta beste aldizkari batzuk aipatu beharko bagenitu *Euzkerea* zein *Yakin-tza* ez dira faltako bere liburutegian. Garaiko liburu asko, beraz.

Ez dugu liburu zaharren aldeko den idazle bat. Baditu XIX. mendeko euskal literaturako zenbait ale, bai. Baina liburu zaharrak ez dira ugari eta direnak ere -zerrenda egin zuenak oso sotil markatzen ditu zein urtetakoak diren zenbait liburu zahar-, oso bereziak dira. Esan nahi dut, ez dutela interes handirik.

Poesia irakurtzera emanda dagoen liburutegia da Lauaxetarena. Nobela gutxi agertzen ditu zerrendak eta agertzen dituenak ere ez dira bere-ziak, Agian Gideren irakurle arretatsua genuen gure poeta. Baina garbi dago poesian jarrita zituela begiak: Hor dira klasikoak, hor erroman-tikoak, ez dira falta Verlaine maitatua ez Baudelaire, Espainiako 27koak eta, nola ez, garaian asko irakurtzen zen Villaspesa, uste genuena baino pisu handiagoa duena Lauaxetaren poesia-ren moldapenean. ■

2005eko UDA kanpina euskaraz Nafarroako Auritzberri herrian

- Igerileku naturala zein artifiziala, tenis pistak, bungalowak, soropilak eta zerbitzu guztiak euskaraz (taberna, jantokia...)
- Haurrentzako kirol eta jolas aktibitateak: goizez bi ordu eta arratsaldean bi ordu eta erdi.
- Ekitaldiak kanpinean zein inguruko herrietan.

Uztailaren 11tik Abuztuaren 6ra bitartean
(gutxieneko egonaldia 4 egunekoa da)

emanaldiak
uztailean eta abuztuan
kontzertuak, pailazoak, antzerkia...

Laguntzaileak:
Auritzberriko kontzejua - Erroibarko Udala
Auritzko Udala - Aezkoko Batzarre Nagusia

☎ 94 423 75 91

zenbat gara
elkartea
San Bizente 2
48001 - Bilbo
tel.94 423 75 91
bulegoa@zenbatgara.org
www.zenbatgara.org

URROBI
KANPINA

• PERTSONAIA •

«Ilusioagatik nago Atl

Athleticen zuzendaritzan»

Bilboko Athletic Club futbol taldeko zuzendaritzako kide da Ana Urkijo. Lehendakariorde kargua du bertan eta Fernando Lamikizen ordezkotza bete behar izaten du hainbestetan.

Palkoan jarri behar izaten du eta horixe du koxka: ezin berak nahiko lukeen bezala

Athleticen golak ospatu. Dario Urzayren elastikoa gustatzen zaio baina zaleen artean eztabaida ez piztea hobesten du. Nesken taldeak liga irabazi duen arren ez da, gaur-gaurkoz, gabarra ateratzearen aldekoa. Emakume da gizonezkoek gizonezkoentzako egindako munduan.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

Athletic Club-eko lehendakariorde zara, emakumezko bakar, eta ez dakit hori anekdotikoa den, ala genero berdintasunarekin loturik datorren...

Bietatik du...

Anekdotiko ere bai, beraz?

Bai, horma horretan arraila egin dudalako. Gure aita Athletic-eko lehendakariorde izan zen eta ni, oso txikitandik, berarekin joaten nintzen San Mamesera. Baina San Mamesera ez ezik, beste zelai askotara ere bai. Mendira joan, eta bueltan, igoal esango zidan: "Handiko aldetik jaitsiko gara eta, hartaka, halako partida ikusiko dugu". Eta "halako partida" hura, auskalo! agian izango zen Padura, Apurtuarteren kontra. Nebarik ez nuenez, niri sartu zidan zaletasuna. Bi aukera zeuden, futbola gorroto izatea, edo gustatzea. Eta gustatzea gertatu zen. Gure aitari grazia handia egiten zion bere alabak Athleticen hamai-kakoak esateak. Horrela hasi zen nire bidea futbolean.

Jauzi handia dago hortik taldeko zuzendaritzako kide izatera...

90ean dei bat jaso nuen. Athleticen hauteskundeetara aurkezten zen talde batetik ari ziren, Jose Julian Lertxundi zen buru, eta ni haiekin izatea nahi zuten. Ordura arte ez zen emakumezkoen izan zuzendaritzan. Taldeak hauteskundeak irabazi egin zituen, eta zuzendaritzako kide izan nintzen. Lehenengo aldiz emakumezko bat Athleticen, eta zuzendaritzako idazkari izan nintzen.

Lertxundirekin hasi zinen...

Bai, 90ean irabazi eta 94an galdu egin genuen eta! Orduan, trankil-trankil, etxera!

Eta Lamikizekin orain...

Bai. 94an kito egin nuen nik. Nik uste dut bizitza zikloz osaturik dagoela. Ziklo batzuk bete eta beste batzuk hasten dira. Niri dago-kidanez, uste nuen futbol zuzendaritzako kide izatea kito zela. Asko ikasi nuen orduan, asko lagundu zidan neure garapenean, baina kito zen. Tira, kontua da oso San Fermin zalea naizela. Urtero joaten naiz. Eta iaz, Iruñean, lagun batzuekin egin nuen topo. Eta esan zidaten: "Zurekin hitz egin nahi dugu, hauteskundeetara aurkeztuko den taldean zurekin izatea nahiko genuke eta". Adarra jotzen ari zela pentsatu nuen ze, gainera, Lamikiz gure kontrario izan zen 94an, hauteskundeak irabazi zizkigutenean. Ezagutzen nuen, baina ez genuen lagunarteko harremanik. Hortaz, harritu egin nintzen Iruñean hori esan zidatenean: "Aproposetan ari zarete, ezta?", esan nien. "Ez, ez, hots egingo dizugul".

Eta hots egin zizuten...

Esan eta izan: Bilbora etorri nintzen, etorri ziren haiek ere, eta deia jaso nuen. Eta ilusioa piztu zitzaidan berriz, niretzat Athletic hori-

Ana Urkijo

Nortasun agiria

Ana Urkijo (Bilbo, 1953). Abokatu ikasi zuen Deustoko Unibertsitatean. Lehenengo emakumezkoa izan zen Bizkaiko Abokatuen Kolegioko zuzendaritzan. Emakumezko bakar da oraingo Athleticen zuzendaritza batzordean. Bi seme-alaba ditu: Jon, 20 urtekoa, eta Andrea, 18koa. Abokatu eta Jabego Higiezinaren agente da. Futbola gustatzen zaio, txikitandik, aitaren ondoan zaletu zenetik. Eta San Fermin zale amorratua ere bada, Deustuko fakultate garaitik.

xe da eta: ilusioa! Eta hemen naiz, lehendakariorde. Ez nuen asko pentsatu beharrik izan. Banekien zer zen Athleticeko kide izatea, eta zenbat denbora galarazten dizun. Bestalde, abokatu eta jabego higiezinaren agente naiz eta erabat absorbitzen nau lanak. Eta lana eta Athletic, biak batera egitea, zaila da, denbora asko behar da.

Zertara behartzen zaitu karguak?

Lehendakariordetzak ordezkotza lanak betetzen ditu. Batzuetan, lehendakaria ez dago, eta hark bete behar ditu honen lanak. Bestalde, ordezkotza horrek esan nahi du bileretan parte hartu behar duzula eta bilera guerdia baino beranduago amaitzen bada, hantxe egon behar duzula, eta ez futbolaz hitz egingen, gestioaz baizik, zoritxarrez, zeren niri futbolari buruz hitz egitea gustatzen zait, Ezkerrok kontratua berrituko duen, honen golaz... baina bileretan futbolaz beste hitz egingen da! Administrazio-kontseilu bat da, azken finean, zuzendaritza.

Zein lan dituzue eskuartean aldi honetan?

Athletic errealitate ezberdina da. Errekaren kontra goaz. Futbolaren mundua beste alde batetik doa eta gu, aldiz, zer edo zer oso zaila egingen saiatzen ari gara, filosofia bati eusten, bakarrak egiten gaituen filosofia... Ez gara hobeak ez txarragoak, bakarrak baizik, bakarrak, eta ezberdinak. Eta gustatu egiten zaigu hori, bai bilbotarrei, bizkaitarrei eta Athleticen zale garen guztioi. Athleticekin bat eginda gaudela sentitzen dugu. Gustatu egiten zaigu, baina ikaragarri kostatzen zaigu; kostatu, era guztietara gainera. Aurreko bilera batean, Real Madrilen eta Bartzelonaren aurrekontuak izan genituen hizpide, diru-iturri ezohikoak lortzeko asmotan. Izan ere, gaur egun, futboleko, badira zenbait gauza diru-iturri direnak, lehen dirurik ematen ez zuten arren: merchandising-a, alegia, elastikoen salmenta eta beste.

Manchester United-en eskola...

Real Madrilekoak ikaragarriak dira: merchandising-a dela eta, Beckham-ekin gastatu dutena erraz bildu dute atzera. Saldu dituzten elastikoak hartu eta, gaur egun, dirua irabazten ari dira. Enpresa egiteko modu berria da gaur eguneko, futboleko, eta gainerako esparru guztietan. Guk azpiegitura handi horien kontra lehiatu behar dugu, eta ez Bar-

tzelona eta Real Madrilen kontra bakarrik, guztien kontra baizik, ze gaur egun denek egiten dituzte fitxaketak. Guk, aldiz, merkatu txikia dugu aukeran eta, jendeak badakienez guk "produktu" horixe nahi dugula, garestitu egiten digute. Hortaz, Athleticen filosofia hori aurrera eramatea, gestioari dagokionez, zaila baino zailagoa da, eta kirol alderdiari dagokionez ere, gaitza. Bestalde, harrobia zaintzeko filosofia dugu. Eta behin edo behin perla eder batzuk ditugunean, talde polit bat, aurten bezala, han non etortzen den Real Madril, edo Bartzelona, edo Vila-Real, gaitasun ekonomiko handia duena: etortzen dira, ikusten dute daukaguna, eta gustatu egiten zaie...

Eta orduan?

Gu dardarka, beldurrez, ez dugu-eta taldea egiten gero saltzeko. Baina legea talde handi horien alde dago. Etete-klausulak sinatzen dira, bai, baina zenbat eta handiago izan etete-klausula, orduan eta handiago izan behar du jokariaren fitxak ere. Parean joan behar dute. Horrek, geure jokariaren fitxak beldurgarri garestitzen ditu. Bestek gure jokariak fitxatzea nahi ez baduzu, diru gehiago eman behar diezu. Gero eta talde garestiagoa, etxean bertan. Diru-iturri ezohikoak sortu behar, nahitaez. Eta oreka iritsi duzunean, han non datorren Real Madril

Hamaikako hura

"Hamaikako asko ikasi ditut nire bizian. Baina, nire lehenengo titulua, Elx-en kontrako finala, Madrilén, 1-0 irabazi genuena izan zen. Ez zen nire lehenengo finala, ze Zaragozaren eta Valentziaren kontrakoak ere, 66an eta 67an, bizi izan nituen; baina biak galdu genituen. Hortaz, 69an atzera finalera itzuli nintzen, gurasoekin. Hamaikakoa, Iribar; Saez, Etxeberria, Aranguren; Igartua, Larrauri; Argoitia, Uriarte, Arieta, Clemente eta Rojo. Hamaikako hark finala irabazi zuen".

esanez zahartu egin zaiola taldea. Taldea zaharra, baina dirua, berriz, bertan igeri egiteko moduan! "Zuek baduzue ezker-atzelari bat guri asko gustatzen zaiguna!". Eta, are okerrago, Madril joan eta sekulako partida egiten du ezker-atzelari horrek berak, Madrilén! Guk zer egin behar dugu? Errezatu besterik ezer ezin egin, zeren dirua hartuta etortzen badira, etete-klausula ordainduko dutela esanez, akabo, jokalaria eramango dute, dirua utzi arren. Athleticen ur nahasi horietan jardun behar du, errekan kontra betiere.

Zergatik baztertu zenuten Dario Urzayk egindako elastikoa, Yesteren galtzontziloetakoa?

Jendeak badaki, nik ez nuen baztertu nahi. Gustatu egiten zitzaidan. Gainera, eraberritu beharra dago bizitza honetan. Beste behin ere galdetu zidaten, telebistan, elastiko horri buruz. Ea gustatzen zitzaidan. Nik, baietz, gustatu ez ezik, txoratuta nengoela Dariok egindako elastikoarekin. Pintore horrek guri elastiko bat diseinatu izana gauza handia iruditzen zitzaidala, horixe esan nuen. Horrekin batera, ez kezkatzeko ere esan nien, alegia, UEFAko finala marradun elastikoarekin jokatuko genuela eta. Bilbotarkeria. Nire iritzia hori izanda ere, ulertu ere egin nuen Lamikizen erabakia, elastikoak zalegoa zatitu egin zuen eta. Guk ez genuen eztabaidarik nahi...

✱ Ekainak 1

GRAFFITI TAILERRA

18:30 S.Frantziskoko udalategia

✱ Ekainak 2

HITZAK PATRIKETAN antzerkia
17:30 Begoñako udalategia

ZINEA

18:30 Deustuko Bidarte

✱ Ekainak 8

BASERRIKO JOLAS
ETA JOKOEN JAIA

18:30 S.Frantziskoko udalategia

IKUSI
ETA
IKASI

✱ Ekainak 9

PERKUSIO TAILERRA

18:30 Deustuko Bidarte

✱ Ekainak 16

KORRI ETA XALTO PAILASOAK
"Show berria prestatzen"
17:30 Begoñako udalategia

IRRINTZI TXOTXONGILOAK
"Bakartxoren zapatilak"
17:30 Deustuko Bidarte

Bilbao

UDALA
AYUNTAMIENTO

Zergatik ez du Athleticek, nesken taldeak, gabarra atera?

Galdetu izan didate hori. Emakume naiz, eta ea zuzen adierazten dudan nire pentsamendua. Zaila zait galdera horri erantzutea. Nik nahiko nuke neskek gabarra ateratzea, baina nesken futbolak gaur egun ez du mutilenak duen oihartzunik. Horrela da. Hortaz, galderari bai edo ez erantzutea, besterik gabe, errazegi litzateke. Nik esan nezake nahiko nukeela neskek gabarra ateratzea, baina badakit, gaur-gaurkoz, gizartea ez dagoela prest gabarra jaisten ikusteko –horrek esan nahi duenarekin–, erriean behera, nesken taldeak liga irabazi duelako. Hori kontuan hartu eta horren arabera jokatu behar dugu. Ezin da builaka hasi liga irabazi eta gabarra atera ez delako; horrek ez du esan nahi haien lan eta merezimendua aitortzen ez direnik.

Baina gabarra atera gabe...

Emakumeak paretik kendu beharra du gizonaren erreferentea. Emakumeak emakume gara, gu geu gara, eta balio duguna balio dugu, gizona guri ezer aitortzen ibili beharrik gabe. Ez diogu inori ezer erakutsi beharrik. Niri ikaragarri gustatzen zaizkit gizonak, haiekin dena partekatzea gustatzen zait, esparru guztietan. Baina ez dut haiek bezala gauzak egin beharrik. Aberastasuna, emakumeak bezala egitea dut.

Idolo jenialak

“Sasoi batean Rojo zale amorratua nintzen. Tribuna erdiarekin jarduten nuen eztabaidan. Rojoren inguruan eztabaida handiak sortzen ziren. Niri jenioa iruditzen zitzaidan. Jokalari jenialak gustatu izan zaizkit beti; orduan, behintzat. Gaur egun, jokoa banatzen duen jokalaria gustatzen zait, pibota. Oraingo taldeari dagokionez ez dut izenik emateko ohiturarik, gainerako jokalariei zor diedan errespetuagatik. Gustatzen zait Athleticek orain duen taldea, nahiz eta nire jokalari kutuna dudan. Garai batean, Iribar ere asko gustatu zitzaidan, nahiz eta ez naizen oso ikonoklasta; taldea haren inguruan biltzen zen, eta hori oso inportantea da. Ez da ongi jokatzeari bakarrik, giza faktoreak ere asko balio du, futbolean, eta bizitzan oro har”.

Horregatik, beraz, ditu nesken taldeak gabarra ez bestelako ospakizunak.

Bai. Zergatik ospatu behar dugu, ezer, mutilek bezala? Egin dezagun geure erara, emakumeek egiten dugun bezala, aitortuz gaur egun kausa-ondorioa ez direla berdin, bataren ala bestearen kasuan.

Futbola, zelaian ala telebistaz?

Telebistaz hobeto ikusten da, errepikapenak ere hamaika dituzu, baina ez duzu belarraren usaina aditzen. Eszenatokia falta zaizu. Osasunaren kontra jokatu genuen egunean nazka-nazka eginda nengoen, palkoan. Tribuna dena airean, jauzika, eta ni, tribunan, zintzo-zintzo, geldirik, formak zainduz... Egun hartan salto egingo nuen, harmailan banengo. Hori ez da telebistaz ikusten. Kirola gustatzen bazaizu, niri gustatzen zaidan bezala, izan futbola, tenisa, saskibaloia... berdin da, emozioa bizi duzu zelaian, telebistan ez bezala. Ez dago pasiorik.

“Bai euskarari” konpromisoa sinatua du Athleticek. Konpromisoa da, ala itxurakeria?

Ez da itxurakeria. Athletic gizarte honen sinboloetako bat da. Punta-puntakoa, batzuetan. Askok dio ez zaiola futbola gustatzen. Baina badaki zertan den Athletica. Instituzio bat da eta Bizkaian, Euskal Herrian, eta Espainiako Estatuan, asko begiratzen diote. Baina Athletica ez da isolaturik bizi, eta gure aldetik, euskararen aldeko konpromisoa benetakoa da. Euskara hemengo hizkuntza da. Futbolaz kezkatzen gara, baina ez futbolaz bakarrik; badakigu zer den Athletica, eta zer indar duen. Ondorioz, bat egiten dugu gizarteari on ekartzen dioten hainbat ekimenekin, eta, horien artean, bat egin dugu euskararen aldeko lanean. Euskara oso garrantzizko dugu eta. ■

Bertsoa

DOINUA:
XAGUTXO BATZUEKIN

Liga irabazi da!
Aurrera! Aurrera!
Hori da ospatzea!
Hori da harrera!
Baina zergatik ez da
gabarra atera?
Eztabaida piztea
kaltea ote da,
garaipen bat ez al da
eztabaida bera?

Aitor Mendiluze

<http://www.argia.com/>
helbidean elkarrizketa osoa

Arrasate Erdi Arora itzuliko da asteburu honetan

Maiatzaren 21 eta 22rako II. Erdi Aroko azoka antolatu du Arrasateko Udalak. Herriko elkarten parte-hartzea eta euskararen erabilera sustatuko ditu aurtengoak

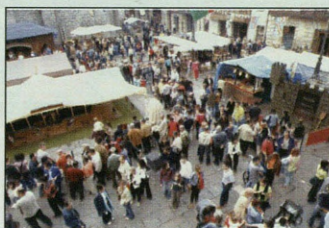
“EGUN ON ARRASATE” pregoi bereziak irekiko du larunbata eguerdian II. Erdi Aroko azoka. Eskuz landutako zurezko tresnak, larruzko arropak, harrizko bitxiak... izango dira aukeran eta kalea jantziko duten pertsonaia eta apaindurek Arrasateko alde zaharra XV. mendeko hiribildu bilakatuko dute.

Suge, bufoi, su artifizialak...

Adin eta gustu guztientzako festa izango da asteburu osoan kalean. Euskal mitologiako pertsonaiek antzinako elezaharrak plazaratuko dituzte, eta Erdi Aroko pertsonaiek kalea aztoratuko dute. Animaliarik ere ez da falta, adibidez, sugeen erakusketan hauek sorgintzen ahaleginduko dira. Arrano, putre eta gainerako hegazti harrapariak bertatik ikusi ahal izango dira eta umeek asto gainean ibiltzeko aukera izango dute. Azokaren txoko batean, benetako "zoco" arabiarrean sartuko gara. Punteria trebea egin nahi duten gaztetxoek, berriz, larunbatean izango dituzte arku jaurtiketa kanporaketak, eta igandean erabakiko dira erresumako jaurtizailerik finenak. Erdi Aroko gaua bizitzeko emanaldi bereziak eskainiko dira: larunbatean Akelarrea eta igandean "Arrasateko historiaren pasadizoa" antzerkiak, biak ere kalean.

Herriko taldeak protagonistak, euskaraz

Aurtengo Erdi Aroko azokak bi berrikuntza ditu: batetik, herriko taldeek ere parte hartuko dute, besteak beste, Ibai-Arte dendarien elkarteak, Arrasate Musikal, Doke antzerki taldeak eta Ekin emakume taldeak. Bestetik, ekintza honekin euskararen erabilera bultzatu nahi du Arrasateko Udalak, kale antzerki emanaldietan eta saltokietan. Iaz antolatu zen Erdi Aroko azoka oso arrakastatsua izan zela nabarmendu dute Udaleko ordezkariak. Jende asko ibili zen azokan, hauek asko arrasatearrak, baina baita bailaratik eta Euskal Herriko bazter guztietatik etorritakoak ere. Aurten ere parte-hartzera gonbidatzen ditu Udalak herritarak, nola arrasatear hala kanpoak, kalera irten eta azokan izango diren ikuskinez gozatzeko. Eta urtetik urtera hobekuntzak sartuko dituztela eta osatzen joango direla iragarri du. ■

Argazkian ageri direnak Ibaizabal eta Kurutziaga ikastoletako langileak dira. Durangaldean euskararen alde lan andana egindakoak.

Ibilaldia 2005, Durangon

Erabilaldia

Maiatzaren 29an izango da aurten Bizkaiko Ikastolen eguna. Ibilaldia 2005 jaiak Durangon bilduko ditu Euskal Herriko euskaltzaleak. Kurutziaga eta Ibaizabal ikastolek hartu dute aurten prestatze lanetarako lekukoa eta arduradunek adierazi digutenez, elkarri bostekoa eman eta ekitaldi andana antolatu dute Bizkaiko ikastolen egun handirako.

AINHOA LENDINEZ

Argazkiak: Ibilaldia

1978AN EGIN ZEN LEHENENGO Ibilaldia Uribe Kostan eta 1980tik aurrera 100.000 lagun baino gehiago batzen dituen jaialdia urteroko hitzordu bihurtu da. Bizkaiko Ikastolen jaialdia 1992an egin zuten lehenengoz Durangon. Ikastolaren hezkuntza proiektuaren berri eman nahi du eta erronka berriei aurre egiteko baliabideak eskuratzeko du helburu. Aurten, Durangoko Kurutziaga eta Ibaizabal Ikastolek antolatu dute maiatzaren 29an egingo den jai handia.

deko ikastolen hezkuntza ereduaren ezaugarriak azaldu dituzte: hezkuntza euskalduna, berezko ikasmateriala, ikerketa eta garapena, kudeaketa autonomoa, ikastolen arteko lankidetzeta eta ekonomia nahiz izaera herritarra. Ikasketa tarte osoa eskaini nahi dute bi ikastolek, Haur Hezkuntzatik hasi eta batxilergo osterara arte. Ibilaldia Erabilaldi bihurtu nahi dute, euskara eta Durangaldeko hizkera bul-tzatzeko. Horretara, Ibilaldiaren ibilbide osoan euskara lantzeko jarduerak izango dira, ahoz nahiz idatziz parte hartzeko. Bestalde, euskal herritarrei Durangaldea erakutsi ➔

Direnak eta ez direnak zertzeko Esanak esan Euskara

aurrera doan **herria**

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

KULTURA SAIALA
Hizuntza Politikarako Saibaguetak

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Viceconsejería de Política Lingüística

nahi diete, Anbotoko magalean paraje ikusgarriez gozatzeko bide izan dezaten.

Leloa eta abestia, uztarturik

2005eko Ibilaldia bostekoa eman nahi dio euskal gizarte osoari eta ideia hori gogoan egin dute aurtengo leloa antolatzaileek: *Emon bostekoa*. Di-da diseinu kooperatibak sortu du marrazkia, bostekoa emateko esku batena. Abestiak ere leloarekin egingo du bat maiatzaren 29an. Pop-rock erritmoz Ander Ertzilla durangarrak egin du doinua eta hitzak Unai Iturriaga bertsolariarenak dira. Han eta hemen entzungo den kanta, beriz, Ken Zazpi musika taldeko Eñaut Elorrieta abeslariak, Anderren alabak, Jone Ertzillak eta Ikastolako ikasle eta guraso talde batek abestu dute. Kanta sortzen parte hartu duten guztiek dute lotura Kurutziaga eta Ibaizabal ikastolekin. Eñaut Ibaizabal, esaterako, ikastolako irakaslea da, Unai Iturriaga Kurutziagako ikasle ohia eta Ander Ertzilla Ibilaldia 2005 antolaketa taldeko kidea. Abesti bizia da, ikastolen eta euskararen jaiaren giro alaiaren adierazgarri.

Bizkaiko Ikastolen Elkartea

Bizkaiko Ikastolen Elkartea (BIE) Bizkaiko ikastolek sorturiko hezkuntza kooperatiba da. Sorreratik gaur arte, helburu jakin bati jarraitu dio, alegia, kalitatezko euskal eskola elkarrekin garatzeari. Lan horretan eginkizun bikoitza du Bizkaiko Ikastolen Elkartek; batetik, ikastolei kalitatezko zerbitzu pedagogikoak eskaintzea, haurrak eta gazteak hezten laguntzeko. Bestetik, euskara eta euskal kultura garatzeko bidea lantzea.

Ibaizabal ikastolan ikasleei arreta berezia eskaintzen zaie eta euren parte-hartzea sustatu. Goian, eskuineko irudian, Ibaizabaleko ikasleak Santa Ageda egunean.

2004-2005 ikasturtean 21 Ikastola dira Bizkaiko Ikastolen Elkarteko bazkide eta orotara 13.400 ikasle inguru dituzte.

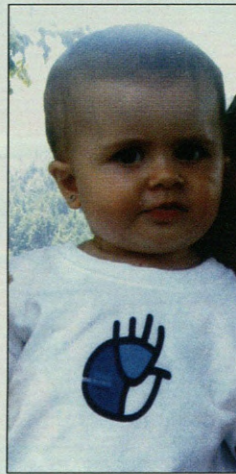
Proiektu bikoitza: Ibaizabal eta Kurutziaga ikastolak, bat eginik

Ibaizabal ikastola 1999an sortu zen, gurasoen ekimenez eta ikasleei DBHren osteko ikasketak eman ahal izateko. Egun 163 ikasle daude eta kooperatiba bat da, guraso-ikasle eta ikastetxe-irakasle arteko harremana zuzenean bideratzeko. Ibaizabalen Batxilergoa eskaintzen dute, Giza-gizarte, Teknologia eta Osasun-Natur Zientzien arlokoa. Honako bost ikastola hauek osatzen dute Ibaizabal: Durango, Elorrio, Zornotza, Ondarroa eta Lekeitio ikastolek. Horiez gain, harreman estua du Galdakao eta Ermuko Anaitasuna ikastetxeekin.

Irakasle taldea gaztea da Ibaizabalen eta horrek eragin handia izan du zentroaren funtzionamenduan. Ikasleei arreta berezia ematen zaie eta euren parte-hartzea sustatu asmoz, makina bat irteera antolatzen dute ikasturtean zehar: eskiatzera, Euskal Herriko herriak bisitatzera, eta abar. Jaialdiak ere antolatzen dituzte, Gabon jaien inguruan esaterako.

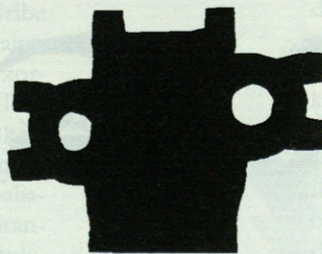
Ikastola berezia da Ibaizabal, hezteko ez ezik, Partaideren Zuzendarien Mintegia, Pedagogia arduradunen Mintegia, administrariena eta bestelakoena ere hartzen baititu bere instalazioetan. Euskal Herriko Ikastolen Konfederazioak ere hainbat bilera antolatzen du Ibaizabalen. Asteburuetan ere ez da atsedunik Ibaizabalen, EITB-k ematen duen Betizu saioa bertan grabatzen dute-eta.

“Eroriz ikasten da oinez” dio esatera zaharrak eta Ibaizabalen ere garai gogorrak igaro ➔

Emon bostekoa da aurtengo Ibilaldiaren leloa, eta goiko haurrak kamisetan duena, marrazkia.

Argitalpen honen edizioan lankide:

gizarte ekintza

visa BBK partaide

Munduko abantaila guztiak...

VISA BBK PARTAIDE oso txartel berezia da. Baina VISA BBK txartelen abantaila guztiak ditu: mundu osoko milioika saltegitan erosi ahal izango duzu eta zeure dirua erabilgarri izango duzu milaka kutxazain automatikotan. Gainera, bidaiak txartel honekin ordaintzen badituzu, BBK-k istripu-asegurua eta ibilbide barruko laguntza asegurua eskaintzen dizu.

...eta euskararentzako zein ikastolentzako gure laguntza

Hauxe da gure laguntza: BBK-k urtero emango die IKASTOLEN ELKARTEAri eta PARTAIDERi 7,5 euro txartelaren titular bakoitzeko eta beste 2,5 euro txartelaren onuradun bakoitzeko. Eta hauxe zurea: txartelaren bidez ordaintzen dituzun erosketen portzentaje jakin bat IKASTOLEN ELKARTEA eta PARTAIDERentzat izango da.

Eskuratu orain BBKren edozein bulegotan.

bbk =

Idurre Maortua
Ibaizabal Ikastolako zuzendaria

«Aukerako ikasgai batzuk ingelesez eskaintzen ditugu, Euskal Herriko Historia esaterako»

Ibaizabal ikastola hezkuntza eskaintzaren berri eman digu Idurre Maortuak, zentroko zuzendariak.

Horrez gain, etorkizuneko erronkak eta maiatzaren 29an egingo den Ibilaldian eskuraturiko irabaziak zertarako erabiliko dituzten ere azaldu digu.

Zer eskaintzen duzue Ibaizabalen?

Batxilergoa, DBH ondorengoa. Batxilergoko hiru modalitate ditugu, Teknologia, Zientzia eta Giza-Gizarte arloak. Asmoa baina datorren urtean bertan goi mailako prestakuntza ziklo bat eskaintzea da. Ibaizabal ikastola hiru lerroko ikastetxea da, baina batxilergo arlokoa. Bi maila daude eta maila bakoitzean hiruna gela ditugu, guztira sei. Horrez gain, gure proiektua edo

erronka da Lanbide Heziketako eskaintza martxan jartzea. Berezia da Ibaizabal, beste zerbitzu batzuk ere baditugulako: ostatua daukagu, gimnasioa eta taberna ere bai.

Ibilaldiaren irabaziak horretara bideratuko dituzue, beraz?

Bai, hain zuzen ere hori da datorren urtean egingo duguna, Galdaketa eta Pulbimetalurgia Bidezko Produktzioa izeneko zikloa jarriko dugu martxan. Horretarako eraikin berria egin beharko dugu. Apurka-apurka Lanbide Heziketako eskaintza garatzea da gure asmoa eta horretarako eraikin berria behar dugu, zortzi gela berri eraiki behar ditugu-eta. Horretara bideratuko ditugu Ibilaldiko etekinak.

Euskarak nolako garrantzia du Ibaizabalen?

Ibaizabalen D eredua bakarrik dugu eta horretara, euskara nagusi da gure zentroan. Baina Ikastolok eleaniztasunaren aldeko apustua egiten dugunez, ingelesa ikasgai izateaz gain, beste ikasgai batzuk ere, aukerakoak, ingelesez eskaintzen ditugu, Euskal Herriko Historia esaterako. Baina horiek guztiak D ereduan ematen dira. Hain zuzen ere Lanbide Heziketa martxan jarri eta bide horretan ere euskarazko eskaintza egitea da gure asmoa, D ereduan eskaintzea, alegia. Horregatik sartu nahi dugu Lanbide Heziketaren bidean, orain eskaintzen dena oso eredu erdalduna dela uste dugulako. Horiek horrela, arlo horretan gure ekarpena egitea erabaki genuen, ez Ibaizabal ikastolak bakarrik, Ikastolen mugimenduak oro har hartu du bere plangintzaren barruan Lanbide Heziketa euskaraz eskaintzeko zeregina.

dituzte. Baina bertakoen lan onak eta gogoak fruitu aberats eta emankorrek eman ditu eta egoera ekonomiko gogorrek atzean utzita, etorkizunari gogotsu begiratzen diote. Hari horretatik, Ibaizabalek sendo finkaturik du batxilergo eskaintza eta orain beste helburu bat du: Prestakuntza Zikloak eskaintzea. Ibaizabal helburu horrekin sortu zen, Prestakuntza Zikloen eskaintza euskalduna oso urria delako Euskal Autonomia Erkidegoan. Hori lortzeko, Markinako Lea Artibai ikastetxearekin elkarlanean jardutea aztertzen ari dira. Erronka gogorra jo dute, eta oro har ikastolen mugimenduari egingo dio mesede.

Kurutziaga ikastola 1967an sortu zen. «Aurtxoa» ikastolak 24 neska-mutilekin ireki zituen lehenengoz atek. 1972an kooperatiba bihurtu zen. Egun Durangaldeko ikastola handiena da

eta 700 ikaslelik gora ditu: haurtzaindegia, Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH hezkuntza zikloak eskaintzen dituzte bertan.

Kurutziaga Ikastola Guraso Kooperatiba bat da, irabazteko asmorik gabea eta kudeaketa autonomokoa. Pertsonak prestatu eta horiei euskal kultura transmititzea du helburu nagusi eta horretarako, Durango eta inguruetako ikasleak hartzen ditu. Helburu horiek lortzeko bidean, hainbat mugarri azpimarratzen dituzte Kurutziagan, hala nola, eleaniztasuna, Euskaraz Bizi programa, euskal kultura eta teknologia berriak.

Eleaniztasuna

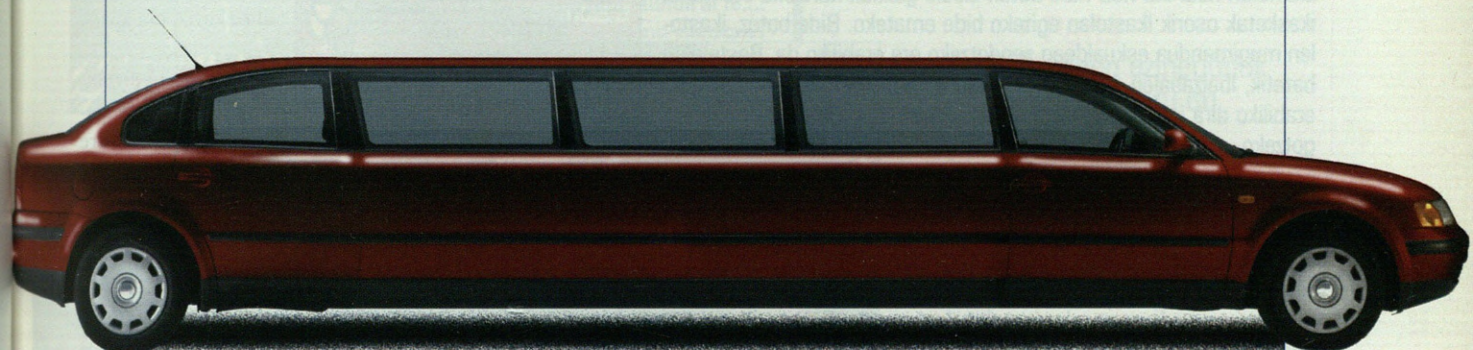
Euskarari lehentasun erabatekoa ematen diote Kurutziagan. Hala ere, gizarteari ezin bizkar egin eta horretara, haurrek txikitatik ikas-

Automobila
Denda
Biziak
Aurrez
ipua
Automobil

prezioa

zerbitzua eta estaldura

LAGUN ARO AUTOMOBILA ASEGURU BERRIA

**Merkaturatze-
eskaintza**

> lehen urtean gidabaimena kentzea, **DOAN**

 LAGUN ARO
SEGUROS - ASEGURUAK

Beti zuzen pentsatzen

Amaia Gutierrez

Bizkaiko Ikastolen Elkarteko idazkari teknikoa eta komunikazio arduraduna

«Ibilbidea euskara erabiltzeko aukeraz josiko dugu»

Durungaldeko euskararen gainean mintzatu zaigu Bizkaiko Ikastolen Elkarteko kidea. Etorkizunari erronka bota eta gogotsu erantzuteko prest dira Bizkaian.

Nolakoa da euskararen egoera Durungaldean?

Durungaldean gero eta gehiago hitz egiten da euskaraz baina oraindik lanean jarraitu behar dugu, batez ere erabilera indartzeko. Horregatik, aurtengo Ibilaldia erabilaldi bihurtu nahi dugu, gure berbeta erabili eraginez. Horretarako, ibilbide osoa euskara erabiltzeko aukeraz josiko dugu, ahozko eta idatzizko parte-hartzea bultzatzeko ekitaldiak izango dira nonahi.

Zein xede du aurtengo Ibilaldiak?

Alde batetik heziketa-tarte osorako proiektua osatu nahi da. Kurutzia-gan Haur Hezkuntzatik hasi eta hirugarren leerroa ere ezarri nahi da, ikastolan hasi eta hezi nahi duten ikasle guztiak hartzeko eta horiei ikasketak osorik Ikastolan egiteko bide emateko. Bide batez, ikastolen mugimendua eskualdean sendotzeko ere erabiliko da. Beste alde batetik, Ibaizabalen, Lanbide Heziketaren proiektua martxan jartzeko erabiliko dira irabaziak, euskaraz eskaintzen den eskaintza hori areagotzeko.

ten dituzte erdarak. Horregatik, euskararen nagusitasunaren ondoan, inguruko hizkuntzak jakitea ere ezinbesteko jo dute Kurutziagan. Ikastola ele askotan ontzen da beraz, ikasleen sormena eta adimena aberasteko, komunikatzeko gaitasuna errazteko. Ikasleek lehenengo egunetik ikasiko dute euskaraz Kurutziagan, baina lau urte dituztelarik hasiko dira ingelese ere lantzen. Lehen Hezkuntzan gaztelania dute ikasgai eta hamabi urterekin alemana edo frantsesa izango dituzte aukeran. Hamalau urterekin ikasgai bat osorik emango dute ingelesez 2005-2006 ikasturtean. Ikastolen Eleanitz Proiektuak europar saria jaso du.

“Euskaraz Bizi”

Inguru erdalduncan euskara nola irakasten eta zaintzen den ezinbesteko giltza da Kurutziaga-

koen ustez, ikasle diren haurrek beren jatorrizko hizkuntza maita eta erabil dezaten. Baina hizkuntzak funtzionala izan behar du, eta horregatik, gizarte arlo orotan, politikan, kulturen eta ekonomian, euskaraz bizi behar dutela irakasten diete ikasleei Kurutziagan. Aspalditik daude ikastola asko “Euskaraz Bizi” proiektuan murgilduta. Proiektu horren xedea da euskararen erabilera, gelan nahiz etxean sustatzea, euskara jatorra eta zuzena bultzatuta. “Euskaraz Bizi” programa haurrengana hurbiltzeko bidea Argitxo iratxoa da, umeen laguna eta euskara ondare aberats eta preziatu gisa haurrei helarazten diena. Horrez gain, DBHko ikasleek Euskara Elkartea sortu dute ikasleengan euskararen erabilera sustatzeko. Horretarako hainbat ekintza antolatu dute: sentsibilizazio kanpai-

nak, lehiaketak, bertso-askaria, hitzal-diak, Bertotik-bertora aldizkaria, eta abar.

Teknologia berriak

Aurrerapen etengabeak ikastolak ere hartu ditu eta Kurutziagan bitarteko berriak prestatu dituzte heziketa aberats, gaurkotu

eta jarraitua egiteko. Informatikak garrantzia handia hartu du azken denboretan eta ikasle guztiei ematen zaie baliabide horiek erabiltzeko aukera. Bide horretan, urrats sendoak egiten ari dira urtez urte Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologia garatzeko plana diseinatu eta gauzatuta. Azpiegiturak –ikastola barneko sare bat prestatu eta ikasleen Internet erabiltzeko bide izan dezaten–, baliabideak –Ikastolen Elkartek sorturiko materiala aztertu eta erabiltzea: proiektuak, IKASDAT softwarea, eta abar– eta prestakuntza –multimedia, informatika aplikazioak, eta abar– dira helburu eta aztergai nagusiak. ■

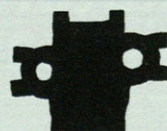

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

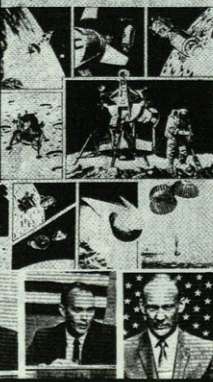
gizarte ekintza

1965-1970

ARGIA

independentzia

► **Ez Dok Amairu**
Bartzelonako Palau de la Musica gainezka euskal kantariak entzuteko

► **Txekoslovakia**
Sobietar tankeek Praga hartu dute

► **Paris**
Ikasleen ezinegonak kalea lehertu du

► **Gizakia Ilargian**
Apollo XI.ak Ilargia zapaldu du lehen aldiz

Ilargiak ez du h-rik

Udaberria Frankismoaren neguan. Ez Dok Amairu, Gaur edo Jarrai bezalako taldeek euskal kulturaren loraldia bultzatu zuten 60ko bigarren erdian. Hamarkadaren bukaeran ordea, banaketa garaia iritsi zen. ETA zatitu zen lehenik, gero Ez Dok Amairukoek ere bakoitzak bere bidea egitea erabaki zuten, Jarrai antzerki taldea desagertu zen eta letra ziztrin batek, h-ak, amildegi zabala ireki zuen euskaltzaleen artean. ➡

Babeslea: Gipuzkoako Foru Aldundia

euskaraz,
gero eta hurbilago!

Gipuzkoako Foru Aldundia

Udaberria

Parisen, Pragan eta euskal kulturan

→ Udaberria 1968an. Parisen, ikasleak kalera atera zirenean. Pragan, sobietar tankeek kaleak hartu zituztenean... Bitartean AEBak Ilargia lehen aldiz zapaltzeko ahaleginetan ari ziren, Vietnam zapaltzeko ahalegin luzea alboratu gabe. Arazo lurtarrak atzean utzita, Aldrin, Armstrong eta Collins Ilargira iritsi ziren hamarkada amaitzear zela.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

BURUKOMIN GALANTA izango zuten Londresko Decca diskoetxeko arduradunek 1965ean. Hiru urte lehenago, Liverpool-eko lau gazte ate joka zituzten grabaketa proba bat egiteko eskatzen. "Mutiko hauek ez dute musikaren negozioan arrakasta izateko inolako aukerarik" esan zuten

ARTXIBOTIK

Ilbon Sarasola

Zeruko Argia, 149. zenbakia, 1966ko urtarrilak 2

"H" dala-ta

Jende askorentzat, euskal idazle batzuek "txarrak" dira, "H"z idazten dutelako, besterik gabe. Au ezin genezake onartu, ezta inolaz ere. Ola jokatzeari ez da "euskalduntasuna", intolerantzi zikiña baizik. Euskalduntasunaren ize-nean euskaldunkeri galantak egiten ditugula uste dut. "H" kontrakoak "H"en aurka ematen dituzten arrazoiak objetibismuz ikusi ezker, ezin dira esan "H"z idazten duten idazleak eta auen liburuak baztertzeko aiñak. Ezta ere "H" zaleak eta "H" faltaren kontra ematen dituztenak. Eta arren ez dezagun esan "euskeraren bizitzaren kontra" ari dirala "H" zaleak edo besteak. Gure intolerantzia "H"ren eta lexikoaren kontuan, arrixku milla aldiz aundiagoa da euskeraren etorkizunaren aldetik. Erri txikia izanda gizalegez eta errespetuz jokatzaren ez badugu, gureak egin du.

ARTXIBOTIK

Arantxa Gurmendi

Zeruko Argia, 141. zenbakia, 1965eko azaroak 7

Musika gazte

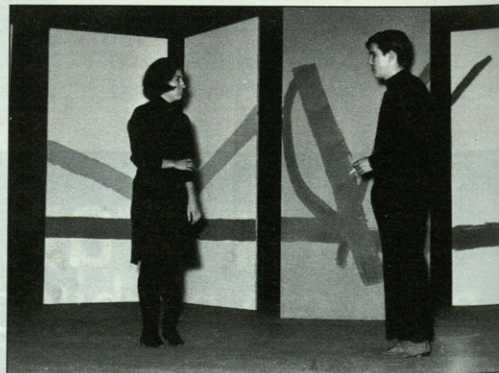
Danontzat ezaguna da Ingalterran zala bere sorlekua, zuzenago ibiltzearren Liverpool izeneko erri batean, erdi existentzialista zulo oietako batean jaio izan zala, esan bearko det.

(...) Askok bestela uste arren, nik ez det uste iritxi diran lekura jakzera edo melena gaitik izan danik, dudarik gabe musikari bezela onak dira. Aginduta bezela, euskeratutako abesti berri bat azalduko det gaur, eta ain zuzen Beatles'ek sortu eta beren berri azaltzen lagundu zituan bat.

(...) maite zaitu
berak auxe esan zidan
maite zaitu
eta au pozgarri da u, u, u
Maite zaitu bai, bai, bai (bis)
maitasun orrekin
zoriontsu izango zera.

orduan. Laukoteak diskoa bere kabuz ekoiztea beste irtenbiderik ez zuen izan. Hiru urte geroago, Beatles taldea mundu guztiko zerrendetako lehen postuan zen eta komunikabide guztiek zuten hizpide. Baita Zeruko ARGIAk ere. Goiko koadroan jaso dugun bezala, Londrestik etorri berri zen Arantxa Gurmendik Beatlesen inguruan idatzi zuen, "She loves you" ezagunaren euskarazko bertsio eta guzti. Estreinatutako berri zen *Gazte naiz* sail berritzaile eta polemikoan idazten zuen Gurmendik, belaunaldi

Jarrai antzerki taldeko Arantxa Gurmendi eta Ramon Saizarbitoria, Gabriel Arestiren *Beste mundukoak eta zoro bat* lana antzezten.

The Beatles taldeak musikaren mundua astindu zuen 60ko hamarkadan, mundu osoan; Ez Dok Amairuk, Euskal Herrian.

berriek Goenkaleko Hortentsiren paperagatik ezagutuko dutenak, besteak beste, Ramon Saizarbitoria, Xabier Lete, Jose Luis Alvarez Enparantza, Mari Karmen Garmendia edo Ibon Sarasolarekin batera.

Hautura, dena den, ez zen soilik prentsatik iritsi. Artista berriak Gaur taldean bildu ziren, musikariek Ez Dok Amairu sortu zuten euskal kantagintza berriaren erakusleho gisa eta Jarrai antzerki taldea, lan tradizionalak baztertu eta Ibsen, Tennessee Williams edo Arestiren obrak taularatzaren hasi zen. Esparru desberdinetako loraldi honen protagonistak, gainera, berberak ziren sarritan. Arantxa Gurmendik, esaterako Biurriak taldearekin musika jotzen zuen eta Jarrairenekin aritzen zen, Ramon Saizarbitoria bezala. Jarraikoa zen, halaber, Xabier Lete poeta eta kantaria. Multidiziplinarrak zirela 60ko gaztehauek!

ESANDAKO GUZTIA GUTXI IZANGO DA BETI

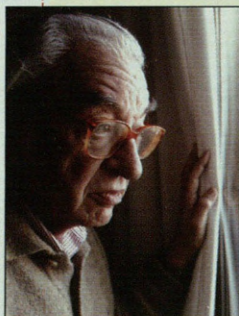
GALDETU KURSAALERA GERTURATU
DEN EDOZEIN BATZARKIDERI.
TOKIARI BURUZ HITZ EGINGO DIZUTE:
RAFAEL MONEO ARKITEKTO EZAGU-
NAREN ERAIKINA TXUNDIGARRIA
DELAKO. KOKAPENARI BURUZ ERE
ARITUKO ZAIZKIZU: ITSASOAREN
AURREAN ETA HIRIAREN ERDI-
GUNEAN AURKITZEN BAITA. AZPIEGI-
TURA OSOAK ETA ERABILERA
ANITZAK AIPATUKO DIZKIZUTE:
ANTOLAKETA PRIMERAKOA DELAKO.
ETA AZKENIK, HIRIARI BURUZ
MINTZATUKO DIRA: DONOSTIA LEKU
BEREZIA BAITA GOZATZEKO, KIROLA
EGITEKO, EDERKI JATEKO, EROSKE-
TAK EGITEKO... ESANDAKO GUZTIA
GUTXI IZANGO DA BETI.

CONVENTION BUREAU

REINA REGENTE, 3
20003 DONOSTIA-SAN SEBASTIÁN
Tel: 943 481 466 . Fax: 943 428 122
e-mail: bureau@donostia.org
www.ssconvention.com

Zeruko Argia: 1965

Jose Luis
Alvarez
Eguiluz
"Txillardegi"

1965ean hasi zen
Zeruko ARGIA
idazten Goienetxe
sinadurapean lehenik
eta Larresoro bezala
ondoren.

1965eko urtarrilaren 24an (orain dela 40 urte, beraz) Zeruko ARGIA aldizkariak bere 100. zenbakia kaleratu zuen. Eta, harro-harro, eta bere burua euskaltzaleen artean onarpena lortu nahiz edo, esaldi hau nabarmendu zuen: osorik euskeraz agertzen dan asteroko bakarra. Euskara Batua oraindik finkaturik ez zegoela erreparatu duke segituan irakurle erneak.

Gaur egun, berriz, ARGIAren 2.000. zenbakia heldu dela-ta (zortzi ale falta), hirurogeiko hamarkada hartaz neure lekukotza emateko proposatu dit Nagore Irazustabarrena lankideak.

Begirada orokorrak urruti eramango gintuzkeela bide, 1965. urteko giroaz zerbait gogoraztekoan elkarraditu gara. Partziala izango da hau, badakit. Baina orduko eguratsa aditzen lagun badezake, gaitzerdi.

(Zeruko) ARGIAren kondaira ez da bate-re lerro-lerro joan. Gerra aurrean 17 urtez hilero argitaratua (1919-1936), frankismoaren ondorioz, 18 urtezko etendura jasan zuen (1936-1954). Gero beste bi aldiz izan zen etena; 1963tik aurrera nola-hala bere asterokotasuna osoki finkaturik geratu arte.

Prezioaren aldaketak berak lagun gaitzake agian ondoenik egin behar dugun jauzia egiten: 2,50 pezeta balio zuen (1965ean). Hortaz, 210 bat aldiz galestiago bihurtu zaigu! Hobe, trinkoagoa eta osoagoa ere bai, hein berean.

Zer zegoen "giroan" urte haietan? Hautaketa egin behar. "Gemini"ren arrakastak (1965 - IV), "Apollo" saila, eta Ilargirako

bisitaldia iragarri zituen. URSSean, Mikoyan Presidente eta Brexnef Alderdiko Sekretario agertzen ziren. Franco, berri nagusi; eta handik bi urtetara muntatuko zuen "Referendum"aren fartsa erraldoian, are sendoago jarraitzen bidean. 1975era arte. Euskal Herrian, 1966an, "Bandas"ko greba historikoa. Eta ETaren kontrako zapalketa, gogor hasia Sarekadak maiz, Burgosko Epaiketa 1970ean gertatuko bazen ere. Praga, Budapest, Dubcek, Nagy (1968), stalinismoaren lekuko.

Eta, gurera etorri, nork eramaten zituen Zeruko ARGIAren erremalak urte haietan? Hona hemen kronikari nagusiak.

Nere Bordatxotik sailak, "Basarri" Eizmendi bertsolariak, eta mana, sistematikoki baserritarrei eskainia, gure folkloreaken berri emanen zuten. Erraza da gaur artikulua luze haietan akats haur eta hura salatzea. Ez dut nik egingo. Euskaldungoaren alor bat elikatzen zuten Basarrik urte zail haietan; eta gure esker ona merezi du.

Baina kaletarren euskal alorra sortua zen jadanik. Izenetan beretan irakurleak berehala igarriko duenez.

Karlos Santamaria matematikariaren kronikek zuten maila handia. Oso kontuz eta hitzerdika bazen ere, nazional-katolikismo ofizialaren aurka Don Karlosek Maritain-en filosofia hedatzen zuten 1948az geroztik. Rikardo Arregik, bere aldetik, munduko ezkeraren berri emanen zuten bere kroniketan: Harold Wilson eta beste.

Hain zuzen, ez da txiripa Euskaltzaindiak 1965an K. Santamaria eta R. Arregi berberok Urgazle izendatu izana.

Gurutz Antsolak ekonomia arazoak lantzen zituen euskaraz, ez baitzen batere ohikoa. Eta Arestik poesiaren saila arakatzeko zuten astero bere zutabeetan; harrigarriro, poesiatik at ere, A. Mokoroa "Ibar"en *Genio y Lengua* liburua gorapatzeko. Gotzon Garate "Gomiga"ren kronikak irakur zitezkeen maiz. Eta Koldo

Euskal zinemak ere eman zuen fruiturik, *Amalur* filma kasu, Walt Disney euskal animazio zinegile handiena 67an hil bazen ere. Walt Disney euskal zinegilea? "Walt Disney jatorriz euskalduna omen zan" titularra topatu dugu behintzat Zeruko ARGIAko 67ko urtarrileko zenbaki batean. "Izen-abizen egiazkoak auk omen-dira: Jose Gizao Zamora. Gizao abizen euskalduna omen-da ta Zamora Almeria'koa" zioen ondoren astekariak. Horra euskal zinema zer den eta zer ez den eztabaidatzeko elementu berria!

Euskal kulturgileak taldeetan biltzeko joera osasungarriak, batasun izpirituak, ez zuen asko iraungo eta hamarkadaren amaieran ETArene ez zen zatiketa bakarra izan. Jarrai desagertu egin zen eta Ez Dok Amairuk ez zuen luze iraungo. Zatiketa horietan bereizketak politikoak zeresanik izan zuen.

Giro aldaketa horretan letra soil batek ere euskaltzaleen zatiketa ekarri zuen. H-a erabili behar zen ala ez? Ibon Sarasolak orrion hasieran bildu dugun artikuluan gatazkaren berri eman zuen.

Rikardo Arregi,
Aingeru Irigarai
eta Juan San
Martin,
irakasleei
tituluak
banatzen,
euskaldunen
alfabetatzea
abiatuz.

Gerora euskara batuaren ajeen berri emango ziguna, batu gabeko euskararenak somatzen hasia zen. Aita Plazido Mujikak "H-arekin ez dezagun indioarena egin" zioen bitartean, Gabriel Arestik *Harri eta Herri* titulua ipini zion bere bigarren liburuari, propio.

68ko udaberria

Gurean gatazka hitzetan zegoen bitartean,

Mitxelena hizlari ikusten dugu, Donostiako EUTG-etan "euske-
ra eta latiniaren arteko harremanei buruz" mintzo.

Ni neu ere (Goihenetxe gaitzizenez mozturoririk) agertzen
naiz 1965 urtean; eta nire zutabe finkoari Asterik Astera zeri-
tzen. Artikuluak Patxi Altuna-ren bitartez helarazten nituen
Argiara. Eta sinadura horren atzean argitara nituen hamabost
bat artikulu 1965eko urritik aurrera. "Kaletarrak dira gure hel-
buru nagusia" errepikatzen nuen. Eta F. Mauriac-en "Destins"
nobelaren kritika eskaini ondoren, "euskal Mauriac baten
beharra" aldarrikatzen nuen (1965-X-31).

Maila pertsonalean urte zail mordo bat jasan nuen. Euska-
ra Batuaren alde Euskaltzaindiak garabidean urratsik ematen
ez zuela-ta, dimisioa eman nuen 1963ko irailean.

Hain zuzen Batuaren prozesua bultzatzekotan Batzorde bat
sortu genuen Baionan urte hartantxe. Eta 1964an oinarri
batzuk prestatu genituen, handik 4 urtetara Mitxelenak one-
tsiak. Bai ARGIAk eta bai *Anaitasunak* sostengu osoa eman
zieten hasieratik Batuaren aldeko urrats guztiei.

1964ko udazkenean, Francoren presioei amore emanez,
Parisko gobernuak kasatu egin ninduen Ipar Euskal Herri-
tik eta Frantziatik. *Huntaz eta Hartaz* liburua, horretara, 1963-
1964 urteetan Iparraldean idatzia, Bruselako neure bizileku
berrian jaso nuen. Eta Argia-erikiko lotura Belgikatik berranto-
latu behar izan nuen.

Jakin egin zuen poliziak, ordea, "Goienetxe" hori nor zen.
Eta beste gaitzizen bat hautatzeko beharra adierazi zidan P.
Altunak. "Zergatik ez Larresoro", galdetu zidan. "Laffitte Kalon-
jea hantxe bizi duk, eta Seminario horretatik pasa duk Iparral-
deko apaiz euskaltzale asko".

Trabarik batere ez nuela erantzun nion. Eta horrela, Goiene-
txe-ri Larresorok eman zion segida ARGIA-n eta bestetan.
Igara, Usako, Aloña, Harribizketa, Atorrasagasti eta beste;
Txillardegirekiko "kunpáña hunín"...

Aldatu egin dira gauzak, bai. Zalantzarik ez.

Parisko ikasleek lehenik, Europako hainbat
hiriburuetakoez geroago, ekintzara pasatzea
erabaki zuten 68ko maiatzean. "Erakus-bideak
ezpaitaude bear aiñean antolatua; lan-bideak
ere erdi-ipurdi dabilta Ikastetxe-saillean.
Azkenengo legeak gauzak okertzeraz ekarri
dituzte. Bizi-bidea zaildu, etorkizuna illundu,
ikasleak ugalduta korapilloak geitu", zioen
orduko Zeruko ARGIAko azaleko artikuluak.

Parisko kaleak
1968ko maia-
tzean. Bertako
unibertsitateko
ikasleek "egone-
zin aundia ager-
tu dute ta indar-
keria jo ere,
beren egonezin
ori agirian jar-
tzeke", Zeruko
ARGIAren ara-
bera.

Korapiloa ere ez zen makala AEBetako kale-
tan, Martin Luther King beltzen liderraren hil-
keta eta gero, bereziki. Indarkeria etxean eta
auzoan, hamarkadak aurrera egin ahala Vietna-
meko gatazka luzatuz eta gogortuz joan bai-
tzen. Hori bai, bere soldaduak Vietnam okupa-
tzera bidaltzen zituzten bitartean, AEBek ez
zuten inongo erreparorik sobietarren Txekos-
lovakiako okupazioarengatik euren haserre
bizia agertzeko.

Nazioarteko kontu hauek guztiak, Rikardo
Arregik aztertzen zituen Zeruko ARGIAko
Herriak eta gizonak sail bikainean.

Rikardo Arregi eta Apollo XI

1969ko uztailak 27an Zeruko ARGIAko 334.
zenbakiko azala bi gaiak hartzen zuten osorik:
bata, gizakiak Ilargia zapaldu zuela; Rikardo
Arregi hil zela, bestea. Nazioarteko gaietan kaze-
tari ona izateaz gain, Arregi euskaldunen alfabe-
tatzaren bultzatzaile nagusienetako izan zen.
Gainera Gabriel Aresti, Ibon Sarasola, Ramon
Saizarbitoria, Arantxa Urretabizkaia eta beste
batzuekin batera Lur argitaletxea sortu zuen
69an bertan. Gabriel Arestik Kriseilu argitaletxea
sortua zuen urte pare bat lehenago, baina Arre-
gik eta besteek argitaletxea erosi zioten Seat 850

UZTAILEAN Argia 2000. zenbakira HELDUKO DA

Maiztetik uztailera, eta astez aste, Euskal Herriaren gertuko historia.
1960. urtetik hasita, protagonisten ahotsak, orduko eta oraingo iritziak, argazkiak...

2000
ARGIA
independentzia

Goian, AEBetako soldaduak Vietnamen eta alboan tanke sobietarrak Pragan. Alde guztietako inperialismoak hartzen ditu kontuan Rikardo Arregik ezkerreko koadroko artikuluan.

baten truke. Automobila entregatzera zihoala gertatu zen Rikardo Arregiren istripua. "Uztail ontako ostegun kiskalgarri batek ekarri zigun berri mingarria -zioen Andoni Iturria Zeruko ARGIAko zuzendariak- baina eman dezunaren gabeak min ematen badigu, gure erriaren onerako aurrerantzean eman zenezakezunak ematen digu min garratzagoa".

Testu honen aldamenean, Apollo XI.aren irudiak. Eta Aldrin, Amstrong eta Collins irribartsu. Ilargia zapaldu zuten, azkenean. Hilabete batzuk lehenago Txillardegik -Larresoro sinadurapean- gizakia ilargira iristeak "gizadiaren umiltasuna azkartuko" zuela zioen. "Gure mundu hau izar hotz eta kaxkar gisa erreparatzean, fotoan Ilargiko

ARTXIBOTIK

Juan San Martin

Zeruko Argia, 227. zenbakia, 1967ko uztailak 2

Euskaldunen alfabetizazioa

Aspaldi esan zuen Ibiñagabeitia adiskideak, euskaldunok giñala, munduan analfabeturik geien genuen herria, geure izkuntzan ez irakurten eta ez idazten ez genekielako. Mingarria bada ere, ez da arrazoi makala. Baiña, zorionez, gazte andana bat asia da Euskaltzaindiaren babesean utsune hori bete nahirik. Udara honetan asiko dira lehen ikastaroak euskaldun izanik euskeraz ez irakurten eta ez idazten ez dakitenentzat.

(...) Abegi onez lagunduko ahal diegu gazte kementsu hoieri. Izkuntzarik zaharrenaren jabe garalako ditugun arrokeriak baztertuz. Amor emanaz. Zeren kultur bide horretatik abiatzen ez bagera, galduak gera.

ARTXIBOTIK

Rikardo Arregi

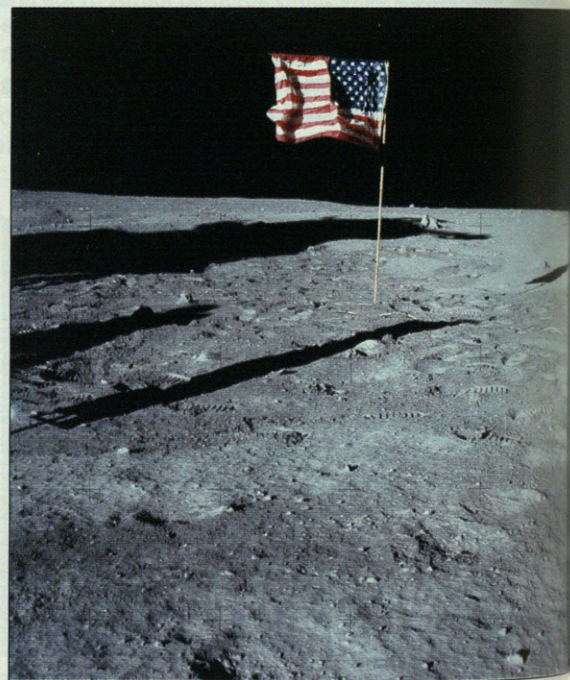
Zeruko Argia, 289. zenbakia, 1968ko irailak 15

Inportazioko jokabiderik ez

Gauz kuriosoa ikusi ta entzun ditugu Txekoslovakia gertaerekin. Sobietarrek eta bere monagilloek nazioartekotasunaren izenean inperialismorik nazkantenaren bitartez Herri bat zapaltzen. Biafarrak zapaltzeko Nigeria'ri armak ugaritasun guztian ematen dizkion Londres'ko gobernuak protestarik beroenak egiten sobietarrak Txekoslovakia zapaldu dutelako. Santo Domingo'n beste horrenbeste egin zuen eta Vietnam'en beste horrenbeste egiten ari den Washington'eko gobernuak santu balitz bezela bere soñekoak urratzen Mosku'ko zapaltzaileak egin dutenagatik. Bere aragian inperialismo bat sufritzen ari diran Ipar Vietnam'eko buruzagiak sobietarren inperialismoa onartzen. Fidel Castro bera ere, nolabait, sobietarren egitea onartzen.

(...) Sobietarrak Txekoslovakia zapaltzeakin sozialismogintza baztertu egin behar dela adierazi al du? Sozialismogintza guztia alpeirikakoa ta kaltegarria dela? Aldrebes uste dut.

(...) Txekoslovakia'ko erresumen burruka ez da izan kapitalismoa ta sozialdemokrazia berpizteko -ta au esatea, eziñ bestela izan, ahaztu egin zaie eguneroko, irratia ta telebista kontserbadorei-. Oien burruka sozialismo demokratiar baten alde izan da ta ez sozialdemokraziaren edo kapitalismoaren alde, bi gauz diferente baidira. Brevnev, Gomulka, Ulbricht etab. erabat kondenatzen baditugu ez du orrek esan nahi Wilson eta Guy Mollet artzen ditugunik sozialismoaren eredutzat. Ezta ere beste Brevnev txikiak edo Wilson txikiak.

1969ko uztailaren 21ean zapaldu zuen lehenengoz gizakiak Ilargia. Orduan Larresoro ezizen sinatzen zuen Txillardegik gizakia umiltzeko balioko zuela uste zuen.

geografia xehe-xehe eta Lurrekoa larri-larri baizik ez ikusita, ni zorabioak hartu nau. Ez inñolaz ere harrokeriak".

Eguna iritsi zenean, astekariaren azalak galdera bat botatzen zien irakurleei: "Orain arte gizakia egin duan egitekorik bikainena ote da onako au? Geroak esango du...". Geroak dio karrera espazialak ez duela umiltasuna ekarri. ■

Arisko Urmeneta

PROZESUAK EZ DAUKA ATZERABIDERIK

Xabier Ezeizabarrena

ABOKATUA

Aritmetikaz gaindi

Eusko Legebiltzarrerako hauteskunderen emaitza ikusi eta kolpean sortutako proposamen eta balorazio samalda aztertu ondoren, ezinbestekoa dirudi iragan eta orainaldiko datu batzuek gogoraraztea, konstituzionalismo espainolak ezkutuan gorde nahi dituen zenbait falazia argitzeko.

Egun, oraindik Estatutuak xedatutako 35 konpetentzia transferitzeke daude. Maila eta garrantzi ezberdinekoak, noski, baina 35 inguru. Apalenak garrantzi eskasekoak izaki, aspaldi transferitu zitezkeen aldaketa nabarmenik eragin gabe. Zapatero eta bere borondatea ere ez dira gai izan transferentziarik burutzeko gobernuko lehen urtean. Honezkero, 22 urte dira UCD, PP eta PSOEren gobernuen arteko Gorte Nagusietako Lege Organiko bat sistematikoki betetzen ez dela.

Eta horrela, urteen poderioz, erbi-estatutua eta katu-estatutua bereizten ikasi dugu. Erbi-estatutua inoiz eskaini eta 1979an bozkatu genuen hura zen. Katu-estatutua PPk eta PSOEek orain eskaintzen diguten hori da: osorik aplikatu gabe, murriztua, moztua, gizarte gisa integralki ezin garatzeko mugatua. Estatutuak inoiz baiezipen maila jasoa lortu zuela onartzen denean, ahaztu nahi omen da euskaldunek ez lioketela halako baiezkorik emango erbi-estatutuari benetan katu-estatutu bihurtzeko sortua zela jakin izan balute. Bide batez, baiezipen maila horren nabarmena ere ez zen izan, PPk eta HBk ez baitzuten Estatutu hura onartu. Erreferendumak %41eko abstentzioa izan zuen horren ondorioz. Hala ere, Euskadi Estatuko ekonomia eta ongizate datuen buru da egun, Europar Batasunaren batezbestekoa gainditzeko eta munduko lehen postuen artean dago Nazio Batuen Erakundearen Giza Garapenaren Indizean.

Hauteskunderen ostean, eta PPko eta PSOEko Gobernuak murriztu eta mugatutako Estatutuaren aurrean, euskaldun askok oraindik ETArekin desagerpenaren aldeko apustua egiten dugu, oinarritzko eskubideen alde, itun berri bat egiteko Estatuarekin. PP eta PSOEren konstituzionalismo espainolak murriztu

DANI BLANCO

eta zimardikatuko ez duen itun berri bat, gure eskubide historikoetan oinarritzen dena. Eta horretarako, ezin uka liteke Estatutuaren Erreformatarako Proposamenak Eusko Legebiltzarrean lortutako gehiengo absolutua, ezta Gortetan jasotako errefus zuzena ere. Gainera, gehiengo absolutu horren bozkatzailerik batzuek Itsasondo, Hernialde, Aizarnazabal, Irura eta Leaburukoak izango dira, eta udalerri horietan udala oraindik osatzeke dago, azken udal hauteskundeetako balio gabeko botoen kopurua beste aukera politikoena baino handiagoa delako. Euskal Herriko herri horietan eta beste hainbatetan egon denak ongi baino hobeto jakingo du bertako biztanleak besteon molde berekoak direla. Egoera horretan daude batzuek zurikeriaz defenditzen duten demokrazia eta Konstituzioa bera urratzen duten Alderdi Politikoen Legea sortu zuelako PP-PSOE binomioak.

Legea ustez aukera ideologikoa defendatzeko sortu zen eta azkenean milaka hiritar aztertzen bukatu du, hiritar horien aukera ideologikoagatik hain zuzen. Legeak porrot egin du nabarmen ezker abertzaleak EHAK taldeari emandako babesaren ondorioz, baita Aralarren emaitza onagatik ere. Hala ere, legea oraindik indarrean dago, tokatzen den gobernu zentralak berri noiz aplikatuko zain, gobernu zehatz horri egoki iruditzen zaion unean. Unean-unean gobernuko agintariak Eusko Legebiltzarreko, Nafarroako Parlamentuko edo Gorteen osaketa demokratikoan aldaketa garrantzitsuak eragin ditzakete, gizarte eta hiritarren eskubideak inolako babesik gabe utziz. Hil edo biziko

kontua da, konstituzionala eta konstituzioz gaidikoa (EB); Alderdien Legea indargabetzeak baino ez luke arazoa konponduko. Zeregin horretan, PSOEek bere buruarekin du eronkarik handiena, nahiz eta euskal gizarte eta Zuzenbidezko Estatua ere desafioaren parte izan. Letra larriz idatzitako erronka da, hauteskunde-xededun erdibiderik onartzen ez duena. Konstituzioak aldarrikatzen dituen oinarritzko eskubideak betetzea eta kultura demokratikoa izatea baino ez da beharrezkoa.

Laburbilduz, PSOEek Konstituzioari eta

Alderdien Legeak porrot

egin du nabarmen

ezker abertzaleak

EHAK taldeari

emandako babesaren

ondorioz, baita

Aralarren emaitza

onagatik ere

• IRITZIAREN LEIHOA •

oinarrizko eskubideei zor dizkien konpromisoa berretsi nahi baldin badu, serio jardun dezala behingoz eta Alderdien Legea indargabetu dezala Gorteetan behin betiko, guztion aurrean. Interes politikoen arabera oinarrizko eskubideen aplikazio arbitrarioak ez du, orain arte ez bezala, lekuri gure gizartean. Hain zuzen ere, oinarrizko eskubideek ez baitute inolako salbuespenik onartzen; edozein interes politiko edo alderdikoiren gaintetik egon behar dute –izan ere, konstituzioaren gaintetik baitaude–.

Hala ere, azken asteetan, PSOEren falaziak Zapateroren eskutik etorri zaizkigu. Lehenaren arabera, adostutako Estatutu berriaren erreferenduma egingo duela onartu eta promes- teko. Besterik baino ez litzaiguke falta! Konstituzioak xedatutako bete- beharra da –Konstituzioaren 151. artikulua–, nahiz eta berak opari- gutun gisa aurkeztu. Bigarren falaziak erreferendum edo galdeketa ez lotesleak zen- tzurik ez duela salatzen du; Akaso Presidenteak ez du ondo ezagutzen konstituzioa eta burua nahasi nahi digu? Espainiako sistema konstitu- zionaleko galdeketa edo erreferendumak ez dira lotesleak –Konstituzioaren 92. artikulua–. ZPk ez du esan nahiko Europako Konstituzio-

aren erreferenduma egundoko txorakeria izan denik?

Ororen buru, hauteskunderen aurretik eta ondoren, Euskadiko aritmetika parlamentarioaren konplexutasuna kontuan hartuta, "izateko erabaki- tzea" da kontua; gure herriak izan nahi duena iza- ten jarraitzeko erabakitzea. Horretarako, aurreka- riek erakusten digute egungo lehendakariak egindako akordioak betetzen dituela. PP eta PSO-

PSOEk Konstituzioari eta oinarrizko eskubideei zor
dizkien konpromisoa berretsi nahi baldin badu, serio
jardun dezala behingoz eta Alderdien Legea
indargabetu dezala Gorteetan behin betiko

Eren konstituzionalismo espainolak bereak bete- tzea baino ez da falta denon onerako. Hori gerta- tzen ez den bitartean, "izateko erabakitzea" euskal gizarteari dagokio inolako salbuespenik gabe. Itu- nak eta akordioak betetzeko daudelako eta horre- tarako, inoiz baino gehiago, Lehendakari indartsu eta berbako baten premia dugu. ■

kulturagenda

Maiatzaren 16tik 29ra

Areto nagusia. 19:30
Maiatzak 18-20
Antzerki irakurketak

Ganbara
Uztailaren 2ra arte
Alegiazko egiak
Julio Verne-ren
inguruko erakusketa

Erakusketaretoa
Maiatzak 19
Inaugurazioa
Arista Berrien
XLI Erakusketa

Maiatzak 18. Museoen Nazioarteko Eguna
"Museoak, kulturen arteko zubiak"

Z-M Zumalakarregi Museoa

Maiatzak 18. 16:30
Tirabira Ormaiztegin jokoa.
Informazioa: 943 88 99 00

U-M Untzi Museoa

Bisita gidatua eta tailer
pedagogikoa kultura
desberdinetako pertsonentzat.
Sarrera doan
10:00etatik 13:30ra
eta 16:00etatik 19:30ra.

M-I Igartubeiti
Museoa

Bere atekak doainik irekiko
ditu maiatzaren 21ean.
Informazioa: 943 88 99 00

arteleku

www.arteleku.net

Proiektu artistikoa
desde . Arteleku

Egilea: Edurne Rubio
Tokia: Liburutegia
Orduetgia: astelehenetik ostiralera,
9:00 – 19:00

Uztailaren 4tik irailaren 30era
Lupa eta imana
Pinturaren esperientziatik
abiatutako arte praktikarako
lantegia.

Koordinatzailea: Iñaki Imaz
Izena emateko epea: maiatzak 27
Orduetgia:
astelehenetik ostiralera
bitartean, 10:00 – 20:00
Parte hartzaileen
kopurua gehienez: 15

Yolanda Arrieta

IDAZLEA

Astegunetako kultura (eta II)

DANI BLANCO

Astegunetako kulturaren metaforaz aritu nintzen urtarilaren 30eko artikuluan. Horretarako, letra larriz eta letra xehez idazten diren kulturen arteko bereizketa egin nuen txikitako irudi baten bidez. Ideia nagusia? Egungo joerak jaiegunitako Kultura bultzatzen duela, batik bat, baina gehiago zaindu beharko genukeela astegunetakoa, haren elikagarri zuzena denez gero.

Lau hilabete igaro ondoren, egoerak berdin dirauenez, hari beretik jarraitzea erabaki dut.

Gauzak honela, zer da, baina, zaindu behar dugun hori? Zer falta du astegunetako kulturak?

0- DIAGNOSTIKOA

Bulimila informatiboa bizi dugula aipatzen nuen aipatu artikuluan, eta, halakoetan espezialista batengana jotzea izaten da onena.

Nik puri-purian dagoen nutrizionista baten-gana jo dut aholku eske eta hark esandakoa hurbilen zaidan kultur alorrean txertatu dut, hots, literaturan.

Azken urteotan makina bat liburu argitaratu da. Izugarri handitu da produkzioa, eta, denok dakigu kantitatea ez dela beti kalitatearekin bat etortzen, baina konpetentzia akuilu ona izaten da lana hobetzeko orduan, nahiz eta askotan distiratsuen eta jaiegunitako itxura handien duenak gehiago saldu xumeak baino, besterik gabe, merkatuak halaxe funtzionatzten duelako.

Argi dago. Zaila da merkatutik at jokatzeko. Baina, merkatuaren lege horiek benetan elikatzen al dute kultura? Zeri erantzun behar dio kulturgintzak gizarte batean? Zein da bere zeregina? Zein da bere funtzioa? Kopuru aldetik euskal liburuek gora egin dute, baina, neurri berean hobetu al dira gure gustu estetiko, iritzi kritiko eta hausnarketa ahalmenak?

erraz asma daiteke erantzuna: etenik gabeko informazio garaia bizi dugu baina ez dugu astirik hartzen guztia digeritzeko.

Oreka berreskuratu nahi denean, garbiketa batekin hastea aholkatzen dute adituek. Horretarako, jakin egin behar, baina, zer den beharrezkoa nire gorputzarentzat, zer den beharrezkoa nire bihotz eta adimenarentzat.

Gaiarekin loturiko galdera bera datorkit, behin eta berriz, burura. Literaturak, esate baterako, zertan lagun dezake teknologiak eta merkatuak agintzen duten era honetan? Zer rol bete dezake fikzioak, joko honetan?

Tribu zaharretan diotenez, gizakiok hiru behar nagusi omen ditugu: jana, bizilekua eta kontuak. Janak eta bizilekuak gure gorputza elikatzen eta babesten dute. Kontuek, berriz, pertsonen arteko adierazpena eta komunikazioa bultzatzeaz batera, errealitatea bizitzeko eta amesteko bidea eskaintzen digute, norbera eta bestea, dagoena eta duguna ikusteko edota imajinatzeo aukera.

Ongizate-estatu batek hiru beharrok ase behar lituzke. Zein da kontua, ordea? Bat, janari asko ekoiztu arren, gaizki elikatzen garelako. Bi, etxe berriak egin eta egin arren, bizileku duina lortzea oraindik luxua dela. Hiru, kontu asko idatzi eta argitaratu arren, horietaz gozatzeo astirik ez dugula.

Eta, zer behar du organismo bizi batek zutik irauteko? Ura, gatz mineralak, azukre pixka bat, koipea neurrian, bitamina asko eta proteina egokiak.

Nola lortu elikagai horiek guztiak eguneroko bizimodu-
duan?

2- MANTENIMENDU DIETA

Behin garbiketa zikloa pasa ondoren, mantenimendu dieta bat eratzen dute nutrizionistek beharrezko osagaiekin. Pertsonaren gustuak, ohiturak eta jokabideak kontuan hartuz egiten dute. Kulturaren kasuan, non bilatu

Dietak eta menuak gorabehera, joerak
aldatu beharra dagoela diost
nutrizionistak, lehengoan jausi nahi
ez bada, behintzat. Eskuartekoari
helduta, kultura ez da, soilik,
denbora-pasa hutsa. Aisialdia
bizitzaren zati bat da; ez da ase
behar, elikatu baizik

ura, gatz mineralak, azukreak, koipeak, bitami-
nak eta proteinak? Nola bilatu horien guztien
arteko oreka?

Irudimenari atea jo diot erantzun bila. Hara
zer erantzun didan.

Elkar guneek eta hausnarketa guneek eman
diezagukete derrigor behar dugun osagaia: ura.
Lekuak beteta eta etenik gabeko mugimenduan
manten daitezen, ordea, hor ditugu bitaminak
eta gatz mineralak. Proteinak lortzeko biderik
onena, berriaz, ekintza elikagarriak antolatzea.
Jaki gozo eta koipetsuak jaiegunetarako uztea
onena.

Honekin nahikoa al da, ordea?

3- OHITURA ALDAKETA

Dietak eta menuak gorabehera, joerak aldatu
beharra dagoela diost nutrizionistak, lehengoan
jausi nahi ez bada, behintzat. Eskuartekoari hel-
duta, kultura ez da, soilik, denbora-pasa hutsa.
Aisialdia bizitzaren zati bat da; ez da ase behar,
elikatu baizik.

Ohitura berriak, errito berriak. Eguneroko
bizimodua aberasteko egitasmoak asmatu eta
eraiki behar dira. Errito berriak sortu behar ditu-
gu. Zer eskatzen du errito batek? Bat, denbora.
Bi, espazioa.

Kultur etxeak eta liburutegiak ez dira liburu
hutsez beteriko tokiak. Toki horietan bizia elika-
tzeko osagai gehiago eskaini behar dugu: ura,
gatz, bitaminak, proteinak, koipe pixka bat eta
azukrea neurrian.

Arkitektuek eta arduradunek aholkua eskatu
behar diote erabiltzaileari. Elkar ulertzeko, elkar
ikusteko, elkarrekin egon eta elkarrekin denbora
elikatzeko gune aproposak eratu behar ditugu.
Frontoiak badu bere gune karratua. Hitzari
eman behar zaio orain berea: biribiltasuna. ■

Castillo Suarez

Maitasunaz

Egun berean erosi, entzun eta irakurri ditut Zea
Maysen azken diskoa, *Sortuz, grabitatearen aurka* eta
Andolin Eguzkitzak eginiko Dennis S. Milesen
The companion eleberriaren itzulpena.

Laguna izan da, hain zuzen aspaldian irakurri
dudan eleberririk itogarriena, gogorrena eta ankerrena. Elebe-
rria maitasun harreman batean sortzen diren menperatu-men-
peratzaile eskemaz aritzen da, maitasun harremanak botere
harremanak baitira finean: maitatua denak maitatzen duen hori
menperatzen du; maitatzen duen horrek bere ezaugarri asko
galduko ditu maitatzearen poderioz, galduko da bera ere.

Aitortzen dut Zea Maysekoek beren *Besterik ez naiz* kantan
agertzen duten maitasunaren kontzeptua nahiago dudala.
"Harrotasunez betetzen dizkidazu birikiak" esaldia izugarri
gustatzen zait. Izan ere, maitatzen dugunean baliteke ezaugarri
asko galtzea, baina egia da ere beste asko azaleratzen direla, eta
gehienetan onak dira: "Ireki dizkidazu leihoak/Dudan onena
azaleratu eta/hondoratu dizkidazu mamuak".

Garbi dago maitasunak boterea dakarrela, eta nahiko nuke
maitatzen duenarentzat balitz botere hori, eta ez maitatua
denarentzat. ■

Joxe Mari Ostolaza

La Real de Tous

Hobetsiko nukeen aukeran. Izen hau errealitatetik
gertuago legoke *Denon erreala* baino. Denon Erreala
esan nahiko liokete, bainan ez dute guztiek duten
lagun euskaldunekin kontsultatu nonbait. Eta hurbile-
na, berezkoena *La Real de Todos* litzateke, ororena eta
ororentzat aurkeztzen direnaz izaten dudan konfidantza entena-
tzaileen golekina parekatu baitezaket. Prestatzaileak ez dituela egi-
ten, ez duela golik sartzen alegia. Izenak ez duela izana bermat-
zen, eta adinaren eskarmentua kontseilari, izana dudala ardura
eta ez izena. Nahiago dudala aukeran *fiesta vasca* euskalduna, Hen-
daiako edo Irungo Euskal Jaia baino. Ez ditut Realeko kontseilari
gaiak ezagutzen, bainan orain artekotan, Fuentes, Alaba, Marti-
nez, ez dut euskaldunik ikusi. Berria, ETB -dasekoak eroso- eta
Euskadi Irratia itzultzaile, kazetari ikasketak euskaraz egin dituz-
tenak barne. "Relaciones públicas" atalean bai, hor euskaraz egiteko
gai izango dena mantenduko dute. Eta Kontseiluaren ziurtagiria
sinatuta dutenez, bula. Burla. Eta aurkarietan berdintsu, abendua,
urtarrila, otsaila. Tenporak aldagai. Loturak eta Luque. Paso egin
nahi nuke. Bainan orain arte bezala, taldea zelaian sofritzen ikusi
eta behatzetako azkazalak jan, odoltzeraino. ■

Edorta Arana

EHUKO IRAKASLEA

Falta eta sobera

Baikortasun bolada batek bereganatu nau. Susmoa daukat aldaketa garaia bizi dugula bertoko telebistagintzan. Asmo eta indar berriak nagusituko direla eta jarrera aldaketa eta erronkamina ez direla falta izango.

Atzean geldituko dira, segidan, ETB1en eta ETB2ren arteko desoreka estrategikoak. Kanal bati ala besteari markatutako helburu eta paper banaketa eskluienteak. Gaztelerazkoa ETB1 existituko ez balitz bezala aritzea. Euskararen eta euskal kulturaren suspertze-lana, batetik, eta informabide propioak eraiki gura, bestetik, osagarri dikotomiko gisa egotea. Gehigarritze falta. Audientzialehia hutsean sartzea norabidea galtzeko arriskua areagotuz. Legitimazioa kanpoan bilatzea. Epe laburreko esker-ordainen menpe egotea.

Ahaztuko ditugu berehala, ETB2k euskarazko kanalari fabore egiten diola diotenak. Telebistagintza publikoren inguruko opazidadea. Hedabide propioak eta normalkuntza linguistikoaren alde daudenekiko mesfidantza. Egungo telebista publikoarekiko ikuspegi kritikoa edukitzea kasurik ez egitea baino txarragoa dela pentsatzea. Zerbitzu publikoa patrimonializatzea.

Txokoratuta geldituko dira aurki, EITBk Euskal Herriko ikus-entzunezko panoraman duen zentralitateari ezikusiarena egiten diotenak, beraien intereserako. Euskarazko telebista lokalak aurkariak bailiran jarduten dutenak, golda, ereite eta uzta-biltze lana egun bakarrekiko kontua dela pentsatuz. Erakunde publikoen inplikazio falta hedabideen legitimazioan, azpiegituren eraikuntzan, finantziazioan, kudeaketan, legezkatzean, izan hauek Udalak, Foru Aldundiak, Jaurilaritza, Euskaltel, SPRI edo EITB bera.

Alboratuak izango dira atoa, normalkuntza linguistikoaren bidean hezkuntza sistema eta hedabideak, bereziki telebista, tresna ezinbestekoak —ez bakarrak baina bai oso indartsuak— direla ahazten dutenak. "Egun on—*Bue-*

ALBERTO ELOSEGGI

nos dias" zaleak. ETB1 eduki izanda, egin daitekeen guztia egin dagoela pentsatzen dutenak.

Sinestuta nago alde izango ditugula EITBkoak, kanalen eta emisoreen arteko sinergiak sortzen —lurrekoak, satellite eta kable bidezkoak, analogikoak eta digitalak, irrati, telebista eta internet— eta norabide berean sintonian jartzen. Aurkezle, eduki, hizkuntzen erabilera, produkzio-modu eta programatze-eredu eta abarretan ausart arituko direla. Apustu egiteari beldurrik gabe. Kritiketara zabalik. Jokozelai berria zirriborratzen, poliki-poliki. Epe luzeko ikuspegiak.

Nola onartuko dugu bada entzutea ETBn bertan, euskarazko kanala batzuentzako soberan dagoela guk horren falta dugunean? Zergatik ez aplikatzen hasi ETB2 euskalduntzeko planak eta edukietan eta gaien tratamenduan hemengo zentralitatea erakutsiko duten terapiak? Noizko euskarazko telebista lokalak eta ETB aliatu gisa lanean ikustea? Zer dela-eta Ikus-entzunezkoen Kontseilua sortzeko horrenbeste denbora pasatzen uztea? Zeinek ulertuko du telebistagintza lokala arautu eta zertarako nahi eta erabiliko den irizpideak ez markatu izana, merkatu lege baztertzaila eta arrotza nagusituko den arte? Nork dio beldur egungo egoeran ez dugula aurrerago egingo aitortzeari?

Udaberri oro etxeari astindu bat ematen diotenen pare, gaurko panorama aldatu beharra dago. ETBren emaitza ikaragarria izan da, mende laurden eskas honetan. Etorkizunera

begira baina, aurpegi, kolore, egitasmo eta indar berriak erabili beharko ditu. Barrura eta kanpora begiratuta badakite indarra eta gogoa egon badaudela, aprobeitza ditzatela.

Duela gutxi pasa dugun hauteskundeetan gisako eslogana erabiliz: "Nahi dugulako eta ahal dugulako, egingo dugu" telebistagintza publiko euskaltzalea, integratzaila, berritzailea, informazioaren bidez komunikazioa areagotzen lagunduko duena, kanal eta emisora desberdinak frekuentzia berean jarriko dituen, entretenigarria eta irekia. ■

Noizko euskarazko telebista
lokalak eta ETB aliatu gisa lanean
ikustea? Zer dela-eta
Ikus-entzunezkoen Kontseilua
sortzeko horrenbeste denbora
pasatzen uztea? Zeinek ulertuko du
telebistagintza lokala arautu eta
zertarako nahi eta erabiliko den
irizpideak ez markatu izana, merkatu
lege baztertzaila eta arrotza
nagusituko den arte?

Entomologia

Tximeletek ez dute noraezean hegan egiten

- Ezpalak
- Argitalpenak

Denbora-pasak

- Ihesi
- Makina bat kontu

Landareak

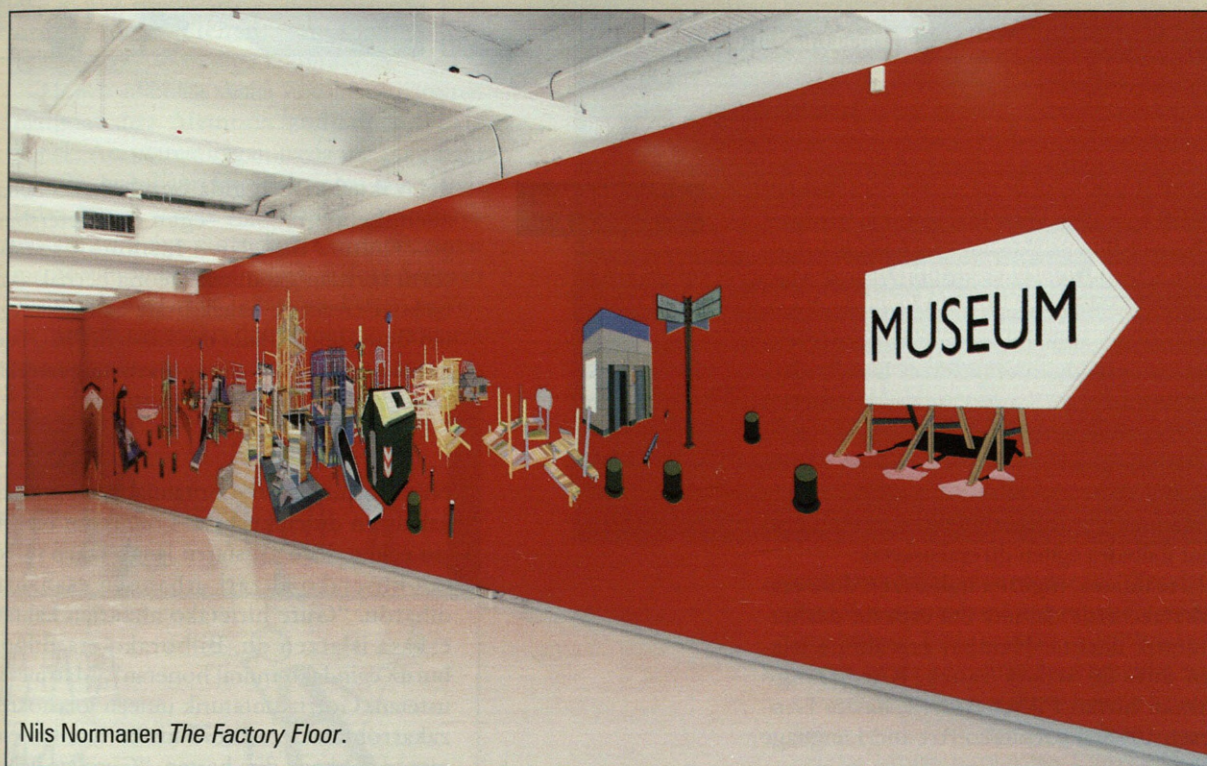
Negutegi efektuaren ondorioak mahastietan

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Artisten matxinada ikusezina

Nils Normanen *The Factory Floor*.

Nola lotzen dira errealitatea eta artea? Nola irakurri errealitatea artearen testuingurutik? Horiek eta beste galdera batzuk erantzuten ditu *Milioi bat gogoren matxinada ikusezina* arte erakusketak, Euskal

Herriko zein atzerriko 20 artistaren obren eskutik, etorkizuna imajinatzeko hogeit hamar proposamenen bidez. Bilboko Rekalde aretorako propio prestatutako erakusketa ekainaren 5a bitarte izango da zabalik.

Babeslea: Bilboko Udala

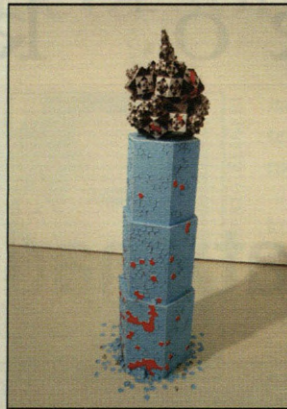

Maiatzak 25: Kroketa Sopa berbena S. Frantziskoko Udaltegian
Maiatzak 26: Behi Bi's txotxongiloa Deustuko Bidarte Udaltegian

Guztiak arratsaldeko 17:30etan

Apaingarritik haratagoko artea

Jonas M. Schulten lorategi bat, Tommy Stockelen eskultura eta Palle Nielsenren esperimentuko bideo irudia.

LEHEN BANGUARDIETATIK GAURDAINO saiakerak ugari egin dira, artea bizi garen gizartearen eta haren baloreen gainean hausnarketa lengoaiak gisa ulertu dadin eta ez apaingarri gisa. Alexander Trocchi idazleak 1963an *Internationale Situationniste* argitaratutako testu baten izenburua oinarri duen erakusketak honek ideia horri heldu dio eta ikusleak eztabaida honetara biltzeko ahalegina egin du. Erakusketaren antolatzaileen arabera, arte ekintza eta gizarte espazioaren arteko erlazioak gogoeta egitera bideratutako arte esperimentu desberdinetan zehar ibilbidea egiten du erakusketak.

Errealitatea, ingurua irakurtzen dute erakusketako artistek, une eta espazio desberdinetatik ikusita. Hainbat errealitate islatzen dute 20 artista hauek, Kurdistango Batman hiriko Fikret Ataytik hasita Londren 1968an sortutako Art and Language talderaino.

Chus Martínezekin hitz egin dugu. Bera da Rekalde aretoan dagoen *Milioi bat gogoren matxinada ikusezina* erakusketaren komisario-etako bat, Lars Bang Larsen daniarra eta Carles Guerra kataluniarrekin batera. “Frantziako Iraultzan hasi ziren artea era monumentalean erabiltzen. Zeremonia zibiletan ez zegoen monumenturik, eta arteak betetzen zuen hutsune hori”, nabarmendu du. “Berez arte objektu ez diren artelanak ere biltzen ditu erakusketak –dio Martínezek–, adibidez, badago Casimir Malievtzek (Kiev 1878- San Petersburgo 1935) utzitako mapak biltzen dituen aldizkaria, ikusleak etxera eraman dezakeena”. Errusiar mugimendu suprematistaren sortzaileak 1923an hasi zuen bere lana. Mapa hauek mendebal-

MYRIAM
GARZIA

deko ikusleriaren gida bezala balio behar zuen, Leningradoko –egun San Petersburgo– Kultura Bisualaren Institutu Estatalak sortu berritan garatutako teoria berriak azaltzeko. Errealitate hauek beste batzuekin egiten dute topo: “Bada ere Lissitzky bat, bere garaikoa bada ere egungo artista gazteekin bat ere dezakeena”, dio Martínezek.

Errealitatearen irudiak

Nils Norman (1966) britainiarren muralak zabaltzen du erakusketak. Londren bizi eta lan egiten duen artistaren lanak azken urteotan hirietako altzari urbanoen esanahiaz dihardu. “Gure hirietako altzarien kalitate eskasa islatzen du, Bilborako eta Bilbori buruz egindako mural honetan”, Martínezen ustetan. Gorriaz tintaturik umeen jolastokiak, zakarrontziak eta Bilbo hiriko hainbat elementu agertzen dira bertan. “Gero eta gehiago, gure hirien egitura antolatua dago, jada ez dira gelditzen gure haurtzaroan ezagututako zelaiak. Umeen jolastokiak ere desberdinak dira. Segurtasunarekin itsututa bizi dira gurasoak”. Gai hau eta beste batzuk dira muralen islatzen direnak, gure hiriaren eta inguruaren aldaketaren isla.

Aretoaren sarreran ere beste lan bat agertzen zaigu. Xabier Salaberria donostiarren eta Luca Frei italiararen lana, mahaia, dugu. “Espazio publikoan aurkitzen ditugun elementuen esanahia ikertu nahi izan dute. Lubakien arkitektura efimeroarekin lotzen dute, 60.hamarkadako barrikadak ditu oinarrian”, adierazi du Chus Martínezek. Xabier Salaberriaren aburuz, “mahaia altzari-objektu bat da, hainbat erreferentzia biltzen dituena

bere baitan. Gure egoeraren isla ere bada, konstruktiboa da eta gure espazioan dagoen beste elementu bat. Esanahiaren aurreko unean kokatzen da". Artea eta politikaren arteko loturari zera deritzo Salaberriak: "ingenuoa izan daiteke lotura hori, errealitatea aldatzea gehiegizkoa baita, horregatik gure asmoa erdibidean gelditzen da".

Euskarri anitzak

Euskarri ugari darabiltzate artistok eta erakusketak euskarri guztien baliagarritasuna aldarrikatu nahi du: "Gure asmoa baita ere edozein medio edota baliabide artistiko baliagarria dela frogatzea da. Hau da, dokumentala ez da pintura baino hobea. Ez da modernotasun kontua. Baliabideok ez dute errelitatea irakurtzeko edota irudikatzen orduan inolako lehentasunik, denak dira baliagarriak", esan digu komisarioak.

Honen adibidea, Anita Pricek austriarraren margoak dira. Memoria landu duen artista honek, Austriaren iragan nazia margotu nahi izan du, bere haurtzaroko hainbat argazkiren bidez. Mojen kolegioak, koloniak... austriarrak ahaztea nahi duten oro, baina oraindik euren memorian bizirik dagoena. Edota Solmaz Shabbazik iraniarrak Teheranen bertan auzoetxe batean egindako dokumentala, iraniarra

Begoña Muñoz, kantari eta artista

«AEBetakoa arrakastaren kultura da»

Musika duzu euskarri, espresio bide artistiko bezala. Noiz hasi zinen artea eta musika lotzen? Amsterdamera joan nintzenean. Bertan egiten nituen performanceek aldaketa ekarri zuten nire lanean. Horrek eragin zuen lan artistikoari buruz era independenteagoan hausnartzea, egoeren arabera. Artea berezkoak ez diren egoeretan sortzen hasi nintzen.

Erakusketa honetan politika, artea, memoria, informazioa... nahasten dira. Zein da haien arteko lotura?

Interesa eta manipulazioa izan daitezke. Haien arteko lotura edota elkar lotzen dituen haria ez da zertan polita izan behar.

Zure lana audio euskarrian sortua da. Ikusi baino, entzun egin behar da. Zeintzuk dira euskarri honen abantailak?

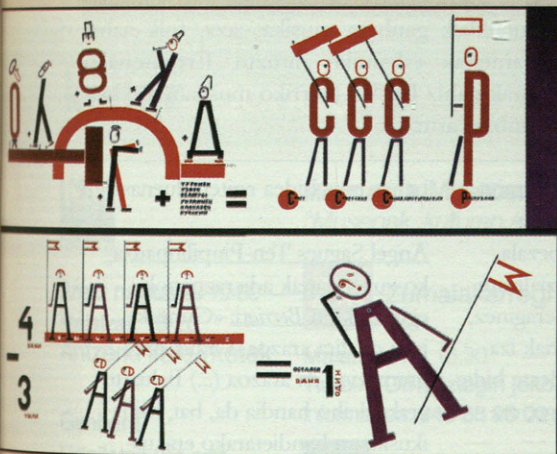
Audioaren abantailak bat erreproduzio gaitasuna da. Hala ere, erakusketetan audioak ez dira eskerga, denbora behar delako entzuteko. Gauza bera gertatzen da bideoarekin. Batzuetan gerta daiteke erakusketa berean 40 minutuko iraupena duten lanak egotea. Adibidez, erakusketa honetan audio eta bideo lan guztiak ikusteko, ordu batzuk behar dituzu. CD-ROM batean grabaturik etxera eramateko aukera egon behar litzateke.

Kate Bushetik Begoña Muñozera sei pausoen metodoa erabiliz, amerikar kultura popularreko abesti sorta apailatu duzu. Amerikarra al da kultura guztiak ordezkatzeko dituen kultura globala?

Bai, hala da. AEBetakoa arrakastaren kultura da. Ereduak sortzen dituzte, beren funtzioa betetzen dute eta imitatu egiten dira. Nire ustez, magikoa da zerbait sortzeko gaitasuna izatea eta horrek aurrera egitea. Iparramerikarrak onak dira beren lanean, negozioak, zinea, musika aurrera eramaten, eta hori sinetsarazi nahi digute. Oso entusiastak dira. Euren amarruekin itsutu gaituzte, eta guk sinetsi eta imitatu egiten ditugu. Hau ez da ona, baina bai oso erosoa.

izatea eta nahia islatzen duena. "Zer da errealeko dokumentala edota pintura?", galdetu du Martínezek. Baita erantzun ere: "Artearen helburua ez da errealitatearen gaineko irteerak ematea, baizik eta errelitate horren hainbat irakurketa edota irudikapen eskaintzea, haien arteko lotura batzuetan kontrajarria izan arren". ■

El Lissitzkyren *Lau eragiketa* aritmetikoak saileko serigrafia bat, lan indarraren gehiketaz hausnartzen duena.

UZTARTZA

Aterpetxea • Jatetxea

Herriko plaza 7 - 20150 Aduna
Tlnoa: 943 693481

Menua 9€-tan.
Asteburuetan karta.

Ezpalak

KATIXA GARATE

Begoña Bilbao

idazle bermeotarra zendu zen pasa den astean, 72 urte zituela. Berandu hasi zen literatura idazten. Hainbat sari jasotakoa, *iaz Palestina, zure mina*

nobela kaleratu zuen. Julian Alustiza *Aztirik* ere utzi gintuen pasa den astean. 1937tik 1943 bitarte, poemak argitaratu zituen hainbat aldizkaritan. Etnografia liburuk idatzi zituen eta poemak, istorioak eta oroitzapenak bilzen dituen *Bizinihiaren arnasa* plazaratu zuen *iaz*.

Elirale dantza konpainiak haurrei zuzendutako dantza garaikideko lana estreinatuko du maiatzaren 27an, Izpurako Faustin bentaberry aretoan: *Kadira*.

Eneko Aritzaren Lagunak

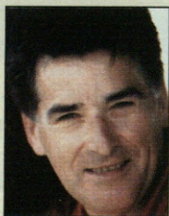
filmagintza eta kultur taldea sortu berri dute *Eneko Aritza (Orreagako guda)* film laburraren egileek. Irabazi asmorik gabeko elkarte da eta kultur, kirol eta aisialdi ekimenei helduko die aurrerantz. *Labourd 1609 (Inkiszio plana)* film luzea errodutako dutela adierazi dute.

Martin Etxeberria zarauztarrak *Bizikleta bat* egingo du zure izenarekin (Elkar) poesia liburua argitaratu berri du. Bere bigarren poemategia da.

Brigada Criminal Lazkaoko taldeak *Gure mandamentuak* diskoa plazaratu du Gor diskoetxearekin. Stupenda Jonesekin partekatutako *Osti bi* CDaren eta Lazkaoko Torrano tabernaren itxiera zela-eta osatutako EParen ostean, hauxe da euren bakarkako lehen diskoa.

Joan Mari Torrealdaik

Idazluma jaso du Euskal PEN Klubaren eskutik, adierazpen askatasunaren defentsan egindako lanagatik.

Eskola antzerkia eta antzerki eskolena

JAKINA DA eskola antzerkiak duen garrantzia biharko zaletuak sortzeko. Horrez gain, hezkuntza tresna gisa oso baliagarria den artea dugu. Beran, Donostian, Debararren eta Gernika-Lumon, urte osoan ikasleek taxututako lanak ikusteko parada dugu egunotan. Eskola antzerkiaz ezezik antzerki eskoletako ikasleen lanaz gozatu ahal izango dugu datozen asteotan. Izan ere, *Hemen gaude!* zikloa abiatu dute Sareak, Eusko Jaurlaritzak eta EAEko bost antzerki eskolek. Hamalau antzokitik erakutsiko dituzte euren lanak antzerki eskoletako ikasleek, ekainaren amaiera bitartean. Maiatzaren 30etik ekainaren 4a bitarte, halaber, Antzerki eta Dantza Eskolen Nazioarteko Jaialdia, Act, egingo dute Barakaldo eta Bilbon.

Arte gaztea Getxoarten

MAIATZAREN 20TIK 22RA, berrogeita hamaika artista gazteren lanak erakutsiko ditu Getxoartek, Areetako Geltoki plazan jarritako karpapean. Bostgarren urtea du gazte artisten lanak erakusteko plataforma izateko jaio zen arte ekimenak. Epaimahaiak hautatutako artistetatik gehienak Arte Ederretako ikasleak dira eta 25 urte baino gutxiago dute. Getxoko Kultur Aretok katalogo bat osatu du artisten lanen lagin batekin eta curriculumekin. Katalogoak galerietan eta museoetan banatuko dituzte, artista gazteak ezagutarazteko.

Musika eskaintza oparoa

ASKOTARIKO kontzertuak izango dira hila amaitu bitartean. Dagoeneko abian diren Azkoitiko XIV. Udaberriko Musikaldiak eta Oñatiko XXVII. Musikegunak jardunaldiek ganbera musika, jazz, folk nahiz musika klasikoko proposamenak eskainiko dituzte. Errenteriatiko Musikastek egile berrien obrak nahiz Euskal Herriko musikaren ondareko piezak jasoko ditu larunbata arte.

Agin Rezolak zera zioen *Berran Plazatik gaztetxera* ekimenaz:

«Kulturako gauza asko bezala, bertsolaritza ere komertzializatu egin da, eta telebistaren eraginez, betiko lau-bost bertsolariak izaten dira plaza askotan. Beste bide batzuk bilatu behar ditugu, eta hau oso polita da».

Mertxe Urteaga Arkeolaneke zuzendariaren berbok argitaratu zituen *Garak*: «Gizarteak iraganezko ondare hori (industria-ondarea) bere egiten duen neurrian balioko digu ondareak. Euskal Herrian zoritxarrez, ikuspegi administratiboa nagusitu zaigu. Legeak ondarea salbatuko duela sinestarazi digute.

Gizarteak legea betetzearekin aski duela uste dugu, eta alderantziz behar luke, gizarteak izan

behar luke bidea egiten duena».

Angel Sagues Ten-Pinpilinpauzako zuzendariak adierazpenok egin zituen *Berran*: «Guneak, jada ez dira arazoa. Orain, programazioa da arazoa (...) Baluarte erakusleho handia da, bai, baina ikuskizun handietarako erakusleho besterik ez. Nafarroako aktoreek, zuzendariak, dantzariak, ezin dute sartu, eta ikusleek ere larri dute. Eliteentzako da, ez da bertako kulturarentzat tokia».

Fermin Etxegoienek *Nabarrari*: «Azken urteotako gazte musika supra-ideologizatuta egon da, eta musikari dagokion lanketa estetiko ordezkatu egin izan da politikoki zuzentzat jotzen ziren estilo, azpi-estilo zein propaganda-lelo hiper-basikoen bitartez».

DANI BLANCO

Unibertsitateetako uda ikastaroak prest

Dagoeneko ireki dituzte udako ikastaroetarako matrikulazio epeak. Kultur gaiekin zerikusia duten ikastaro ugari dago. Hik Hasiren Udako Topaketa Pedagogikoetan, clown eta ipuin kontaketa eskolak eskainiko dituzte eta artearen eta literaturaren txokoak antolatu dituzte, Jose Luis Zumetaren, Bitoriano Gandiagaren, Juan Luis Zabalaren, Eider Rodriguezen eta Karmele Jaioren obra hobeto ezagutze aldera. Udako Euskal Unibertsitateak espresio dantzari, ipuin kontalaritzari eta euskal gatazkak euskal literaturan duen islari buruzko ikastaroak apailatu ditu, besteak beste. EHUren VI. Arte eta Kultura Topaketetan, dantza garaikidean, arte garaikidean nahiz kantagintzan sakondu ahal izango da. Ikasten jarraitzeko aukera ugari, beraz.

ARGIAk 2.000 zenbakia

kaleratuko du uztailaren 10ean. Ez da kopuru makala eta horrexegatik ospatu egin nahi du ARGIA argitaratzen duen Komunikazio Biziagoak. Hasteko, kazetari gazteentzako 2000 ARGIA erreportaje sariketa antolatu du. Parte hartzaileek 30 urtetik beherakoak izan beharko dute eta edozein gairi buruz idatzi ahal izango dute. Hiru sail izango dira: erreportaje laburra (4.000-6.000 karaktere), erreportaje luzea (10.000-15.000 karaktere) eta Internetarako erreportajea (3.000-5.000 karaktere). Lanok urriaren 28a baino lehen bidali behar dira ARGIAren Lasarte-Oriako egoitzara, posta elektronikz edota posta arruntaren bidez. Horrez gain, urrian *Euskal Herria 2005-2025, nora eta nola?* topaketak antolatu ditu. Eta jakina, ARGIAren 2.000 zenbakia berezia izango da.

kulturagenda

Maiatzaren 16tik 29ra

Areto nagusia. 19:30
Maiatzak 18-20
Antzerki irakurketak

Ganbara
Uztailaren 2ra arte
Alegiazko egia
Julio Verne-ren
inguruko erakusketa

Erakusketaretoa
Maiatzak 19
Inaugurazioa
Artista Berrien
XLI Erakusketa

Maiatzak 18. Museoen Nazioarteko Eguna
"Museoak, kulturen arteko zubiak"

Z-M Zumalakarregi Museoa

Maiatzak 18. 16:30
Tirabira Ormaiztegin jokoa.
Informazioa: 943 88 99 00

U-M Untzi Museoa

Bisita gidatua eta tailer
pedagogikoa kultura
desberdinetako pertsonentzat.
Sarrera doan
10:00etatik 13:30ra
eta 16:00etatik 19:30ra.

M-I Igartubeiti
Museoa

Bere ateak doainik irekiko
ditu maiatzaren 21ean.
Informazioa: 943 88 99 00

arteleku

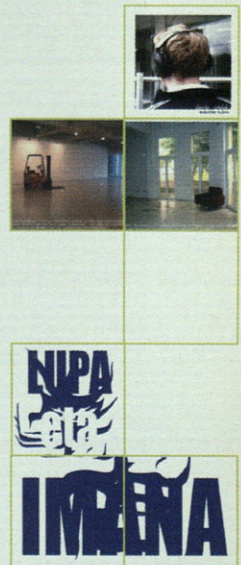
www.arteleku.net

Proiektu artistikoa
desde . Arteleku

Egilea: Edurne Rubio
Tokia: Liburutegia
Ordutegia: astelehenetik ostiralera,
9:00 - 19:00

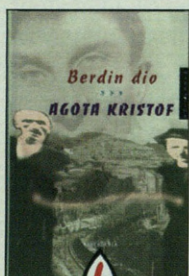
Uztailaren 4tik irailaren 30era
Lupa eta imana
Pinturaren esperientziatik
abiatutako arte praktikarako
lantegia.

Koordinatzailea: Iñaki Imaz
Izena emateko epea: maiatzak 27
Ordutegia:
astelehenetik ostiralera
bitartean, 10:00 - 20:00
Parte hartzaileen
kopurua gehienez: 15

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Berdin dio

Agota Kristof

ALBERDANIA

78 orrialde
13,50 euro

Hogeita bost kontakizun labur

Agota Kristof Hungarian sortua da, 1935ean, baina errepresio politikoaren beldur ihesi joan zen Suitzara, 1956an, eta hantxe bizi da harrezkero. Idatzi ere, frantsesez idazten du. Bereak dira euskaraz irakur daitezkeen *Koaderno handia* (1986) eta *Atzo* (1995) eleberriak ere. Eskarne Mujika Gallastegik itzuli duen *Berdin dio* liburuan, berriz, hogeita bost kontakizun labur eskaintzen dizkigu, bere ohizko estilo xume eta eraginkorrean. Lo gozotik esnatu eta senarra odolez blai aurkitu zuen emakumearen eta sendagilearen arteko elkarriketaren istorioa, geltoki abandonatu baten ondoan beti

dagoen agurearena, bere etxera joateko irrikaz dagoen gizonarena, bizitza ihesi nola doakion ikusten ari den morroiarena, langile baten heriotza eta beste. I

E-mail bidezko amodioa

Antton Olanok euskaratu du Pasqual Alapont valentziarrak sortutako *Bollikaoak zug@tik* gazteen-tzako eleberria. Bertan, artea eta liburuak izugarri atsegin zaizkion neska bat saskibaloia beste zaletasunik ez duen mutil batekin hasten da irteten. Zoritzarrez, bikoteak banandu egin beharko du, neskaren aitak Londresen negozio bat ireki behar duela-eta. Geroztik e-mailen bidez baino ez dute elkarren berri izango. Mutilak erruz sentituko du banaketa. Bere buruaz beste egitea pentsatu, eta bollikaoak eta Juanola pastillak nahastuta hartzen hasiko da horretarako. Ez da hilko, ordea. Kakalarria sortuko zaio, eta komunean pasa beharko du gau osoa. Neskak, berriz, oso gauza interesgarriak aurkituko ditu Londresen, eta haiei buruz hitz egingo dio bere bihotzeko xomorroiari. I

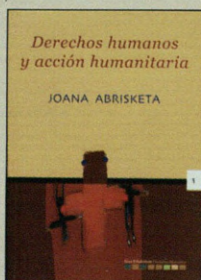

Bollikaoak zug@tik

Pasqual Alapont

ELKAR

172 orrialde
10,50 euro

Derechos humanos y acción humanitaria

Joana Abrisketa

DEUSTUKO UNIBERTSITATEA. PADRE ARRUPE
GIZA ESKUBIDEEN INSTITUTUA

292 orrialde

Giza eskubideak eta laguntza humanitarioa ikergai

Joana Abrisketak egindako doktore tesian oinarriturik dago Deustuko Unibertsitateko Pedro Arrupe Giza Eskubideen Institutuak kaleratu duen *Derechos humanos y acción humanitaria* liburua. Nazioarteko zuzenbide garaikidean giza eskubideak eta laguntza humanitarioa nola dauden jasorik aztertzen du Joana Abrisketak bertan, historian zehar auziak izan duen bilakaera oso kontuan izanik. Ukitzen dituen gaien artean, honako hauek daude: Giza eskubideen kontzeptua eta huraxe lege-ataletan jasotzeko jarraitzen diren irizpideak; laguntza humanitarioa izateko eskubidea defendatzen duten teoriak; laguntza humanitarioan inplikaturik dauden giza eskubideak; eta gaiari dago-kionez estatuek dituzten betebeharrak. I

Kardaberazengogoetak hizpide

Agustin Kardaberaz jaiotza-ren hirugarren mendeurrenaren inguruan Deustuko Unibertsitateak Donostiako campusean egindako jardunaldian esan zirenen bilduma dugu *Agustin Kardaberaz, Hirugarren Mendeurrena. 1973-2003* liburua. Elixabete Pérez Gazteluk eta Esther Zulaika Ijurkok osatu dute. Jardunaldian, bestalde, Kardaberaz bizitzaz eta lanaz hitz egin zuten Patxi Altunak eta Rosa Miren Pagolak. Hernaniarrak egindako lanak hizkuntzaren ikuspegitik aztertu zituzten, berriz, Jose Ramon Zubiaur, Itziar Turrez, Adolfo Arejita, Ixiar Badiola, Larraitz Zubeldia eta Bittor Hidalgok. Eta Josu Bijuesca, Joana Garmendia eta Andres Urrutiaren esku geratu zen Kardaberazaren erretorikari buruzko gogoetak zeintzuk izan ziren azaltzea. I

Agustin Kardaberaz. Hirugarren Mendeurrena 1973-2003

Batzuen artean

DEUSTUKO
UNIBERTSITATEA

256 orrialde
12 euro

Bi lurtar espazioko patruila inperialean

Saure argialetxeak plazaratu duen *Egiptoarrak espazioan* izenburuko komikiak azaltzen duenez, Egiptoko Inperioa ez da iraungi, unibertsoko hainbat planeta eta izarretan zehar banatua dago. Lagun asko ditu galaxia osoan, baina baita etsai porrokatua ere, faraoiari eta bere herriari buruko minik gehienak ematen dizkiena: Wando Warnak. Gauzak horrela, beren patruila inperiala jende berriz indartzea erabakitzen dute. Norekin? Zeruan jokoan abileziarik handiena erakutsi duten bi lurtarrekin. Eta abduzitu egingo dituzte. Patruila horiek isileko operazio oso arriskutsuak egiten dituzte,

ordea, eta lurtarrek ez dute inolako entrenamendurik. Jakingo ote dute beren kasa moldatzen? **I**

Egiptoarrak
espazioan

Agrimbau &
Garavano

SAURE

48 orrialde
16 euro

Pako Aristik haurrentzat idatzitako *Nemesioren elefantea*

Aita urrun joan zitzaion Nemesiori eta geroztik bere ama petral samar dabilenez, ez da harekin oso ondo konpontzen. Halere, penak ahalik eta txikiak eta lagunak gero eta handiagoak izatea komeni dela dio Jokin Larrea marrazkilaria, eta halakoxe batekin egingo du topo Nemesiok, ipuin honetako protagonistak, ertzainak ez ezik herritarrek ere atzetik dabilzkion Eustakio elefantearekin

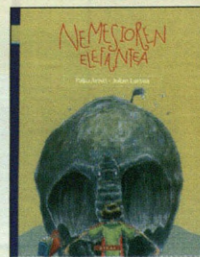
aurrez aurre aurkitzen denean. Izan ere, Eustakio, handia izateaz gain, gauza askotxo dakizkien izaki ona da. **I**

Nemesioren...

Pako Aristi
+Jokin Larrea

ELKAR

45 or./ 6,95 euro

JON ALONSO

"Itzulpena Julio Cortazarri egindako omenaldi txikia da"

Zeintzuk izan dira zure lan honen asmoak?

Julio Cortazar gaztelaniazko XX. mendeko literaturaren gailur bat izan zen eta aspaldi merezi zuen euskaraz ere irakurri ahal izatea. Ez dut ahazten Gerardo Markuleta orain hamairu urte euskaraturiko *Oktaedroa*, ezta itzultzaile horrek berorrek itzultitako *Hegoaldeko autopista* ipuina ere; baina uste dut, itzultzaile arduratsuaren lan bikaina ezertan gutxietsi gabe, gutxi dela Cortazar bezalako idazle handi eta oparo baten erakusgarri ganorazkoa osatzeko. Nire honek ere ez du huts hori beteko, ordea; Markuletarena bezala ments hori poliki erremediatzen joateko ahalegina da. **Eta *Antologia apetatsua* deitu izanaren arrazoa?**

Antologia-egilearen kapritxoak baizik ez delako berau atontzeko irizpidea; egia da Cortazarren garai eta liburu batzuetako ipuinak sartu direla, eta alde horretatik lagin aski zabala dela; egia da, baita ere, idazle argentinarrek erabilitako teknika askotarikoetako batzuk agertzen direla ipuinotan. Baina hemen bildu diren ipuinak itzultzailearen gustukoak dira, besterik gabe.

Beraz, zer da itzulpen honekin egin duzuna?

Bost liburutatik aukeratutako hamar ipuin euskaratu, hogeita bederatzi urte hartzen dituztenak. Cortazarri eginiko omenaldi txikia da, irakurleen gozagarri, beharbada. Idazle izugarri abila zen, eta asko dago berarengandik ikasteko eta berarekin gozatzeko. Esan dezadan, azkenik, Cortazarren gaztelania joriaren erritmoa eta musikalitatea, jazz-ukitua, euskaraz ulergarria den testu batera isurtzea ez dela batere egiteko erraza.

egileari galdezka

Jon Alonsok itzultitako Cortazarren hamar ipuin

Makina bat idazlaren egile izan genuen Julio Cortazar —besteak beste, nola ahaztu

bere *Rayuela* eleberria?—, baina benetan maisu ipuingintzan izan zela esan daiteke. Eta hain zuzen ere berak osatutako hamar ipuin euskaratu ditu Jon Alonsok *Antologia apetatsua* honetan biltzeko: *Etxe hartua*, 1951n lehen aldiz argitaratua *Bestiario* izeneko bilduman. *Kiklades irletako idoloa* eta *Gaua aboz gora*, berriz, *Final de juego* liburuan agertu ziren, 1956an. *Amatxoren gutunak* eta *Deabruaren lerdea*, 1959an, *Las armas secretas* liburuan. *Bilera*, *Cora andereñoa*, *Jarraibideak* *John Howellentzat* eta *Suak oro sua*, 1966an, *Todos los fuegos el fuego* liburuan. Eta bukarako *Zinez maite dugu Glenda*, 1980an, ospea, miresmena eta famari buruzko gogoeta ironikoa baino ez den *Queremos tanto a Glenda* liburuan. Bera inmigrazio-

Julio Cortazar.
Antologia
apetatsua

Julio Cortazar

TXALAPARTA

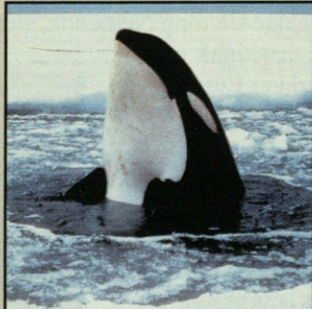
175 orrialde
13,50 euro

aren eraginez sortutako koktel horietako bat zela zioen Julio Cortazarrek, bere birraitona Ameriketara joan behar izan zuen euskaldunetako bat zela gogoratuz. Cortazar Bruselan jaio zen, 1914an, nahiz Argentinan eman bere bizitzako parterik luzeena. 1951n Unescoko itzultzaile izendatu eta Parisera joan zen bizitzera. Hil ere, Senaren hirian hil zen, 1984an. **■**

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

		Ezinezkoa	Garaitzak	Etxeko abere	Ate inguruak	Pluralean, dokumentu mota
		* IRUDIKO BIZIDUNA	Korrika	Musika nota	Nori atzizkia	
		Pl., hedabide mota				
		H2O				
Ez estuak	Momentua			Uranioa	Urtearen erdian	
Oihua	Letoniako hiriburua			Arrainen arrautza	Arloak	
					Gipuzkoako herria	
					Erbioa	
Lehen bikoitia			Espartinak			
Umorezko kolpe			Arras			
		Ez zuzenak				Noka, da
		Ezeztza				
Suitzako hiria					50	500
Kasik, abantzu					Biziaren erdian	Titanioa
	Errep., fruitu mota		Abian jarri			
	Bokala		Bokala			
Suari dariona			Egur-ikatz egiten duen langile			

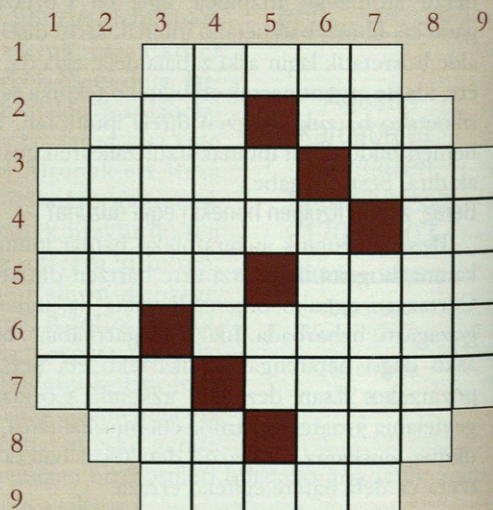
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Pareta. 2.- Umorezko kolpea. Giza Inmunoeskasiaren Birusaren laburdura, erdaraz. 3.- Egurrak. Helduak euskalduntzeko erakundea. 4.- Eraso. Naroaren kontsonanteak. 5.- Baneuka. Arraza. 6.- Kontsonante bikoitza. Nazionalsozialistak. 7.- Diosal hitza. Soldata. 8.- Izen arabiarra. Suari dariona. 9.- Eguratsa.

GOITIK BEHERA

1.- Asto marraduna. 2.- Apeta, irrika. 3.- Ibar, bailara. Burdinola. 4.- Bizkaieraz, ondasun. Bi, zenbaki erromatarren arabera. 5.- Röntgen. Errepikatuz, gorotza. Artsenikoaren ikur kimikoa. Kontsonantea. 6.- Mila eta bost, zenbaki erromatarren arabera. Hark lezake, eta nik ... 7.- Gipuzkoako herria. Enea. 8.- Lapurdiko kostaldeko herria. 9.- Zikinkeria.

Hizki zopa

Aurki itzazu zortzi zakur arrazaren izenak.

C	A	R	E	T	G	A	H	D
I	A	B	O	X	E	R	R	A
Z	G	N	T	O	B	R	O	L
P	O	N	I	I	G	E	S	M
O	D	L	A	C	I	T	N	A
A	L	O	O	A	H	T	U	T
I	L	O	G	N	Z	E	M	A
N	U	H	L	O	E	S	A	R
A	B	I	A	N	A	C	H	E
A	R	R	G	A	O	Z	I	A
S	U	M	A	S	T	I	N	A

Kike Amonarrizen umorea

Amodio txartelak

Udaberriak odola bor-bor jartzen omen digu. Batzuei bai behintzat. Egin kontu. Istoriotxo hau, Iruñeko liburu denda bateko saltzaileak kontatu zidan orain hurrena.

Sartu omen zaio mutil gazte bat eta:

– Hemen ba al dituzue "Nire bihotzak maite duen munduko neska bakarraren-tzat" dioten txartelak?

– Bai, baditugu horrelakoak.

Eta orduan mutilak:

– Hagitz ongi. Emazkidazu hamar.

Soluzioak

Bost bider bost

Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz bera aterako zaizu.

1	2	3	4	5
1				
2				
3				
4				
5				

1. AEBetako estatua.
2. Geldiro, astiro.
3. Gizonezkoen soineko luze mahukadun.
4. Auzi.
5. Larre.

V	N	I	L	S	V	N	S
A	R	R	G	A	O	Z	I
H	E	C	H	E	C	H	E
A	B	I	A	N	A	C	H
A	R	R	G	A	O	Z	I
S	U	M	A	S	T	I	N

S	O	R	O	A
A	R	A	Z	O
X	A	M	A	R
E	M	A	R	O
T	E	X	A	S

Hizki zopa

Bost bide bost

Hiz gurutzeak
Ezker eskuin: 1. Horma.
2. Garg. VIII. 3. Zurak.
4. Iratsun. Nr. 5.
5. Bana. Iratsun. Nr. 5.
6. Bana. Iratsun. Nr. 5.
7. Ato. Saria. 8. Ato. Saria. 9.
8. Ato. Saria. 9.
9. Ato. Saria. 9.

N	I	K	Z	A	K	I	A	E	K
U	T	A	B	A	O	K	O	A	I
D	L	A	N	A	S	U	L	A	L
K	A	R	E	R	O	G	A	G	G
K	A	R	E	T	A	B	I	A	B
A	I	A	S	I	A	G	A	R	R
T	R	U	E	A	U	N	U	Z	Z
K	A	T	I	A	R	I	R	E	E
A	R	A	L	A	T	E	Z	P	A
A	K	K	G	E	A	E	E	E	E

INGURA ZAITEZ HITZEZ

Harpidetzak: 943 37 15 45

www.argia.com/luma

luma@argia.com

+ *lumatxo*
hauventzako gehigarria

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
ANDONI OTAMENDI / MIKEL ZARAUZ

Donibane Garazi ingurura
gerturatu gara gure baitako
ihesaldiari hasiera eman asmoz:
Irati basorako hartu daitekeen
aukeretako bat da Nafarroa
Beheretik etortzea, nahiz eta
Zuberoako zatiren bat ere igaroko
dugun. Okabe mendi inguruetako
paraje ederrak izan dira gure
indarren probaleku. Bizikleta
gainean osorik errepidez egindako
itzulia egingo dugu. Basoetako
zaindariaren eremuan ezin
gusturago ibili gara.

Donibane Garazi (Nafarroa Beherea)

Irati mendian Basajaunen atzetik

Eiheralarren erretore jardun zuen Bernart Etxeparek. Bertan ardiak atera zaizkigu bidera.

Gure bizikleta zaharrari hautsak kentzeko garaia iritsi dela uste dugu. Negu partean lotan, lasai utzi badugu ere, badu garaia trikitrakateko batzuk ateratzekoa. Irati basoaren inguruan, Europako pagadirik zabalenean, egin ditugu gure eginahalak.

Ibilbidea Donibane Garazitik pare bat kilometrora hasi dugu, Zaro herrian. Bertako iturrian motordun lau gurpilak utzi eta bi gurpilak hartu ditugu, kateari olio pixka bat jarri ostean. Bertan, lau dorre zilindriko dituen Ohontze gaztelua ikus daiteke, kapritxo izanez gero.

Etxeparearen herrixkatik Ezterenzubiko mezetara

Eiheralarrerantz egin ditugu lehenbiziko pedal kolpeak, arnasestu handirik gabe. Garai batean Pirinioak zeharkatzen zituen Santiago bideko igaroleku zen. Bernart Etxepare erretore izandako herrixka gurutzatu eta gero, artaldearekin zihoan artzainak, jakitun, ibilbidearen xehetasunak eman dizkigu.

Ezterenzubira iritsi garenean, artean goiz, gogoratu gara orain bost urteko otsailaren 13 batean gertatuarekin:

haizeak zabaldutako sutearen ondoren bost mendizale gazte bertan geratu ziren.

Jendea meza entzutera inguratzen ari da bertako elizara:

– "Esterenzubi herria, ene sor-leku maitea! / Jainko Jauna, zuk, iguzu gure artean bakea. / Zuhurki bizi

dadien beti Eskualdun jendea, / Eta begira fermuki betiko gure fedea" abestu edo pentsatuko dute, ziurrenik ere.

Ezterenzubi bere mendietan bertan sortzen den Errobi ibaiaren alde bietan dago banatuta, bai hirigunea eta baita inguruko mendietako base-

Auzo pare bat, zelaia, bordak eta baserri ederrak ditugu uneoro begi-bistan.

riak ere. Herriko bestak irailaren bigarren igandean ospatzen ditu eta korpus egunean San Salvadorren erromeria ospatu ohi da.

%14ko maldetan gora

Iratirantz jarraitu dugu, malda gogorak izango genituela bagenekien arren, lasai. D310 errepidea hartu dugu. La Niveren jaiotza utzi eta altuera hartzearekin batera, eskuintean, ikuspegi ezin hobea dugu. Auzo pare bat, zelaia, bordak eta baserri ederrak bide-lagun, norbere erritmoan goaz. Iratiko etxoletara goaz, Okabe mendira bidean. Zazpi kilometrorra maldak atsedean hartu du, dirudienez, hartu beharreko altuera hartu dugu. Ustez, aurrerantzean ez dugu igoera handiegirik ere izango. Baina jaitziera batzuk tartekatu baditugu ere igotzen jarraituko dugu. Malda gogorak dira, portzentaje handikoak, %14ra ere iristen direnak.

Okabe magaleko mairu-baratzea

Okabe inguruan aldatu dugu norabidez. Okabe mendiko magaletan Illarrita izeneko kromletxa dago kokatuta, gure historiaurreko garrantzitsuenetakoa. Mairu-baratze hauen ondoren, Okabe tontorrean, basoaren ikuspegi ezin hobea izango dugu. Gure ibilbideak ez du ez bata eta ez bestea hartuko, hala ere, merezi du

ikustea. Aldapa behearekin batera etorri dira hotzak ere. Haize izugarri batek lagundu gaitu garaiera hauetan egindako kilometroetan.

Bidea lur-jauzi batek oztopatu badigu ere, txirrinduak bizkarrera bota eta erraz pasa ahal izan dugu traba. Autoz egiteko, ordea, konpondu artean ezinezkoa da.

Organbidexka, hegaztien behategi

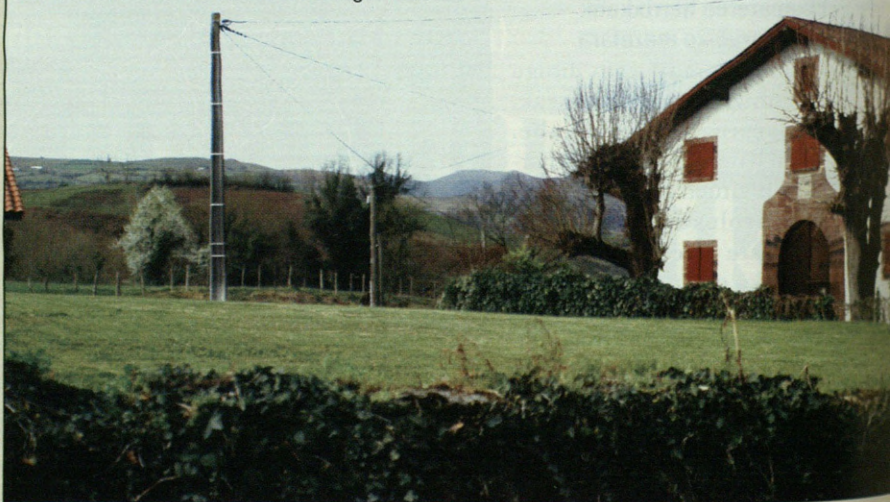
Larraine eta Iratiko etxolen artean dago Organbidexka. 1.283 metroko lepo hau hegaztiak behatzeko Europako hiru leku nagusietako bat da. Hegaztien migrazio bidea da: harra-

pariak, zikoinak, usoak eta kurriloak ikusi daitezke, gehienbat. Uztailetik iraila erdialdera prismatikoen lepo bihurtu ohi da. Bada izen bera duen elkarte ere, gaua igarotzeko aterpetxea duena.

Oihana

Iratiko txaboletara jaitsi garenean, salda beroarekin berotu ditugu hezurak. Irati ipuinetako oihana da. Europa mendebaldeko zuhaitz hostodun ez osatutako baso handi eta zaharrenean gaude. Zuhaitz gehienak pagoak badira ere, pinuak, zumarak eta izeiak ere aurki ditzakegu.

Zaro herrixkan hasi eta bukatu dugu ibilbidea.

Udazkenean kolorez lehertuko den hostoak badatoz. Pottokak ere bere-naz bizi dira inguruotan oraindik, orain, orkatz eta basurdeekin batera. Artzaintza leku entzutea da Irati. 20.000 hektarea estaltzen ditu basoak. Iparraldeko zatiak 2.310 hektarea ditu horietatik, gainontzekoa Hegoaldeari dagokio.

Eski nordikoa egiteko aproposak dira paraje eder hauek. Sei pista daude zailtasun eta luzeraren arabera sailkatuak. Guztira 45 kilometro daude prestatuta.

Leizarraga agurtuta etxera

Oraindik beste hiru lau kilometroko igoera daukagu zain. Lepoaren izena Burdinkurutzeta ezaguna da. Behin hori eginda ez dugu indar askorik beharko hasierako tokira heltzeko. Bastida herritik aurrera goaz, bertan bizi izan zen denbora luzez Joanes Leizarraga elizgizon kalbinista, eta bertan hil zen 1601ean. 1567an testamentu berria euskaratzea agindu zitzaion.

Bazkazane eta Altxietatik barrena Zaro herrira iritsi gara. ■

Basajaun, basoen zaindari

Basajaun, basoetako energia misterioaren pertsonifikazioa da. Naturaren arima, berpizten den bizitzaren sinboloa. Bere pausoen burrunba harri-garria da goizetako pagadi isiletan. Zuhaitzak erauzten dituen haizea omen da, enbor zaharren karraska.

Euskal Herriko basoetan bizi da, eta beraz, Iratiko basoetan ere bai. Neurrigabeko indarra du ezaugarri nagusietakoa. Behin artzain baten etxola paretik pasatzerakoan, esku bakarrarekin harritzar bat jaurtiki zuen pendizean behera, zazpi gizonezko ere mugitu ezingo zuten harria. Basajaun zelaieratik pasatzen zen gauetan, ardiak ez omen ziren mugitu ere egiten eguzkia atera artean. Horrela, artzainak lasai hartuko zuen atsedean, otsoen beldurrik gabe.

Behin, Nafarroa Beherean kontatzen denez, Basajaunen andreak elizari jauntxo batek oparitu zion urrezko zutargi bat eskatu omen zion. Basajaunek, esan eta egin, urrezko zutargia ostu zuen andrea gustura utziz. Artzain gazte bat, Basajaun ikusten zuen bakoitzean kasu egin eta berarekin hizketan geratzen omen zen. Noizbehinka, gainera, gazta bat oparitzen omen zion. Basajaunek opariak hartzeaz gain, bere konfiantza erakutsi eta artzainaren ardiekin jolasten omen zen. Beltzak gustatzen omen zitzaizkion. Horrela, artzainak ardi beltz bat ere opari eman zion. Basanderek atondu omen zuen hiruek jan zuten afaria goxoa, zutargiaren argitan. Horrenbesteko jan edanak Basajaun eta Basandere mantsotu arazi zituen. Artzain gazteak, orduan, zutargia hartu eta alde egiteko aprobeztatu omen zuen. Ez omen zuten denbora askorik egin hutsuneaz ohartu gabe. Korrika batean atera omen zen Basajaun gaztearen atzetik. Gazteak, orde, oiho eta garra-sika, elizako kanpaiak joaraztea lortu eta izutu omen zuen Basajaun indartsua.

nolako ikasketak halako lana

GOI ESKOLA POLITEKNIKOAK

ARRASATEko Campusa

Lehen zikloa

- Industri Elektronikan Ingeniaritza Teknikoa.
- Sistemen Informatikan Ingeniaritza Teknikoa.
- Kudeaketa Informatikan Ingeniaritza Teknikoa.
- Industri Mekanikan Ingeniaritza Teknikoa.
- Industri Diseinuan Ingeniaritza Teknikoa.
- Telekomunikazioetan Ingeniaritza Teknikoa (Telematika eta Telekomunikazio Sistemak).

Bigarren zikloa

- Automatika eta Industri Elektronikan Ingeniaritza.
- Industri Antolakuntzan Ingeniaritza.
- Informatikan Ingeniaritza.
- Industri Ingeniaritza.
- Telekomunikazioetan Ingeniaritza.

GOIERRIKO Campusa

Lehen zikloa

- Industri Mekanikan Ingeniaritza Teknikoa.

ENPRESA ZIENTZIEN FAKULTATEA

ONATIko Campusa

Lehen zikloa

- Zuzendari Idazkaritza.

Ziklo luzea

- Enpresen Administrazio eta Zuzendaritza Lizentziatura.
 - Finantza Zuzendaritza.
 - Merkataritza Zuzendaritza.
 - Erakunde Kudeaketa.

BIDASOAKo Campusa

- Enpresa Zientzietan Diplomatura.
 - Nazioarteko Merkataritza.
 - Enpresa Logistika eta Garraioa.

HUMANITATE ETA

HEZKUNTZA ZIENTZIEN FAKULTATEA

ESKORITZAKo Campusa

Lehen zikloa

- Irakaslea, Haur Hezkuntza espezialitatea.
- Irakaslea, Hezkuntza Berezia espezialitatea.
- Irakaslea, Atzerriko Hizkuntza espezialitatea.
- Irakaslea, Heziketa Fisikoa espezialitatea.
- Irakaslea, Entzumen eta Mintzaira espezialitatea.
- Irakaslea, Lehen Hezkuntza espezialitatea.

Bigarren zikloa

- Psikopedagogian Lizentziatura.
 - Hizkuntzen Psikopedagogia.
 - Esku-hartze Psikopedagogikoa.
- Giza Zientziak Lizentziatura.
 - Giza Zientziak Enpresari aplikatuta.
 - Giza Zientziak Informazio eta Komunikazioari aplikatuta.

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ESPAZIOA

Phoebe, Saturnoko ilargi arraroa

EZ DA ESFERIKOA, irregularra baizik Saturnoren ilargi honek duen itxura, eta orain Cassini-Huygens zundak igorritako irudiek argi eta garbi erakutsi dute bere eitea. Zundak igorritako datuak ikertzen ari dira zientzialariak eta lehen ondorioa atera dute, Kuiper-gerrikoa deiturikotik ihes egindako planeta dela Phoebe. Kuiper-gerrikoa 1992. urtean aurkitu zen eta bertan Eguzki-sistema osatzen hasi zeneko hainbat hondakin daude.

Phoebe deituriko planeta hau harriz eta izotzez osaturik dago eta horregatik ezinezkoa litzateke Saturnoren inguruan sortzea. Zientzialariek aspaldidanik dakite hau eta ia 13 milioi kilometrora dagoenez, Kuiper-

Phoebe planetak ordulari-orratzen norabidean biratzen du, planeta gehienek ez bezala.

gerrikotik etorritako planeta dela uste dute. Dagoen orbitan ordulari-orratzen norabidean biratzen du eta hori ez da ohikoa, planeta gehienek alderantziz biratzen baitute. Berriki *Nature* aldizkarian argitara emandako bi artikuluetan, ilargiaren diametroa 200 kilometrokoa dela adierazten da eta dentsi-

Osasuna

JABIER AGIRRE

Goizegi jaiotako umeek arazo larriak izateko arriskua dute

MEDIKUNTZAN izandako aurrerapenei esker, gaur egun oso pisu gutxiarekin jaiotako ume prematuroak ere bizirik ateratzen dira ospitaletan. Horixe baita beti medikuaren aurreneko ardura, alegia, ume jaioberriak bizirik irautea.

Baina aurrerapen horiek badute beren alde txarra ere. Izan ere, haurtxoak garaia baino askoz lehenago jaiotzen direnean, gerora arazo larriak izateko probabilitatea beste umeek dutenaren bikoitza izatera irits daiteke. Londres eta Nottingham-eko ospitaletako zientzialariak ondorio horretara heldu dira, 1995. urtean 26 asteko haurdunaldia baino gutxiagorekin jaiotako 1.289 haur aztertu ondoren. Talde horretatik 308 besterik ez ziren bizirik atera, eta ume horiek bi txandetan aztertu zituzten, urte eta erdi bete ondoren aurrea eta sei urte eta erdi egitean ondoren.

Lehenengo azterketan (2 urte eta erdirekin) lau umetik batek ezintasunen bat zuela ikusi zen, baina umeen

erdiak ez zuen inolako arazorik. 6 urte eta erdirekin egin zitzairen hurrengo azterketan, berriz, %22k arazo larriak zituela ikusi zuten zientzialariak: ibiltzeko ezintasuna adibidez, garuneko paralsiak eraginda; edo baita itsutasuna, gorroria edo ezagutza-ahalten eskasak.

Beste %24 batek hain larriak ez ziren beste arazo batzuk azaldu zituen: esaterako, garun paralsi kasu arinak, ohiko-

ak baino koefiziente intelektual baxuagoak, eta entzumen nahiz ikusmen arazoak. Oso-oso goiz jaiotako umeen taldean, %20 besterik ez ziren

sei urte eta erdi bete ondoren inolako trastornorik erakusten ez zuten umeak —hau da, bost umetik bakarra—, Nottingham-eko Unibertsitatean Jaioberrien Medikuntza irakasten duen Neil Marlow irakaslearen zuzendaritzapean egindako ikerketaren arabera. Eta ez da nolanahiko ikerketa, *New England Journal of Medicine* izeneko aldizkari ospetsuan argitaratu baita 2005eko urtarrilean.

tatea oso txikia duela ere bai, hots, $1,6 \text{ g/cm}^3$ -kontuan hartu izotz puruaren dentsitatea $0,93 \text{ g/cm}^3$ dela-.

Uste zen ez bezala, Phoebe ez da Saturnok duen ilargi bakarra, beste hamabi ilargi detektatu baitituzte Hawaiiko unibertsitateko eta Washingtonen Carnegie Institutuko ikerlariek Subaru de Mauna Kea teleskopiotik ateratako datuak aztertuz. Guztiek dituzte orbita eszentrikoak eta guztiek biratzen dute ordularien orratzen norabide berean. Horregatik, Kuiper-gerrikoari kendutako ilargiak direla uste dute zientzialariek. Hala ere, behaketa gehiago egin beharko dira ilargi hauen nondik norakoak ezagutzeko. **I**

ENTOMOLOGIA

Tximeletek ez dute noraezean hegan egiten

TXIMELETEN JIRABIRAK

ikusiz noraezean dabiltzala pentsa dezakegu, baina ikerlariek diotenez aipatu jirabirak uste baino aurreikusitakoak dira.

Hertfordshire-n (Ingalaterra) dagoen Rothamsted Research-eko ikerlariek egindako ikerketen arabera, tximeletek hegaldi-ibilbideei jarraitzen diete. Azterketan, erleen hegaldia behatzeko erabilitako radarra erabili zen. Gainera tximeleta-sorta bati arakatze-gailu bana kokatu zitzaion. Gailuen pisua 12 miligramokoa zen, hau da, tximeleten pisuaren $\%4\text{-}\%8$ artekoa eta radarrek tximeleten ibilbideak segitu zituen. Kilometro bateko distantzietan kokagune zehatzak eskaintzen ditu radarrek eta hau kontuan hartzeko datua da, zeren eta orain arte ikusmenean oinarritutako behaketa baino ez da egiterik izan.

Segimendu horrek hegaldien helburu zehatzak erakutsi zituen, batzuetan janariarekin lotutakoak eta besteetan behaketarekin lotutakoak.

Tximeletak intsektu polinizatzaile garrantzitsuak dira eta ekosistema ugaritan landareentzako polena transmititzeko ordezkaezinak dira. Gainera jakinda gero eta eremu urbano gehiago dagoela, tximeletek iraun ahal izateko orientazio-bideak ezagutzea oso interesgarria da.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Mahastia, klima gora behera

ASPALDIKO URTETAN plazan dabilen gaia da klimaren aldaketa. Negutegi efektua deitzen den mamu hori, CO2 eta tenperaturen gorakadek eta estratosferako ozonoaren galerak eragindako berotze orokorrean, euriteen gora beheratan eta lur azalera iristen diren erradiazio ultramoreen hazkundera laburbil daiteke. Aldaketa hauek gero eta garrantzi ekonomiko handiagoa duen mahastizaintzan etorkizunean izango dituzten ondorioak aztertzen hasiak dira dagoenerako. Alemaniako Geisenheimgo Mahatsa eta Mahatsardoaren Institutuko Enologia saileko Hans R. Schultz buru-belarri ari da lan honetan eta hedatu berri duen lan batean, besteak beste, honoko hauek aditzera eman ditu.

Mahastien bizimoduan eta mahatsardoaren kalitatean eragin dezaketen aldaketa nagusizat honoko hauek jo ditu: udazkeneko izotzen urritzearen ondorioz hazkunde sasoiaren luzatzea, neguko euriteen hazkundera eta udako murriztea, negu epelagoetan materia organikoaren gutxitzea, lurrian nitrogenoa jalki eta metatzea eta CO2-ren hazkundera. Azken aldaketa hau landareak genetikoki egokitzeko baino azkarrago gertatuko dela uste da. Ondorioz fotosintesisirako gaitasuna, biomasa eta etekinak haztearekin batera argia, elikagaiak eta uraren erabileraren eraginkortasuna hobetuko litzateke. Teorikoki onak diren ondorioak, alegia.

Erradiazio ultramoreen areagotzeak mahatsondoaren ekoizpenaren zenbatekoan kalte egin omen dezake, baina baita mahatsaren kalitatea hobetu ere.

Aurreikusten den tenperaturen etengabeko gorakada mahatsondoa lantzeko aukera gero eta iparralderago zabaltzen ari da, 10-30 kilometro artean hamarkadako. Honek mahatsondo barietateen hedatze-mapa aldatzea ekarriko du.

Ondorio hauek era desberdin batean biziko ditu mahats barietate bakoitzak. Batzuk atzera utziko dira eta beste batzuk sustatu. Diru asko dago mahatsardoaren joko-mahaian eta orain zein barietate landatu eta nola zaindu asmatzen duenak gerora upategiak, bankuen upategiak beti bete izango ditu. Schultz jauna ere ikerketa honekin aberasteko bidean da.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

Joseba Permach

Batasunako Mahai Nazionaleko kidea da. 1969an jaioa Donostian. EHAK-ko Maite Aranburu, Nekane Erauskin eta Garbiñe Berasategi PSE-EEko Patxi Lopezekin bildu ziren egunean mintzatu ginen Joseba Permacheekin. Espainiako Kongresuan Estatuaren egoerari buruzko eztabaida burutu baino egun bat lehenago. EHAK-k Batasunaren aldarrikapenekin ezezik, ezkerreko sektore independentistekin bat egiten duela adierazi digu. Halaber, PSOERI estrategia berri baten alde lehenbailehen egin dezan eskatu dio.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

«EAJk orain arte inposatu duen jarrera amaitu da»

Legez kanpo geratu ostean, Batasuna erakunde guztietatik kanpo dago lehen aldiz. Alderdiaren egoeraz mintzatu zaigu Joseba Permach hasieran: "Estatuak Batasuna Eusko Legebiltzarretik kanpo utzita, Alderdien Legearen helburua betetzat jo du. Guk, aldiz, ilegalizazioaren zikloa amaitu dela diogu, eta erabateko porrotaz amaitu ere".

Alabaina, ezker abertzale ilegalizatuaren aurreko bi aukerak -AUB eta HZ- ez bezala, oraingoan, EHAK instituzioetara iritsi dela azaldu diogu gure solaskideari: "Legebiltzarrera iritsi izana PSOEn kalkul politikoe-tan sar daiteke. Guretzat, ilegalizazioaren amaiera baieztatzeaz gain, esanguratsuena herri honetako sektore sendo batek, berriz ere, EHAKren aukerarekin bat egin izana da. Hau da, EHAKren legebiltzarkideen bidez ezker abertzaleak jokaleku politikoan aritzeko aukera izatea".

Zein neurritan daude lotuta EHAKren erabakiak Batasunaren erabakiekin?

Ez dut uste EHAKren erabakiak gure erabakiekin lotuta direnik. Guretzat garrantzizkoena EHAK-k Aukera Guztiak ekimenaren lekukoa

"Alderdi guztiok izan behar dugu mintzakide eta eragile.

Baina, hortik bilerako gaiak sakontzera edota 'sukaldeko

lanak' egiten hastera tarte handia dago"

hartzea izan da, alegia, ahotsik eta eskubide politiko eta zibilik gabe geratu garenon aldarrikapenak Legebiltzarrera eramateko konpromisoa hartzea. EHAK-k gure aldarrikapenekin bat egitea logikoa da, eta ez Batasunarekin zehatz-mehatz, baizik

eta herri honetako sektore abertzale, ezkerreko eta independentistekin oro har.

Nola ikusten du Batasunak EAEko gobernagarritasuna, beran parte-hartzeko aukerarik gabe?

Hasteko, alderdi guztiok gatazka gainditzeko prozesu demokratiko bat bilatu beharra aldarrikatzen dugu, horrek du lehentasuna. Zentzu horretan, Batasuna 44 eragilek sinatutako Oinarrizko Hitzarmen demokratikoa aldarrikatzen ari da bereziki. Bitartean, gobernagarritasun afera dago eta irtenbidea bilatu behar zaio. EHAK Ibarretxerekin nahiz beste alderdi politikoekin bildu denean eztabaida politikoa ondo planteatu duela diogu, egungo egoera ez demokratikoa gainditzeko nahiz Legebiltzarra arau demokratikoen arabera osatzeari begira konpromiso zehatzak eskatuz. Hori da bidea.

Zuk zein lehenesten duzu lehendakari, Ibarretxe edo Patxi Lopez?

Batasunak bake prozesuari ematen dio lehentasuna, eta hori ez da Lopezekin edo Ibarretxerekin egingo soilik, guztion artean baizik. Guk EHAK burutzen ari den lana erabat errespetatzen dugu. EHAK-k Ibarretxeri nahiz Lopezi konpromiso berdintsuak eskatu dizkiela pentsatzen dut, eta erantzunaren arabera jarra hartuko duela. Emaitzek sorraraziko egoerak alderdi politiko guztiak negoziatzera eta akordioetara heltzera behartzen ditu. Joko-arau demokratiko horretan –maila batekoa, Batasuna ez baitago– guztiok onartu

behar dugu akordioak bilatzea beharrezkoa dela, eta EAJk orain arte inposatu duen jarrera amaitu dela. EAJk alderdi politiko guztiekin akordioak lortu behar dituela onartu behar du. Ez du EHAK, PSOE edo PPrekin bakarrik edota bakarka adostu behar, guztiekin baizik. Legebiltzarrean egoera berri hori onartzeak onura handiak ekar diezazkioke gatazka gainditzeko guztion artean eraiki behar dugun prozesuari.

Zer ondorio atera duzue Pernando Barrenak eta Arnaldo Otegi Ibarretxerekin izandako azken bileratik?

Batetik, bilera hauen inguruan sor-

tzen den zalaparta mediatikoa antzua dela. Abenduaren 30ean Batasunak hartu zuen jarrera dela kausa eta Ibarretxe Madrilerara joan aurretik, pertsona berberak bildu ziren. Bilera testuinguru horretan kokatu behar da. Batasuna eragile politikoa da eta hauteskunde ondorengo jokalekuan ere lekua dauka. Sukalde lanaz asko hitz egiten da, baina, funtsean, guk hedabideetan adierazi duguna baino ez dago.

Sukaldeko lana delakoan, zuekikoan behintzat, ez da ezer azpimarragarririk. Urte luzeen ondoren, elkarriketa bera ukatu denean, elkarriketa poli-

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

**gure hizkuntzan
bizitzeko eskubidea**

Bizkaino Foru
Aldundia
Kultura Saila
Diputación Foral
de Bizkaia
Departament de Cultura

**gure
artean
euskaraz**

tikoak gauzatzea positiboa da. Bata-suna ukatu nahi izan dute, beraz, orain, guztion arteko elkarrizketa indartzen joatea pauso handia da. Zorionez, alderdien arteko bilerak ugaltzen ari dira, alderdi guztiok izan behar dugu mintzakide eta eragile. Baina hortik bilerako gaiak sakontze-ra edota sukaldeko lanak egiten has-tera tarte handia dago.

Bilerak bilera, zer deritzozu Zapatero eta Ibarretxek Moncloan egindako azkenaz?

Ibarretxek akats bat erre-pikatu du. Hau da, ezker abertzaleak Ibarretxe Pla-nari eman zion babesaren ondoren, Ibarretxek Eus-kal Herriko eragile politi-koen ildoan egin beha-rean Madrilera jo zuen. Oraingoan, berriz ere, Madrilera jo du Euskal Herriko 44 eragilek ados-tu eta proposatua kontuan hartu gabe. Zapaterok eta Ibarretxek aipatutako dis-krepzioa dela-eta, ez daki-gu zer elkarrizketa mota izan duten, ezta erabakiren bat hartu duten ere. Gataz-ka gainditzeko Euskal Herriko eragileen arteko elkarrikiz-tek ere leku hartu beharko lukete, ordea.

Beraz, ondorio baikorrik ez.

Ez. Haatik, Ajuria Eneatik eta Mon-cloatik bileraren bi testu ezagutarazi ondoren, EAJk Aberri Batzarra bildu zuen berehala. EAJk kaleratutako agi-ria izan da ondorio esanguratsuena.

Zergatik?

Agiriak gatazka konpontzeko proze-suaren edukiak desagerrarazi dituela-ko. Agiriak Ibarretxe Planaren hitzau-rreko hainbat planteamendu albo batera utzi ditu. EAJko hainbat sek-toreren eta Ibarretxeren aldetik entzun dugun Euskal Herriak eraba-kitzeko duen eskubidea desagertu da. Ez dakigu Ibarretxe eta Zapateroren arteko bileraren ondorio zuzena izan ote den, baina denbora beretsuan etorri dira.

Eta alderdien arteko mahaia urrun da. Nondik begiratzen den. Asko dago

egiteko, baina badira faktore berriak. Aberri Egunean 44 alderdi, eragile politiko, sozial eta sindikalek oina-rrizko hitzarmen demokratikoa publiko egin genuen. 12 hilabeteko epean alderdi politikoen mahaia osa-tzea helburua finkatu dugu, beraz, helburu bat finkatu den neurrian hur-bil egon daiteke. Hauteskundeek Anoetako Proposamenari indarra eman diote, beraz, jokaleku berri honetan mahaia osatzeko aukerak

“Alderdiez gain, ezin dugu bake mahaitik ez eragilerik ez herrialderik baztertu”.

daude. Etzi edo etzidamurako sortu-ko den esatea gehiegizkoa da, ordea. Mahaia osatzeko sendotasuna eta denbora gehiago behar da.

“Hauteskundeek Anoetako Proposamenari indarra eman diote, beraz, jokaleku berri honetan alderdien arteko mahaia osatzeko aukerak daude”

Batasuna barne dela? Non? Legebil-tzarrean? Kanpoan?

Guk ez dugu non, nola eta zer den-boran osatu behar den esaten, guz-tion arteko ariketa dela baizik. Eta alderdiez gain, ezin dugula mahaitik ez eragilerik ez herrialderik baztertu berresten dugu.

Zer indar du Anoetako Proposamenak gaur egun?

Erabatekoa. Aurkeztu genuenean baino sendoago dago, eta lau arra-zoiengatik ozen aldarrikatzen dugu bereziki: lehena, gatazka konpontze-ko metodologia duelako, bi mahaian planteamendua eginez. Eragile politi-koek dagoneko urrats sendoak eman dituzte bide horretan. Bigarrena, ETAk adierazi du Estatuarekin nego-ziazio bide bat irekitzen saiatzen ari dela. Hirugarrena, ezker abertzalea hauteskundeetan indartua ateratzea da, eta laugarrena, guztiok –PPk izan ezik– bat egin dugu mahai bat osatzeko ideiarekin. Ildo horiek guz-tiak Anoetako Proposame-nean daude.

Artean, Alderdien Legea eta Terrorismoaren aurkako eta Askatasunaren aldeko Ituna delakoak hor daude.

Iraganeko asmo baten itu-nak dira, ezker abertzalea-ren amaiera helburuz egi-nak. Aznarrek beren bitartez, zortzi urtetan ezker abertzalearekin bukatuko zuela iragarri zuen. Ordea, PP erori da gobernutik eta ezker abertzalea berriz eraginkor eta sendo dago. PPk diseinatuta-ko estrategiaren porrotaren adieraz-leak dira itun biak.

Batasuna, hala ere, ilegalizatuta dago, sendo egotearen seinalea ere ez da.

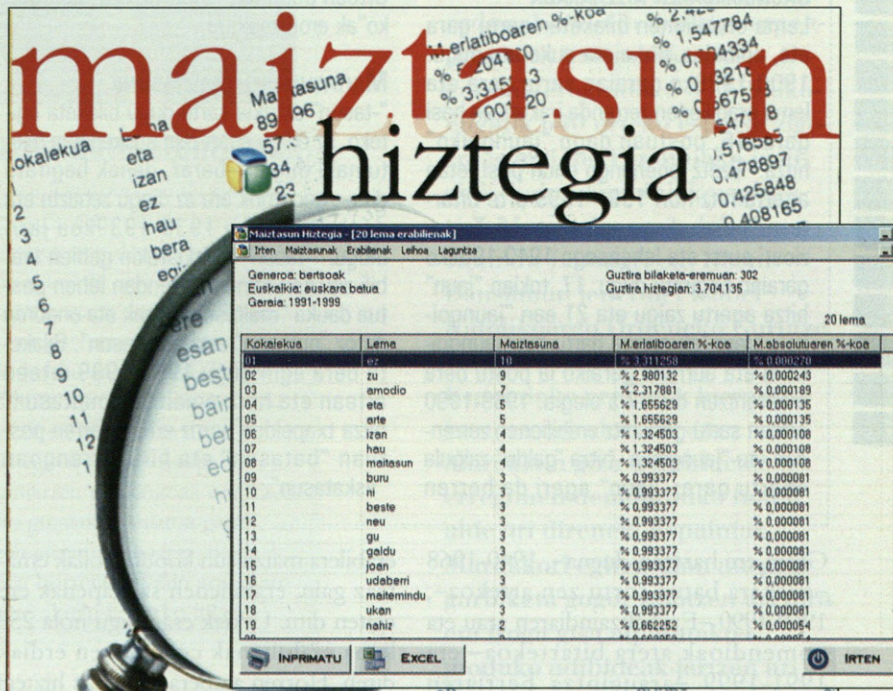
Ilegalizazioaren ondorioak begi-bis-takoak dira, hainbat herritar nahiz alderdi bateko kide politikoen eskubi-deak bermatuak ez izateak galerak eta ondorioak dakartza gure antolakun-tza eta jarduera politikoa garatzeko. Ilegalizazioaren ondorioz, egoera antidemokratikoa indarrean dago eta iraganeko politikoaren zutabeak diren Alderdiaren Legea eta Terrorismoa-ren aurkako eta Askatasunaren alde-ko Ituna delakoak desagerrarazteko eskatzen diogu PSOeri, eta beste estrategia politiko baten alde egin dezala lehenbailehen. Artean, PPk bilatzen zituen helburuak ez dira bete, hauteskundeetako emaitzak lekuko, eta ezker abertzaleak legealdi honetan ekimen politikoa berreskura-tu du, kasurako EHAKren bidez lortu duen sostengua. Guk horri esa-ten diogu sendo egotea. ■

XX. mendean gehien idatzitako hitzak

3.704.135 hiztegi sarrera edo forma estandar. Kopuru hori dago UZEIk (Terminologia eta Lexikografia Zentroak) argitaratu berri duen *Maiztasun hiztegia* izeneko CD-ROMean. XX. mendeko euskararen corpusetik hartua da letra mordo hori dena, eta hiztegiaren berezitasuna euskal lexikoa zenbakitan izatea da. Euskararen erabilerari buruzko datu kuantitatiboak jaso ditu hiztegiak. Hizkuntzaren alorrean lan egiten dutenek aterako diote etekina eta besteek hitzekin eta zenbakiekin jolastu eta bitxikeria asko aurkituko dute.

ONINTZA IRURETA

MAIZTASUN HIZTEGIA iaz moldatu zuen UZEIk, baina noski, urtebeteen ez dago neurri horretako hiztegia egite-rik. Abiapuntua 1987. urtean du. UZEI orduan hasi zen XX. mendeko euskararen corpusa osatzen eta oinarri hori guztia erabili du hiztegiarako. Aurreko lan horri esker, gero hiztegiaren sartuko zituzten lema-hiztegi-sarrerak edo forma estandarrek, arautuak edo hobe-

tsiak—prest zituzten eta iazko urtea aldaerak prestatzeko erabili dute. Lema eta aldaerak kontuan hartuta, 3.704.135 sarrera ditu hiztegiak. XX. mendeko euskararen corpusak bost milioi hitz ditu; aditz laguntzaileak, izen propioak, atzikiak eta bestelakoak kenduta ia milioi eta erdi sarrera gutxiago ditu hiztegiak. Lexiko arrunta jaso du, beraz, lan horrek.

Zertarako 3.704.135 sarrera?

Nork erabiliko du hiztegia? Horixe galdetu diogu hiztegiaren egileetako bati, Mirian Urkiari. Hizkuntzaren alorrean lanean ari direnak dituzte gogoan. Jolasa dirudien CD-ROMak bilaketa mota

asko ditu. Lema eta aldaerak bila daitezke, hau da, hitzaren forma estandar eta hitz horren aldaerak. Lema eta aldaera horiek modu askotara bila daitezke, hitzaren hasiera moduan, hitzaren bukaera moduan, hitzaren zati bat dela edo berak hitz osoa osatzen duela. Alegia, “zakur” hitza bilatzeko eska dezakegu ala zakur hitzarekin hasitako lema guztiak edo zakur hitzarekin amaitzen diren guztiak. Bertsolariak adibidez, “zale” edo “-tasun” eska ditzake hitz bukaera gisa eta bertsotarako zerrenda oparoa aterako zaio. Bilaketa zehazteko XX. mendea lau garaitan banatuta dago: 1900-1939 -36ko

Transmisioa sustatzeko kanpaina

Euskara Zerbitzua Basagoiti etorbidea 20 - 48992 Getxo • Tel. 94 4660010 / Faxa: 94 4660014 • E-posta: euskara@getxo.net

Babeslea: Getxoko Udala

Getxo
UDALA • AYUNTAMIENTO

Bertsolariek amodioa eta maitasuna dituzte gustuko

Maiztasun hiztegiarekin, hitz eta zenbakiekin, jolasean hasi gara eta hainbat proba eginda honelako adibideak topatu ditugu.

JAUNGOIKOAREN ATZERAKADA

Lema erabilien bilaketan sartu gara eta, adibidez, bizkaiera aukeratu dugu. 1900-1939ko garaian sartu gara eta lema erabilien zerrenda irakurtzen hasi gara. 16. postuan dago "jaungoiko" hitza. "Ezetx lehenengo ehun postuetan agertu hitz hori 1991-1999 urte bitartean?", esan diogu geure buruari. Tentazioari eutsi eta lehenengo 1940-1968ko garaian begiratu dugu. 17. tokian "jaun" hitza agertu zaigu eta 21.ean "jaungoiko". "Jaun"ek aurea hartu dio "jaungoiko"ri eta aurreko garaiko ia postu bera mantentzen du, 17.a alegia. 1969-1990 artean sartu gara hitz erabilien zerrendan eta "jaungoiko" hitza "galdu" zaigula oharatu gara; "jaun" ageri da horren

ordez, baina 78. postuan. Azkeneko saiakera 1991-1999ko tartean. Apustua irabazi dugu, erdizka bada ere, ez da ageri ez "jaun" eta ezta "jaungoiko" ere, "jainko" hitza ageri da ehungarren postuan. Urteen poderioz, "jaun"ak eta "jaungoiko"ak erori zaizkigu.

MAITASUNAREN MAIZTASUNA

"-tasun" atzikia sartu dugu bilaketa egiteko. Ez diogu esan zein euskalkitan bilatu nahi dugun —beraz, denak begiratu ditu—, generorik ere ez diogu zehaztu eta denbora tartea 1930-1939koa jarri diogu. "-tasun" atzikiarekin gehien erabili zituzten lehen zerrendan lehen postua dauka "maitasun" hitzak eta ondoren datoz "ontasun" eta "edertasun". Bilaketa bera egin dugu 1991-1999 urteen artean eta hara emaitza: "maitasun" hitza txapeldun berriz ere, bigarren postuan "batasun" eta hirugarrengoa "askatasun".

ABERTZALEAK NAGUSI

"Zale" atzikia sartu dugu mende hasierako urte tartean eta haxe da erabilien zerrenda: "abertzale", "arrantzale", "zale", "jeltzale" eta "mendigoizale". 1991-1999ko garaian ere sailkapenaren hasierak ez zuen aldaketarik izan, baina bai segidakoek: "abertzale", "arrantzale", "euskaltzale", "bertsozale" eta "zale". Badirudi azken urteotako idatziek, jeltzaleak alboratu dituztela eta bertsozaleei egin diela tokia.

AMODIOA ETA MAITASUNA BERTSOTAN

1991-1999 urte artekoa begiratu dugu, oraingoa generoa zehaztu eta bertsoan, euskara batuan, gehien erabili diren hamar lema eskatu ditugu. Hitz ondo arruntak ageri dira hamar lehenengotan: "ez", "zu", "eta", "arte", "izan" ... baina hirugarren postuan "amodio" hitza agertu zaigu eta zortzigarrengoa "maitasun" ... eta "maitemindu" 17.ekoan.

Gerra ere hartzen duena—, 1940-1968 —euskara batua sortu zen artekoa—, 1969-1990 —Euskaltzaindiaren arau eta gomendioak atera bitartekoa— eta 1991-1999 —araugintza berriaren garaia—. Euskalkiak ere aukera daitezke, bizkaieraz, gipuzkeraz, lapurtera-nafarreraz, zubereraz, euskara batuan eta sailkatu gabe daudenetan bilatzeko. Bilaketa mugatuagoetarako generoen sailkapenak ere laguntzen du; hamaibost generotan daude banatuta lema eta aldaerak.

Maiztasun hiztegiak, lema eta aldaeren

erabilera maiztasun kopuru soilak emateaz gain, erabilien sailkapenak ere egiten ditu. Urkiak esan digu nola 250 lema erabilienak corpusaren erdiak diren. Horren arabera euskaraz hiztegi pobrea erabiltzen ote dugun galdetu diogu: "Ez, horrek esan nahi du hitz batzuk oso maiz erabiltzen ditugula eta beste batzuk askoz ere gutxiago". Lema erabilien horietatik, euskara ikasi nahi duenenentzako hasierako hiztegia atera daitekeen galdetu diogu: "250 lema erabilienak corpusaren erdia izateak esan nahi du lema horiek oinarri-

oinarrizko elementuak direla, baina kontuz, hiztegi horrekin komunikatzeko gai izango ginatekeela asko esatea da. Gure datu-basea idatzitako dokumentuetatik osatu dugu. 250 lema erabilien horietan 'ogia' eta 'mahaia' hitzak beharbada ez dira azalduko eta hitz horiek eguneroko bizitzan funtsezkoak dira".

Beraz, 250 lema erabilienak ikasita euskaraz berrikerian ez gara moldatuko baina CD honetako hitzekin, atzizkiekin jolasean hasten bagara mila bitxikeria topatuko ditugu. ■

1.991. alean argitaratutako elkarrizketari buruz Koldo Castañedak egindako xehetasunak

Argiaren 1.991. zenbakian Azti-begia elkartearen Koldo Castañeda kideari egindako elkarrizketa argitaratu zen. Elkarrizketako atal batzuek gaizki jasotzen dute Koldo Castañedak hiru ataletan kazetariaren aurrean azaldukoak, Azti-begiaren egitasmoa desitxuraturaz.

Lehenengo eta behin, titularra bera —"Azti Begia askoren-tzat irrti libreentzako konpetentzia da"— ez dator bat elkarrizketan zehar azaldukoarekin ezta elkarrizketatuak esandakoarekin. Hain zuzen ere, elkarlana egunerokotasunean jorratu eta elkarlanean oinarrituriko filosofiaz abiaraztea izan da, Azti-begiak hastapenetik eskuartearen duen proiektu komunikatiboa erroto nahi izan duen ikuspegietaiko bat. Irriti libreak eta tokian tokiko hedabideekin eguneroko harremana sustatzen

ari da eta hori bideratzearen izan ditu lehen egunetatik euren hartu emanak.

Zentzu horretan, artikulu berean jasotzen da Azti-begia elkarteak EITBekin harremanik ez duela izan. Baina, erantzun horretan falta da esatea EITBren kasuan bezala, beste hedabide batzuekin harremanik ez duela izan, Azti-begiaren ahalmen mugatua dela eta. Izan ere, Euskal Herria aintzat hartzen duten hedabideekin harremanetan aritzeko asmoa baitauka.

Bukatzeko, orain abian dagoen finantziario kanpainaren helburua ez da 31.500 euro lortzea, hilean 7 euro ordainduko dituzten 4.500 bazkidera ailegatzeko baizik.

Koldo Castañeda
Azti-begia elkartearen kidea

Prozesuaren egoera irudikatzen dute atentatuak

Azken lau asteetan elkarriketa prozesu aldean itza apurka nola egitura-zen ari zen irudikatu da eta horrek bake prozesuaren usaina barreiatu du lau haizetara. ETAren atentatuok errealitatea non den erakutsi dute. Heriotzak eragin ditzakeen frontea itxita du azken bi urteetan, baina ez bestelakoak, batez ere *iraultza zerga* biltzea bultzatzen duena. Hor dagoela gogorarazi du erakunde armatuak une oso garrantzitsu batean, eta prozesua ez dagoela irudika litekeen bezain heldu, gutxienez ETAren aburuz. Estatuaren egoeraren eztabaidan PSOE eta PPren arteko apurketa irudikatu zen eta Zapaterok ongi eutsi zion PPren erasoari. ETArekiko elkarriketaren beharraz PSOE egiten ari den kanpainak martxa ona darama, inkesten arabera, espainiarren gehiengoak onartzen du jada elkarriketa hori. PP ezik, gainerako guztiak bat datoz garai berria bizitzen ari garela eta norabide berean jarraitu beharraz, baina gauden unean gaude eta ez nahiko genukeen horretan. Orain arte esandakoak egia badira, atentatuok etsigarri baino akuilu beharko lukete.

SABHEA

Xabier Arzalluz ez dago kontentu hauteskundeetan EAJ-EA koalizioak lortutako emaitzarekin. EAJren egungo zuzendaritzarekin dituen desadostasunak ere behin baino gehiagotan iradoki ditu, baina, aldi berean, Juan Jose Ibarretxek lehendakari gisa jarraitzen duen bitartean lasai dagoela dio. *Berrian* joan den igandean egindako elkarriketan jaurti ditu ideia horiek buruzagi jeltzale historikoak. Azken urteetan behin eta berriz adierazi duenez, bere ustez gatazka bideratzeko klabea autodeterminazioan dago eta berau lortzeko klabea EAJ eta ezker abertzalearen arteko aliantzan. Hauteskunde ondo-oren ikusten ari garen prozesuari buruz, aldiz, berak ez du ikusten Zapatero autodeterminazioraino heltzeko indarrarekin, PSOEko agintariak beste garai batzuetan ikusi izan dituen moduan. Eta autodeterminaziorik gabe, Arzalluzek ez du posible ikusten normalizaziorik.

EHAK hauteskunde kanpainako dirua legezko egiten ari da

EAeko hauteskunde kanpainan diru eskaera egin zuen EHAK-k. Bankuz egin zitzaizkion hainbat diru sarrera, baina horietako batzuk legeak ez ditu onartzen anonimoak direlako. Orain, ezker abertzaleko alderdia deialdia egiten ari zaie diru emaileei, sarrera horien banku agiriak izanez gero bankura joan eta sarrerari izen abizenak jartzeko eskatuz. Bere bederatzi eserlekuekin, EHAK giltzarri bihurtu da Eusko Legebiltzarrean eta alderdi konstituzionalista eta Jaurilaritzako hiru-koaren arteko mugimenduak baldintzatuko ditu legealdian zehar.

• TERMOMETROA •

Bero-beroan

Torturatzailerak kondekora-zen jarraitzen da

Euskal Herrian urteetan ikusi da nola kondekoratzen zituzten torturatzailerak edota hauen arduradunak. Adolfo Scilingo argentinarrari, hango diktadura garaian eragindako 30 hildakoen 640 urteko espetxe zigorrari ezarri dio Espainiako justiziak, baina Espainiako agintariek Marokoko armadako Hamidu Laânigri eta Hosni Bensliman jeneralei Isabel Katolikoaren Ordeneko Gurutze Handia eman zieten urtarrilean. Espainiako erregeak lurralde hartara egindako bisitan. Marokkon giza eskubideak eta erregimen demokratiko baten alde ari direnek, Espainiak Marokkori egiten dion aurpegi garbiketa gogor salatzen ari dira eta froga gisa aipatutakoa moduko adibideak jartzen ari dira.

Pepe Uruñuela, 18/98 eta Nafarroako Kanpaina

Duela hilabeteren batzuk

Nafarroako kolektibo eta pertsona ugari adierazi zioten beren elkartasuna 18/98 auzian dagoen Pepe Uruñuela abokatuari. Ika-mikarik ez zen falta izan adierazpen honen inguruan. 'sinDominio.net'-en egindako elkarriketa luzean, Uruñuelak dio auziari modu bateratuan aurre ez heltzearen oinarrian epaiketa eta kanpainari aurre egiteko molde desberdina dagola: edo modu bateratuan edo Joxemi Zumalabe Fundaziotik autonomo. Elkarriketan, Patxi Azparren, Mikel Zuloaga eta Sabino Ormazabalek ere 18/98 auziari buruzko beren ikusmoldea jorratzen dute.

Baziren behin Nasser, Nehru, Zu Enlai eta Bandung

Egunotan urrezko ezteiak ospatuko zituzten Herrialde Ez Lerratuak... baldin eta beren mugimendua 50 urteotako historiaren ekaitzetatik onik atera balitz. Bandung hirian 1955ean burutu zen Konferentzian ipini zuten abiapuntua. Eta munduko kolonizatuek askapen aldarria entzun zuten.

URTEURRENAK espektakuluak beharren arabera antolatzen dira. Behar izanez gero, borobiletik gutxi duten datak ere -II. Mundu Gerraren akaberaren 60. urteurrena ari gara aspalditik ospatzen, 50.a aski izan ez bazen- nola edo hala zelebrazioen egutegian koadratzeko modua egiten da.

Asia eta Afrikako herrialdeetako buruzagiak apirila bukaeran Indonesiako hiriburuan bildu ziren, duela 50 urte Bandung-en gertatu zena gogoratzeko. Baina bitxia: ez hango liderrek egin dute indar handirik oroitzeko duela mende Erdiko izpiritu hura, eta ez Mendebaldean ospatu dugu urteurren borobil hau. Ez zen komeniko.

Duela 50 urte (mende erdi) Indonesiako Bandung hirian Asia eta Afrikako zenbait herrialde independentzatu berrik beren bilkura edo Konferentzia fama-tua burutu zuten. Mugari haren ondortik abiatuta eraikiko zen Herrialde Ez Lerratu mugimendua. "Herrialde Ez Alineatuak" esanda hobeto gogoratu-ko dira 40 urtetik gora dituzten irakurleak. "PC" ordenagailu pertsonala bakarrik esan nahi duela uste duten gazteagoek, berriz, dena dute jakingai.

Le Nouvel Afrique-Asie aldizkarian eman du horren albiste Habib Tawa batek. Orain ez da hainbeste entzuten *Afrique-Asie* kazeta, baina duela urte batzuk kazetari aurrerakoi askoren erreferentziatiko bat zen. Jakin bezate, beraz, irakurle beterranoenek 80ko hamarkadako ARGIA Pablo Sastrek

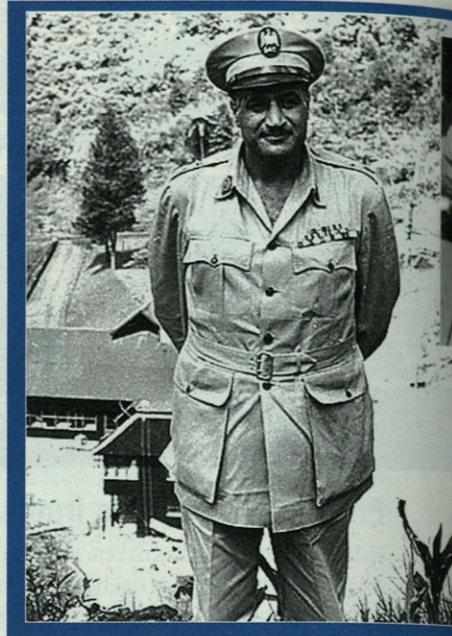
hainbatetan aipatu zuen aldizkari horrek bizirik dirauela, bere zuzendari Simon Malley-k bezala. Hilabetekariaren artikulua batzuk on-line eskaintzen ditu bere web gunean.

Honela laburbildu du Bandung-1955 haren garrantzia Habib Tawak: "Duela mende erdi, sistema kolonialaren estalki zamatsua lehertu egin zen betirako, Asia eta Afrikako hogeita bederatzi herrialdek Indonesiako Bandung hirian bilduta aldarrikatu zuten aro berri baten hasiera zela, independentzien aroa. Gure mundua gizon adoretzu haien oinordekoa da".

Bandungen bildutako agintari haien buruetako bat Gamal Abdel Nasser, Egiptoko lehendakaria zen. Egipto gaur albiste da CIAren aginduz atxilotu islamistak torturatzen dituelako, horra zein neurritan den AEBren morroi. Baina 1952an militarrek estatu kolpea antolatu zuten han monarkia hankaz gora botatzeko, honako goiburuekin: "Jaso ezazu burua, anaia: bukatu da umiliazioaren garaia". Tawaren iritziz, esaldi horrek jasotzen zuen Bandungen 1955ko apirilaren 18tik 24ra bildu ziren buruzagien nahia.

Bide autonomoa potentzien artean

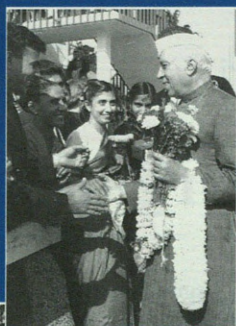
Asia eta Afrikako herrialdeak hamarkada horretan eta hurrengoan joango ziren independentzia eskuratzen, batzuetan kolonia gisa mende luzez egon ondoren. Horretarako, iragana-

rekin eta kolonizatzaileekiko beldurra- rekin lotzen zituzten kateak hautsi behar zituzten. Bandungo balnearioan lehenbiziko aldiz 29 herrialde horiek beren buruen arabera definituko dituzte gaiak, eta ez kolonizatzaileekin kontraste eginez. Mendebaldean ulertu zuten mezu hori -bere ifrentzuan, noski- eta hemengo komunikabideetan herrialde "koloredunen" edo "beltzarenen" bilkura aipatu zen; Bandungera bilduen artean "zur"i bakar-rak kazetariak baitziren.

Baina aldarrikapen orokor hori zehazterako orduan, tirabirak ez ziren falta. Nagusia aurikusita zegoen: zer gertatuko ote zen Sobiet Batasunaren aipamenak iritsitakoan? Batzuek Moskuren arras kontrakoak ziren, eta beste batzuek -garai hartan Txinak eta Ipar Vietnamek nagusiki- sistema komunista zeukaten. Zeilango (Sri Lanka gaur) ordezkariak eraso gogorra egin zion Sobiet Batasunari, eta beste superpotentzia kapitalisten parean ipini zuen. "Denen artean hondamendiaren atarira eraman gaituzte (...) Gizadi osoa suntsitzeko mehatxu dira". Irakeko ordezkariak Mosku bera ere inperialista izatea salatu zuen: "Hainbat arraza zapaldu dute sobietarrak Eki European eta Asian, beste edozein indar kolonial baino urrunago heldu dira horretan".

Baina Txina komunistaren ordezkari joan zen Zu Enlai-k ez omen zuen salaketa horien aurrean zirkinik egin. Keinu nabarmena zen: Txinak bere bide autonomoa hartua zuen.

Bandung garaiko argazkiotan orduko lau buruzagi ikusten dira. Ezkerrekoa Gamal Abdel Nasser da, Egipton monarkia kendu zuena, inork gutxi gogoratzen duen panarabismoaren aitapontekoa. Zu Enlai Txinako lehen ministroa dago erdi-goialdean, Bandungetik indartuen bera atera zen. Lerroon ondoan Jawaharlal Nehru Indiako lehendakaria; oraindik ere bere oinordekoak daude agintean. Eta beheko argazkian Indonesiako Sukarno lehendakaria; hamarkada batez agintean egon ondoren, Suharto jeneralak kendu zuen boteretik Estatu Batuen laguntzarekin, estatu kolpe ikaragarri baten bidez.

Ondoko urteetan Bandungen sortutako elkarteak garatu ahala mamituko zen Washingtonen eta Moskuren artean bere estrategia propioa eraikitzea aldarrikatzen zuen Herrialde Ez Lerratu mugimendua. Honen historian garrantzia berezia izan zuten geroko hainbat gailurrek: El Kairon egin zen bata 1957an, Belgradon 1961ean, Aljerren 1965ean, La Habanan 1966an...

Bandungoa Pakistan, India, Zeilan, Birmania, eta Indonesia askatu berriak antolatu zuten. Afrikatik Egipto, Etiopia, Libia eta Liberia etorri ziren; Ghana eta Sudan ez ziren artean formalki independenteak, eta Afrikako beste gehienak are gutxiago. Frantziaren mende zeuden artean Tunisia, Maroko eta Aljeria, baina hauetako askapen mugimenduek baliatu zuten Bandungo konferentzia beren aldarrikapenak munduari jakinarazteko. Ekialde Hurbiletik Libano, Siria, Jordania, Irak, Saudi Arabia, Yemen, Turkia,

Iran eta Afganistan joan ziren. Palestinarrak Siria eta Yemeneko ordezkari- tzen barruan iritsi ziren. Asiatik bi Vietnamak, Txina, Thailandia, Filipinak, Laos eta Nepal zeuden.

Konferentzia hartan fama berezia lortu zuten ondoko urteetan eta 60ko hamarkada osoan erreferentzia izango ziren zenbait politikarik. Gamal Abdel Nasser Egiptoko buruzagia Bandungen sagaratu zen mugimendu antiko- lonialistaren lider moduan. India inge- lesen menpekotasunetik atera zuelako iadanik ezaguna zen Jawaharlal Nehru bere alaba Indira Gandhirekin azaldu zen, Gerra Hotzean bero-bero ari ziren bi blokeetatik aparte antolatzea eta mugimendu bakezalea aldarrikatu- z. Norodom Sihanouk agertu zen Kanbodiatik, eta ondorengo hamarka- detan segiko zuen batera edo bestera aktualitate izaten. U Nu etorri zen Bir- maniatik: honek bere herrialdeko Ran- gun-en eratu zuen aurretik Bandunge-

koaren antolatzaile bilera.

Behatzaile askoren iritziz, Txinaren ordezkaria izan zen Bandungeko vede- tea, Zu Enlai. Asko beldur ziren Sobiet Batasunaren defentsa hertsia egingo ote zuen, eta aldiz, diplomazia lana tre- betasunez eginez, bera eta Mao Zedon- gen credua atera ziren handik oso indartuta.

*Le Nouvel Afrique-Asie*ko erredakto- rea ziur dago Bandungeko Konferen- tzia ahaztu ezinezko gertakizuna izan zela. "Behar bada gaurko gazteak ez dira ohartuko konferentzia haren ondoren mamitu ziren aldaketen neu- rriaz. Itxuraz, arrazoirik ez dute falta, mugimendu hura antolatu zuten herrialdeetan atzerako pausoak eman dira eta. (...) Baina gaur ditugun aurre- rapenak lortu badira, hori posible izan da menderatuta zeuden gizarte haiek Bandungen beren etorkizuna beren eskuetan zegoela aldarrikatu zutelako. Jakin behar da, ordea, sakoneko alda- ketek hamarkada urte behar dituztela gero egia bihurtzeko".

1955ean Bandungen bildu zirenen artean zegoen begirale bezala Aljeriako mugimendu independentziazalea, buru Hocine Ait-Ahmed zuela. Ordurako frantsesek gerra zikinaren bidea abia- tua zuten Aljerian. 10 urte lehenago, II. Mundu Gerra bukatu zen egun bere- tan (1945ko maiatzaren hasieran) 15.000 herritar hil zituen harmada frantsesak Setif-en, independentzia eskatzen zuten manifestazioak itotze- ko. Gezurra dirudi, baina hori ere duela 60 urte gertatu zen. Frantziak ez du egunotan barkamenik eskatu. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarerik handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Iñigo Aranburu

Euskaldunaren orgatxoa

S

artu da euskalduna orotarik saltzen duten dendan, eta saltzaileari, zakar:

– Emadazu hor duzun gazta horretatik.

Dendariak, amultsu:

– Hori ez duzu gazta, xaboia baino.

– Emadazu gazta horretatik,– berriro euskaldunak.

Ez dela eta badela, nahi baino gehiago luzatu da jarduna, baina azkenean behintzat eman dio gazta edo xaboi hori, dasta dezan nahi badu. Labana atera, moztu du zatia eta hortz artean teink euskaldunak. Matelezurrei eragiten hasi denean, aparra dario ahotik.

– Gozoa, e?,– irribarre gaiztoz dendariak.

– Xaboia da, baina gazta gustua du –euskaldunak.

Istoria, *comme il faut*, argentinarrak baten ezpain mintzetik entzun nahi baduzu, ez daukazu euskalduna zarela esatea besterik, plazer handiz kontatuko dizute, doan eta irribarrez, Argentinako edozein muturretan. Hau eta Guillermo Isidoro Larregi *El vasco de la carretillatena*, apustu bat tarteko Patagoniako Paso Ibañeztik Buenos Airesera eta gero handik Iguazuraino esku orga beteari tiraka, Argentina alderik alde oinez zeharkatu zuen iruinsemearen balentria. Bi istorio hauek osatzen dute gure imajinarioa han. Biak, ikusten denez, egoskorren irudiak, gero guk, dugun kultura politikoari esker egoskortasun hori irmotasun bihurtzen badugu ere.

Guri ere, egia esan, gustatu egiten zaigu "munduaren begian" egotea. Gehiegi aireratzeke gordeko dugu Borgesek Fermin Eguren bidez gugatik esaten zuena baina albistegietan sartuko Israelen agertzen garenean, Steven Spielberg *Schindler-en zerrenda* filmeko *Urrezko Jerusalem*, sionismoaren ereserki nagusietako bat euskal kantu baten plagioa delakoa.

Bistan da, nahi dugu bereizi, eta horretan, Jaurilaritza egiten ari den ahalegina, eskertzekoa da. EAEko datuak, beti dira superonikoak Espainiakoen aldean. Dela hezkuntzan, dela osasun arloan, dela nahi denean, bada beti non nabarmendu eta non irabazi, nora

DANI BLANCO

begiratu asmatzen bada. Hala denentz, ez nau hainbeste kezkatzen, beste gauza batek arduratzen bainau batez ere, datu zilarren gainetik: etengabeko autokonplazentziak, satisfazioari egunero jartzen zaizkion lore sorta koloretsu horiek.

Eta nago, atzerriko euskaldunen irudia osatzeko unean, beste horrenbeste egiten dugula Maite dugu izen handiak aipatzea, arazotik dutena marruskatu eta garbituta, noski. Estatutik ez izateak babesten gaitu jardun honetan, garbi dago. Azken asteotan, Jaurilaritzaren Kanpo Harremanetarako zuzendaritzatik antolatuta, erakusketa bat dabil eskolaz eskola. *Euskal aztarna Argentinan* du izena eta panelen bidez herrialde hartan euskal jatorriko gizon-emakumeek egindako bideetan erreparatu da, asmo zintzo batekin, etorkinak izan garela ulertuta, hona datozen etorkinak hobeto uler ditza-gun.

Asmoak, bistan da, ez du tatxarik, ez balitz beti bezala, egiten dugun guztia norabide berean doalako. Argentinaz ari garelarik, ez legoke gaizki, buruko osasuna zaintzearen eta egia zor diogunagatik, egunen batean gure historia osorik kontatzea. Eta konkistaren garaiko nabarietara jo beharrik izan gabe –horra gure paradoxa: estatutik ez, baina elitean beti–, Argentinan benetakako "aztarna" utzi duten zenbait euskaldun ere ekartzea gogora, esaterako Albano Eduardo Harguindeguy dibi-sioko jenerala, Juan Bautista Sasiañ jenerala, Leandro Aguirre eta Antonio Arrechea teniente koronelak, Ricardo Jaureguiberry eta Jorge Alcides Larra-tegui koronelak, Hugo Augusto Vidarte maiorra, Juan Agustin Oyar-zabal ofiziala, Alfredo Ignacio Astiz fragata teniente, Eluterio Saldivar komisario nagusia, Ramon Telmo Ibarra polizia... eta beste hainbat eta hainbat euskal leinu garbiko gizon prestu, 70eko argentinarren on beharrez egindakoagatik nahita ahazten ditugunak.

Egin diezaiegun hauei ere tokia gure orgatxoan, goazen tokira goazela, zikin, baina lotsatzeke ibil gaitezen. ■

Argentinaz ari garelarik,

ez legoke gaizki, buruko

osasuna zaintzearen eta

egia zor diogunagatik,

egunen batean gure historia

osorik kontatzea. Eta

konkistaren garaiko

astakeria nabarietara jo

beharrik izan gabe

–horra gure paradoxa:

estatutik ez, baina elitean

beti–, Argentinan benetakako

'aztarna' utzi duten

zenbait euskaldun ere

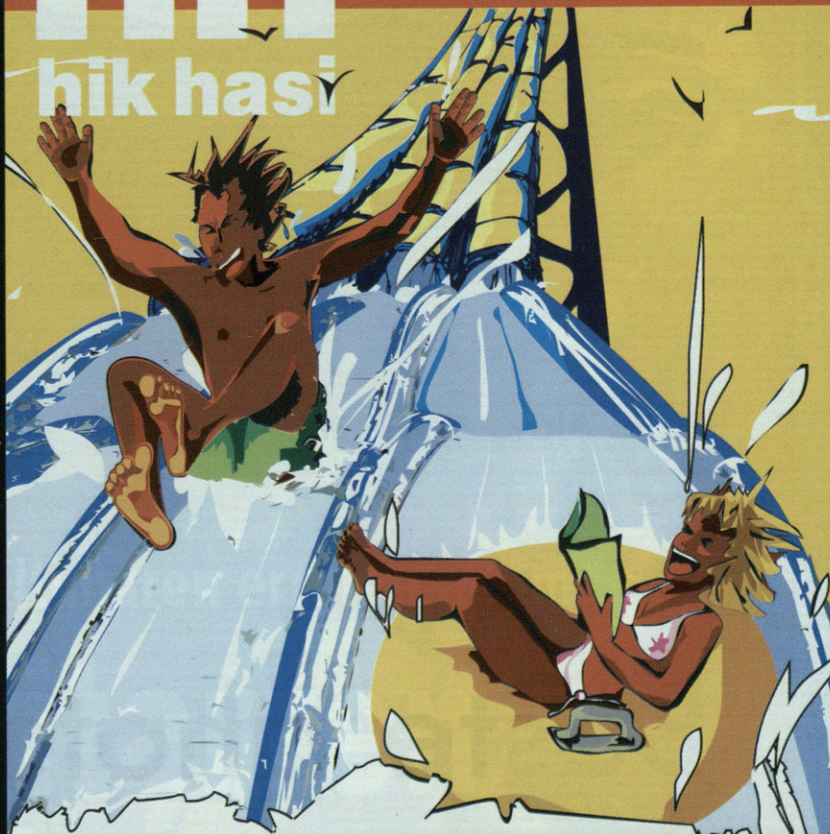
ekartzea gogora

hh

hik hasi

udako topaketak

2005eko uda

Donostian

Uztailak 4, 5 eta 6

Goizez
9:00 - 14:00
Arratsaldez
Saio libreak

GUTXIENeko INFORMATIKA EZ DAKIGUNONTZAT - Klarionatik sagura -

NEOBOOK - Power point - PHOTOSHOP -

Aldizkari tailerra: ikastetxeen webguneak Berrian - ORDENAGAILUAREN ERABILERA MUSIKA GELAN

- Bideoa - ANTZERKI KLOWNA - Birziklatuz sortu - SUKALDARITZA ESKOLAN - Jolas tradizionalak - JOLAS

KOOPERATIBOAK - Jolas eragileak - GORPUTZ JARREREN HEZIKETA ETA ERGONOMIA -

Psikomotrizitatea: berraseguratzea - AHOZKO HIZKUNTZA: LEHEN GARRASITIK HITZALDIRA -

Dislexia - DISGRAFIA - Idazketaren didaktika -

IPUINAK NOLA KONTATU - Euskararen erabilera nola sustatu -

LITERATUR TXOKOA: BITORIANO GANDIAGA, JOSE LUIS ZABALA, EIDER RODRIGUEZ ETA KARMELE JAIO -

Historiaren txokoa: erromatarren garaia -

ARTEAREN TXOKOA: ZUMETA - Heriotza heziketan - ADIMEN EMOZIONALA: IKUSPEGI PRAKTIKOA -

Harremanak gelan: prebentzioa eta esku-hartze zuzena - HEZKIDETZA: PENTATASUN EREDUA -

Estresa irakaskuntzan: irakasleak eta ikasleak - IKAS-ESTILOEN ETA ESTRATEGIEN GARRANTZIA HEZKUNTZAN -

Hezkuntza komunitate dialogikoak

Matrikula zaitez
maiatzaren 20a baino lehen

Tel: 943 371 408

www.hikhasi.com

hh

hik hasi

errian ta zabal zazu

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea

Hezkuntzaren Teoria
eta Historia Saila

Radio Indautxu
93.5 FM

Loyola 99.8 FM

Donostia
94.8 FM
1224 OM

Radio Álava 98.0 FM

Beste ahots bat Zure ahotsa

Herri irratiak

www.herri-irratia.com

info@herri-irratia.com

Tel. 943423644